

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
2. Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΦΕΣΗΣ.....	4
3. ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΦΕΣΗΣ.....	11
4. ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ ΣΤΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΚΗ.....	14
5. ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΚΗ.....	15
6. ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΗ	21
7. ΕΠΙΛΟΓΟΣ	26
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	27
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	28

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη χώρα μας υπάρχει επί μακρόν ένας ζωηρός επιστημονικός διάλογος σχετικά με τη συνταγματική κατοχύρωση των ενδίκων μέσων και ιδιαίτερα της έφεσης. Ο διάλογος αυτός τα τελευταία χρόνια έχει αποκτήσει ακόμα μεγαλύτερο επιστημονικό ενδιαφέρον μετά την αναγνώριση από την νομολογία του δικαιώματος της δίκαιης δίκης το οποίο κατοχυρώνεται και στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ.

Το άρθρο 20 του Συντάγματος 1975 ορίζει ότι: «1. Καθένας έχει δικαίωμα στη παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σε αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή συμφέροντά του, όπως ο νόμος ορίζει».

Η συνταγματική αυτή διάταξη, η οποία συμπεριλαμβάνεται στο τμήμα του Συντάγματος που αναφέρεται στα ατομικά δικαιώματα και αναγνωρίζει σαφέστατα ως συνταγματικό το δικαίωμα της δικαστικής προστασίας, αποτελεί το βασικό θεμέλιο του συστήματος απονομής δικαιοσύνης στην Ελλάδα. Το δικαίωμα δικαστικής προστασίας επιπλέον θεμελιώνεται άμεσα και έμμεσα είτε σε άλλες Συνταγματικές διατάξεις είτε σε διατάξεις διεθνών συμφωνιών και συμβάσεων. (άρθρο 6 παρ.1 της διεθνούς σύμβασης της Ρώμης για την προάσπιση των θεμελιακών δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιακών ελευθεριών: παν πρόσωπο έχει το δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δίκαιως, δημοσία και εντός λογικής προθεσμίας υπό ανεξαρτήτου και αμερόληπτου δικαστηρίου, νομίμως λειτουργούντος, το οποίο θα αποφασίσει είτε επί των αμφισβητήσεων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως, είτε επί του βασιμίου πάσης εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως.)

Το ζήτημα που θα αναλύσουμε κατωτέρω αναφέρεται στον ακριβή προσδιορισμό της έκτασης της δικαστικής προστασίας που κατοχυρώνεται συνταγματικά. Συγκεκριμένα, εάν και σε τι βαθμό θεμελιώνεται το δικαίωμα του ηττημένου διαδικού να ασκήσει ένδικα μέσα και ιδίως έφεση. Εάν δηλαδή το προβλεπόμενο από το Σύνταγμα δικαίωμα δικαστικής προστασίας συμπεριλαμβάνει και το δικαίωμα άσκησης ενδίκων μέσων. Το πρόβλημα αυτό έχει και πρακτική σημασία επειδή ο νομοθέτης έχει θεσπίσει διατάξεις νόμου με τις οποίες απαγορεύεται η άσκηση όλων ή ορισμένων ενδίκων μέσων κατά δικαστικών αποφάσεων που έχουν εκδοθεί για ορισμένες υποθέσεις (χαρακτηριστική είναι η διάταξη του 699 ΚΠολΔ που απαγορεύει την άσκηση ενδίκων μέσων κατά αποφάσεων ασφαλιστικών μέτρων).

2. Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΦΕΣΗΣ

Το ζήτημα της συνταγματικής θεμελίωσης των ενδίκων μέσων και της έφεσης και εάν το δικαίωμα άσκησης της υπάγεται στο συνταγματικά προστατευόμενο δικαίωμα της δικαστικής προστασίας έχει αποτελέσει αντικείμενο εκτενούς επιστημονικής συζήτησης.

Η κρατούσα άποψη, ερμηνεύοντας γραμματολογικά το άρθρο 20 παρ. 1 και το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ δέχεται ότι οι διατάξεις των άρθρων 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), που εξασφαλίζουν σε κάθε πρόσωπο το δικαίωμα παροχής δικαστικής προστασίας, η δε τελευταία και το συνακόλουθο δικαίωμα να δικάζεται τούτο δίκαια, δημόσια και αμερόληπτα, δεν διασφαλίζουν και το δικαίωμα ασκήσεως ενδίκων μέσων κατά της αποφάσεως που έχει εκδοθεί. Δεν υφίσταται δηλαδή, συνταγματικώς κατοχυρωμένη αξίωση προς παροχή δικαστικής προστασίας σε δύο ή περισσότερους βαθμούς δικαιοδοσίας. Το Σύνταγμα και η ΕΣΔΑ δεν επιβάλλουν την υποχρεωτική καθιέρωση των ενδίκων μέσων. Ο πολίτης έχει το δικαίωμα να προσφύγει στο δευτεροβάθμιο βαθμό δικαιοδοσίας αποκλειστικά και μόνο όταν και όπως το προβλέπει αυτό ο κοινός νομοθέτης, Είναι θεμιτός σύμφωνα με το Σύνταγμα και την ΕΣΔΑ ο περιορισμός του δικαιώματος άσκησης ενδίκων μέσων, όπως είναι π.χ. ο περιορισμός του εκκλητού που διατυπώνεται στο άρθρο 512ΚΠολΔ.

Σχετικές είναι και οι απόψεις που έχουν εκφράσει οι:

Α) Π. Γέσιου Φαλιτή: «.....Από τη μελέτη του Συντάγματος του 1975 προκύπτει ότι ρητή συνταγματική κατοχύρωση των δύο

βαθμών δικαιοδοσίας όπως π.χ. προβλέπονται αυτοί από το άρθρο 12 παρ.1 ΚΠολΔ δεν υφίσταται. Η διαπίστωση αυτή οδηγεί κατ' αρχήν στο συμπέρασμα ότι ο νομοθέτης μπορεί να αποφασίζει πόσα και ποια ένδικα μέσα θα αναγνωρίσει...»¹

Β) Κ. Κεραμεύς : «...ελεύθερη προσέλευση στη δικαιοσύνη δεν σημαίνει κατ' ανάγκην και υποχρεωτική καθιέρωση ενδίκων μέσων: οι επιμέρους εξειδικεύσεις του θεσμού των ενδίκων μέσων δύσκολα θα μπορούσαν να αναζητήσουν στο άρθρο 20 του Συντάγματος οποιαδήποτε συνταγματικά επιβαλλόμενη ανάγκη της υπάρξεως ή της ρυθμίσεως τους»¹

Η ως άνω θέση εκφράζεται σταθερά στη νομολογία.² Ενδεικτικά αναφέρουμε τις πιο κάτω αποφάσεις:

1. ΑΕΔ 48/1982: η οποία αποφαινεται ότι το κατά το άρθρο.20 παρ 1 του Συντάγματος «δικαίωμα παροχής εννόμου προστασίας δεν περιλαμβάνει και το δικαίωμα ασκήσεως ενδίκων μέσων»³

2. ΣτΕ 2614/1993 : «...εκ του άρθρου 20 παρ.1 του Συντάγματος, δια του οποίου κατοχυρούται το δικαίωμα προς παροχή εννόμου προστασίας παρά των δικαστηρίων ουδόλως προκύπτει υποχρέωση του νομοθέτου προς θέσπισιν δύο βαθμών δικαιοδοσίας και ενδίκου μέσου εφέσεως κατά όλων των αποφάσεων των πρωτοβαθμίων δικαστηρίων του ενδίκου τούτου μέσου δυναμένου, κατ' αρχήν, να προβλέπεται ή όχι ή και να καταργείται ή περιορίζεται υπό του νομοθέτου.

Στο ίδιο πνεύμα κυμαίνεται και η ΣτΕ 2798/1992 απόφαση.⁴

1. Το δικαίωμα δικαστικής προστασίας κατά το άρθρο 20 παρ. 1 Συντ. 1975 Ν.Κλαμαρή. Εκδ. Σακκουλα 1989 σελ. 256-257

2. ΑΠ 15/1997 Συντ.23 σελ.992επ., ΣτΕ 131/1979 ΝοΒ27 σελ.1095 ΑΠ594/1983 Συντ.10 σελ.94

3. Αδημοσίευτη. Το δικαίωμα δικαστικής προστασίας κατά το άρθρο 20 παρ. 1 Συντ. 1975 Ν. Κλαμαρή. Εκδ. Σακκουλα 1989 σελ. 2-4

4. Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΔΣΑ. Συνημμένες στη παρούσα.

3. ΑΠ 147/2004: «ο κατηγορούμενος, ο οποίος παραπέμπεται, με βούλευμα του Τριμελούς Συμβουλίου Πλημμελειοδικών, για να δικαστεί ως υπαίτιος πράξεως ,που φέρει τον χαρακτήρα πλημμελήματος και τιμωρείται από τον νόμο με ποινή, το ελάχιστο όριο της οποίας δεν υπερβαίνει το ένα έτος, δεν δικαιούνται ν' ασκήσει κατά του ανωτέρω βουλεύματος το ένδικο μέσο της εφέσεως, το οποίο, αν παρά ταύτα ήθελε ασκηθεί, κηρύσσεται, από το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο, κατ' άρθρο 476 παρ. 1ΚΠΔ,ως απαράδεκτο. Ο περιορισμός αυτός του άρθρου 478 παρ. 1 α' ΚΠΔ στην άσκηση του ενδίκου μέσου της έφεσης, που υπαγορεύθηκε από την ανάγκη της μη παρέλκυσης της εκδικάσεως των ελαφράς φύσεως πλημμελημάτων, ούτε στο Σύνταγμα ούτε στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της 4-11-1950 (Σύμβαση της Ρώμης ΕΣΔΑ), που κυρώθηκε με το Ν.Δ 53/1974),ούτε στο άρθρο 3 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά δικαιώματα αντίκειται, που κυρώθηκε με τον ν. 1532/1985 και προστατεύει τα κοινωνικά, οικονομικά και μορφωτικά δικαιώματα των ανδρών και των γυναικών, ούτε στο άρθρο 14 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα κλπ., που κυρώθηκε με τον ν. 2462/1997 και προστατεύει το δικαίωμα του προσώπου να δικάζεται δίκαια, δημόσια και αμερόληπτα. Ειδικότερα, ο ανωτέρω περιορισμός δεν παραβιάζει την κατά τα άρθρα 4 και 20 του Συντάγματος αρχή της ισότητας και το δικαίωμα παροχής έννομης προστασίας, αντιστοίχως, ούτε και προσκρούει στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, που θεσπίζει το δικαίωμα του κάθε ανθρώπου για μια δίκαιη δίκη.¹

1. Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΔΣΑ. Συνημμένη στη παρούσα

4. Σαφή επίσης αποτύπωση της ανωτέρω άποψης συναντάται στην με αριθ.249/1986 απόφαση του εφετείου Ναυπλίου απόσπασμα της οποίας παρατίθεται κατωτέρω :

«Από το άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος 1975 που ορίζει ότι ο καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα Δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σε αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα του και τα συμφέροντα του, όπως ο νόμος ορίζει, απορρέει αξίωση του κάθε πολίτη έναντι του νομοθέτη να θεσπίζει κανόνες που να του εξασφαλίζουν την παροχή δικαστικής προστασίας. Με τη διάταξη αυτή καθιερώνεται το δικαίωμα ελεύθερης προσέλευσης του κάθε πολίτη στη δικαιοδοτική λειτουργία της πολιτείας, έτσι ώστε να υπάρχει πλήρης προστασία των δικαιωμάτων του. (...) Ελεύθερη όμως προσέλευση στη δικαιοσύνη δεν σημαίνει και κατ' ανάγκην και υποχρεωτική καθιέρωση ενδίκων μέσων, αφού ρητή συνταγματική καθιέρωση περισσότερων βαθμών δικαιοδοσίας δεν υπάρχει, όπως στο Σύνταγμα άλλων κρατών, ενώ στο ισχύον άρθρο 20 του Συντάγματος μας οι επί μέρους εξειδικεύσεις του θεσμού των ενδίκων μέσων δύσκολα θα μπορούσαν να αναζητήσουν οποιαδήποτε συνταγματικά επιβαλλόμενη ανάγκη της ύπαρξης ή της ρύθμισης τους (...). Συνεπώς όταν ο νόμος καθιερώνει το ανέκκλητο μίας αποφάσεως ή απαγορεύει την άσκηση οιοδήποτε ένδικου μέσου εναντίον της, η απαγόρευση αυτή δεν αντιβαίνει στο Σύνταγμα και αν, παρά την απαγόρευση, ασκηθεί το ένδικο μέσο τούτο απορρίπτεται ως απαράδεκτο.»¹

1. Ελ.Δικ. 27/1986 σελ.1400

Η ως άνω άποψη αντιμετωπίζει την κριτική έγκριτων νομικών επιστημόνων. Με αφετηρία το σκεπτικό ότι το γεγονός ότι σε καμία Συνταγματική διάταξη δεν προβλέπεται ρητά το δικαίωμα άσκησης ενδίκων μέσων δεν σημαίνει ταυτόχρονα ότι τα ένδικα μέσα δεν κατοχυρώνονται από το Σύνταγμα. Τα κυριότερα επιχειρήματα υπέρ αυτής της θέσης έχουν ως ακολούθως:

A) Το άρθρο 20 παρ 1 του Ελληνικού Συντάγματος με το να κατοχυρώνει πέρα από το δημόσιο δικαίωμα για δικαστική ακρόαση και το επιπρόσθετο δικαίωμα για δικαστική προστασία, καθιερώνει και αντίστοιχη υποχρέωση των δικαστηρίων, ως οργάνων του κράτους να εκδίδουν ορθές αποφάσεις. Αν η εκδιδόμενη δικαστική απόφαση είναι λαθεμένη, τότε προσβάλλεται το δημόσιο δικαίωμα του ηττημένου διάδικου για παροχή δικαστικής προστασίας. Έχει λοιπόν ο ηττημένος διάδικος κατοχυρωμένο δικαίωμα για εναντίωση του στη λαθεμένη δικαστική απόφαση και επιδίωξη δικαστικής προστασίας έναντι αυτής.¹

B) Από καμία διάταξη του Συντάγματος δεν προκύπτει άμεσα ότι η άσκηση ενδίκων μέσων δεν κατοχυρώνεται αντιθέτως η συνταγματική θεμελίωση είναι δυνατόν να συνάγεται από επί μέρους συνταγματικές διατάξεις. Ειδικότερα, το Ελληνικό Σύνταγμα προβλέπει και ρυθμίζει:

-- την κατάταξη των τακτικών δικαστών σε διαφορετικούς βαθμούς δικαιοδοσίας (πρωτοδικες, εφέτες και αρεοπαγίτες- Σ86 παρ. 1, 87 παρ. 3, 88 παρ.5,6,7, 90 παρ.2, 91 παρ. 1,2 99 παρ. 1.

-- τη προσβολή των εκδιδόμενων αποφάσεων γενικώς με ένδικα μέσα (Σ 97 αρ. 1, 98 παρ. 1) και ειδικότερα με έφεση (Σ 14 παρ.4, 96 παρ. 2 εδ. Β)

1. Διαλεκτική Δικονομικού Δικαίου- Τα συνταγματικά θεμέλια Δικαστικής Προστασίας. Εκδόσεις ΕΥΝΟΜΙΑ-VERLAG Αθήνα 1998, σελ. 562

Συνεπώς, από την πρόβλεψη λειτουργίας εφετείων και αναιρετικών δικαστηρίων συνάγεται και το αντίστοιχο δικαίωμα προσφυγής σε αυτά για την διόρθωση λαθεμένης απόφασης. Επιπλέον δεν είναι λογικό να προβλέπεται το ένδικο μέσο της έφεσης για αστυνομικές παραβάσεις που τιμωρούνται με πρόστιμο, καθώς και για ππαιίσματα ή ιδιωτικές διαφορές αναφορικά με τους αγρούς (Σ 96 παρ. 2) και όχι όμως για όλες τις άλλες διαφορές ή υποθέσεις.¹

Γ) Ότι παραβιάζεται η αρχή περί του κράτους δικαίου και η αρχή της δίκαιης δίκης, η οποία κατοχυρώνεται με το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, (*παν πρόσωπο έχει δικαίωμα όπως η υποθεσις του δικασθη δικάίως*) διότι δεν είναι δυνατή να χαρακτηριστεί ως δίκαιη η οριστική εκδίκαση που γίνεται σε πρώτο και τελευταίο βαθμό χωρίς τη δυνατότητα διόρθωσης ενδεχομένων λαθών με ένδικα μέσα.

Δ) Ότι το άρθρο 2 του έβδομου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ που προβλέπει ότι κάθε πρόσωπο που καταδικάστηκε για αξιόποινη πράξη από δικαστήριο, έχει το δικαίωμα της επανεξέτασης από ανώτερο δικαστήριο της απόφασης με την οποία κηρύχθηκε ένοχος ή της απόφασης με την οποία του επιβλήθηκε ποινή, συμπεριλαμβάνει στο περιεχόμενο του δικαιώματος της δικαστικής προστασίας και την άσκηση των ενδίκων μέσων και δύναται να εφαρμοστεί αναλογικά επί των πολιτικών και διοικητικών δικών.

Ε) Ότι τα επιχειρήματα που επικαλούνται οι υποστηρικτές της κρατούσας άποψης βασίζονται κυρίως σε οικονομικά-τυπικά κριτήρια, όπως είναι η επιτάχυνση της απονομής της

1. Διαλεκτική Δικονομικού Δικαίου- Τα συνταγματικά θεμέλια Δικαστικής Προστασίας. Εκδόσεις EYNOMIA-VERLAG Αθήνα 1998, σελ. 564

δικαιοσύνης, αποσυμφόρησης των δικαστηρίων και η μείωση δαπανών.

Παρατηρήσεις:

Με βάση όσα ανωτέρω εξετάθησαν οδηγούμαστε στις ακόλουθες συμπερασματικές παρατηρήσεις:

Το γενικό δικαίωμα της άσκησης του ενδίκου μέσου της έφεσης δεν θεμελιώνεται κατά τρόπο ρητό και άμεσο στο Σύνταγμα, μπορεί καταρχήν να προβλέπεται ή όχι, να καταργείται ή να περιορίζεται από τον κοινό νομοθέτη. Το Σύνταγμα δεν παρέχει όμως την εξουσία στον νομοθέτη να καταργήσει γενικά και αυθαίρετα τα ένδικα μέσα και συνεπώς και την έφεση. Η εξουσία του αυτή περιορίζεται «επί ορισμένου κύκλου διαφορών»¹. Επίσης δεν μπορεί να καταργήσει προβλεπόμενα από το ίδιο το συνταγματικό κείμενο ένδικα μέσα [λ.χ. αίτηση αναιρέσεως, άρθρο 95 παρ. 1 εδ. β'], ούτε να καταργήσει τη δυνατότητα άσκησης ενδίκου μέσου κατά καταδικαστικής απόφασης πρωτοβάθμιου ποινικού δικαστηρίου, εφόσον κάτι τέτοιο θα ερχόταν σε αντίθεση με τις διατάξεις του άρθρου 2 παρ. 1 του 7ου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ (κ.ν. 1705/1987).

Ο περιορισμός ή η κατάργηση του ενδίκου μέσου της έφεσης αποτελεί ουσιαστικά περιορισμό του δικαιώματος δικαστικής προστασίας. Για τον λόγο αυτό, πρέπει ο εν λόγω περιορισμός να συνάπτεται με τους σκοπούς της δίκης και να δικαιολογείται από λόγους δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος και να συνάδει με τις αρχές του κράτους δικαίου, της δίκαιης δίκης, της ισότητας και της αναλογικότητας. Επίσης δεν πρέπει να καταλύεται η αποτελεσματική άσκηση δικαστικής προστασίας που παρέχεται

¹ ΣΤΕ 3442/1978.ΝοΒ 27

με τη δυνατότητα εκδίκασης της υποθέσεως, σε δεύτερο βαθμό, από ανώτερο από το δικάσαν δικαστήριο, το οποίο παρέχει αυξημένες εγγυήσεις για την προστασία του διαδικού.¹

3. ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΦΕΣΗΣ

Το ισχύον Σύνταγμα δεν δίνει ρητή και άμεση απάντηση εάν ο νομοθέτης δύναται να προβεί στην αναδρομική ανατροπή κανόνα δικαίου και συνεπώς και στην αναδρομική κατάργηση ή αλλοίωση της έννομης σχέσης που έχει δημιουργηθεί.

Όπως αναφέρεται και ανωτέρω το ένδικο μέσο της έφεση μπορεί καταρχήν να προβλέπεται ή όχι, να καταργείται ή να περιορίζεται από τον κοινό νομοθέτη, σε ορισμένες κατηγορίες υποθέσεων, είτε για λόγους δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος είτε με σκοπό την ταχύτερη διεξαγωγή των δικών και την αποτελεσματικότερη λειτουργία της δικαιοσύνης.

Ο ανωτέρω όμως νομοθετικός αποκλεισμός ή περιορισμός της άσκησης της έφεσης και των ενδίκων μέσων γενικότερα δεν μπορεί να εκτείνεται και στα ένδικα μέσα που έχουν ήδη σύμφωνα με το ισχύον κατά την άσκηση τους νόμο ασκηθεί. Μάλιστα, η Ευρωπαϊκή δικονομική σκέψη έχει διαμορφώσει τη θεμελιακή αρχή πως το παραδεκτό της έφεσης πρέπει να κρίνεται βάσει της νομοθεσίας που ίσχυε κατά την τελευταία συζήτηση ενώπιον του δικαστηρίου που εξέδωσε την ήδη προσβαλλομένη απόφαση.²

¹ ΑΠ 27/2002 – Συντ. 4/2002

² Διαλεκτική Δικονομικού Δικαίου- Τα συνταγματικά θεμέλια Δικαστικής Προστασίας. Εκδόσεις EYNOMIA-VERLAG Αθήνα 1998, σελ. 564.

Η εξουσία του νομοθέτη να καταργεί εκκρεμείς εφέσεις με νόμους αναδρομικής ισχύος είναι επιτρεπτή εφ' όσον παρά μόνον όταν συνδέεται με επιτρεπτή αναδρομική ρύθμιση από το νόμο του αντικειμένου των δικών αυτών, δηλαδή με αναδρομική ρύθμιση που δεν προσκρούει στις συνταγματικές αρχές της ισότητας, της προστασίας της ιδιοκτησίας ή σε θεμελιώδες δικαίωμα (άρθρο 4 και 17 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ). Σε κάθε άλλη περίπτωση, η κατάργηση δεν είναι αποδεκτή, διότι αποτελεί επέμβαση της νομοθετικής εξουσίας στα έργα της δικαστικής και παραβιάζει το ατομικό δικαίωμα της δικαστικής προστασίας, όπως αυτό είχε συγκεκριμενοποιηθεί την χρονική στιγμή της άσκησης της έφεσης.¹

Σχετικά έχει αποφανθεί η Α.Π.27/2002 (Ολομέλεια), απόσπασμα της οποίας παρατίθεται κατωτέρω :

«...Διότι η εκ των υστέρων κατάργηση από το νομοθέτη των νομίμως ασκηθέντων και εκκρεμών ένδικων μέσων συνεπάγεται την κατάργηση των δικών που είχαν ανοιγεί με την άσκησή τους και ισοδυναμεί γι' αυτό με κατάργηση των εκκρεμών ενώπιον ανώτερου δικαστηρίου δικών, η οποία δεν είναι επιτρεπτή δεν προσκρούει στις συνταγματικές αρχές της ισότητας και της προστασίας της ιδιοκτησίας. Μόνο υπό τις προϋποθέσεις αυτές είναι επιτρεπτή η κατάργηση των ενδίκων μέσων που ασκήθηκαν σύμφωνα με τις ισχύουσες κατά τον χρόνο της ασκήσεώς τους διατάξεις. Διαφορετικά, αν δεν συντρέχουν οι παραπάνω προϋποθέσεις, η εκ των υστέρων νομοθετική κατάργηση των νομίμως ασκηθέντων ενδίκων μέσων είναι πολλαπλώς ανεπίτρεπτη για τους εξής λόγους:

1. ΑΠ 416/2004. Τραπεζα Νομικών Πληροφοριών ΔΣΑ. Συνημμένη. ΣτΕ 2604/86 Συντ.13 σελ.346 ΑΠ 805/2001 Τραπεζα Νομικών Πληροφοριών ΔΣΑ. Συνημμένη.

1) Αντίκειται στο άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος που διασφαλίζει ως ατομικό δικαίωμα, την παροχή έννομης προστασίας, όπως αυτή παρέχεται από το νόμο που ισχύει κατά τον χρόνο ασκήσεως του σχετικού δικαιώματος, αφού η εν λόγω κατάργηση αποστερεί το διάδικο από την έννομη προστασία που είχε ζητήσει με νομότυπα ασκηθέν ένδικο μέσο.

2) Ενέχει επέμβαση της νομοθετικής εξουσίας στα έργα της δικαστικής και αντίκειται γι' αυτό στη θεμελιώδη διάκριση των εξουσιών που καθιερώνουν τα άρθρα 26 παρ. 1 και 3, 73 και 87 παρ. 1 του Συντάγματος, διότι δίδεται με πράξη της νομοθετικής εξουσίας λύση, η οποία μόνο με δικαστική απόφαση είναι δυνατόν να δοθεί, αφού πρόκειται για ζήτημα, που έχει αχθεί ενώπιον του δικαιοδοτικού οργάνου (δικαστηρίου), το οποίο και μόνο έχει τη λειτουργική αρμοδιότητα να αποφανθεί. Ειδικότερα, αν με διάταξη νόμου καταργείται ασκηθέν ήδη ένδικο μέσο, υιοθετείται με πράξη της νομοθετικής εξουσίας η λύση που δόθηκε από το κατώτερο δικαστήριο, παρόλο ότι είχε αμφισβητηθεί η ορθότητά της με το ένδικο μέσο και αφαιρείται έτσι από το ανώτερο δικαστήριο η εξουσία να επιληφθεί και να αποφανθεί επί του εκκρεμούς ενώπιόν του ζητήματος.

3) Αντίκειται, τέλος, στο άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ που προστατεύει, σε περίπτωση εκκρεμούς ενώπιον ανώτερου δικαστηρίου ενδίκου μέσου, και το δικαίωμα προσβάσεως στο ανώτερο δικαστήριο και διεξαγωγής δίκαιης δίκης επί του ενδίκου μέσου, αφού το δικαίωμα αυτό καταλύεται με την εκ των υστέρων νομοθετική κατάργηση του εκκρεμούς ενδίκου μέσου.....»

4. ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ ΣΤΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΚΗ

Αν και οι δύο βαθμοί δικαιοδοσίας δεν κατοχυρώνονται ρητά από το Σύνταγμα, η ισχύουσα πολιτική δικονομία προβλέπει την δικαστική προστασία και με την άσκηση της έφεσης. Ο ηττηθείς διάδικος (και σε ορισμένες περιπτώσεις και ο διάδικος που έχει νικήσει.) μετά την οριστική κρίση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου έχει το δικαίωμα να προσφύγει ασκώντας έφεση, και σε δευτεροβάθμιο δικαστήριο, το οποίο επανεξετάζει τη διαφορά ως προς το νομικό και το ουσιαστικό της σκέλος.

Η άσκηση έφεσης στα πολιτικά δικαστήρια εμπίπτει στις περιοριστικές διατάξεις που έχει θεσπίσει ο κοινός νομοθέτης. Ενδεικτικά αναφέρουμε:

1. Οι αποφάσεις των ειρηνοδικείων σε διαφορές που εκδικάζονται κατά τη διαδικασία των άρθρων 466 έως 472 (μικροδιαφορές) είναι ανέκκλητες (άρθρο 512 ΚΠολΔ).
2. Αποφάσεις που δέχονται ή απορρίπτουν αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεις για ανάκληση ή για μεταρρύθμιση των μέτρων αυτών δεν προσβάλλονται με κανένα ένδικο μέσο, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά (άρθρο 699 ΚΠολΔικ)
3. Δεν προσβάλλονται με έφεση οι αποφάσεις που έκριναν σε δεύτερο βαθμό (π.χ. δεν υπόκειται σε έφεση απόφαση του πολυμελούς πρωτοδικείου επί τριτανακοπής, η οποία είχε ασκηθεί κατ' απόφασεως που το ίδιο εξέδωσε ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο).

4. Δεν επιτρέπεται να εισαχθεί απευθείας σε δευτεροβάθμιο δικαστήριο κάθε κύρια και αυτοτελής αίτηση δικαστικής προστασίας (και στο κανόνα αυτό υπάρχουν εξαιρέσεις π.χ. η κύρια παρέμβαση μπορεί να ασκηθεί για πρώτη φορά στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο καθώς και οι περιπτώσεις που το Εφετείο δικάζει σε πρώτο και τελευταίο βαθμό όπως η ερμηνεία διαθήκης με την οποία διατίθενται περιουσιακά στοιχεία υπέρ του κράτους ή κοινωφελών σκοπών, άρθρο 825 ΚΠολΔικ).

Το δικαίωμα της έφεσης που παρέχει ο νομοθέτης στους διαδίκους επίσης περιορίζεται και από την διάταξη του άρθρου 25 παρ. 3 Συντ. που απαγορεύει την κατάχρηση όλων των δικαιωμάτων και συνεπώς και του άρθρου 20 παρ. 1 του Συντ.

5. ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΚΗ

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το ερώτημα της συνταγματικής θεμελίωσης της έφεσης στη διοικητική δίκη. Το ενδιαφέρον εστιάζεται:

α) στο ότι θα πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ ακυρωτικών διαφορών (άρθρο 95 παρ. 1 του Συντ.) και διαφορών ουσίας (άρθρο 94).

β)Στις μεταβολές που επέφερε στο ζήτημα αυτό η αναθεώρηση του 2001. Συγκεκριμένα πριν την αναθεώρηση του 2001 η θεωρία υποστήριζε ότι από γραμματολογική ερμηνεία του άρθρου 95 παρ. 1 προέκυπτε η συνταγματική θεμελίωση της έφεσης.

Το άρθρο 95 παρ.1 με τη παλιά του διατύπωση ανέφερε τα ακόλουθα «κατηγορίες ακυρωτικών υποθέσεων μπορούν δια νόμου να υπαχθούν σε άλλο δικαστήριο, πάντως σε τελευταίο

βαθμό αρμόδιο είναι το ΣτΕ». Από τη διατύπωση αυτή θεωρία και νομολογία συνήγαγαν το συμπέρασμα ότι ο συνταγματικός νομοθέτης επιτρέπει στο κοινό νομοθέτη να υπαγάγει ακυρωτικές διαφορές και σε άλλα δικαστήρια (εκτός ΣτΕ) αλλά ταυτόχρονα κατοχύρωνε το δικαίωμα των διαδίκων να ασκήσουν έφεση ενώπιον του ΣτΕ. Ο σκοπός της διάταξης ήταν διπλός, αφού αφ' ενός εξυπηρετούσε την επιθυμία του συνταγματικού νομοθέτη στις ακυρωτικές υποθέσεις το τελευταίο λόγο να τον έχει το ακυρωτικό δικαστήριο, έστω ως δευτεροβάθμιο αφ' ετέρου να εξασφαλίσει για τους πολίτες εκείνους των οποίων τις υποθέσεις υπήγαγε σε άλλα δικαστήρια το δικαίωμα της δίκαιης δίκης και της ορθής και αμερόληπτης εφαρμογής της δικαιοσύνης.

Στο πνεύμα αυτής της συνταγματικής διάταξης ο κοινός νομοθέτης με το άρθρο 1 του 702 του 1977 υπήγαγε στο τριμελές διοικητικό εφετείο μία τεράστια κατηγορία ακυρωτικών υποθέσεων αποσυμφορίζοντας έτσι το ΣτΕ από μεγάλο όγκο ακυρωτικών διαφορών.

Συγκεκριμένα το άρθρο 1 του Ν 702/1977 προβλέπει ότι αιτήσεις ακυρώσεως κατά ατομικών διοικητικών πράξεων που αφορούν την εν γένει υπηρεσιακή κατάσταση δημοσίων υπαλλήλων, υπαλλήλων ΟΤΑ και λοιπών ΝΠΔΔ (δηλ. μεταθέσεις, μετατάξεις, αποσπάσεις κ.λ.π) καθώς και ατομικές διοικητικές πράξεις που αφορούν την εν γένει υπηρεσιακή κατάσταση σπουδαστών παραγωγικών σχολών της χώρας προσβάλλονται με αίτηση ακυρώσεως στο Τριμελές Διοικητικό Εφετείο. Κατά της απόφασης που θα εκδοθεί ο ηττημένος διάδικος έχει δικαίωμα έφεσης ενώπιον του ΣτΕ. Αυτή η ρύθμιση είχε επαινεθεί διότι αφ' ενός εξυπηρετούσε την οικονομία της ακυρωτικής δίκης και την ταχύτητα απονομής δικαιοσύνης στις ακυρωτικές υποθέσεις ελάσσονος σημασίας αφ' ετέρου όμως μέσω της συνταγματικά

κατοχυρωμένης έφεσης εξασφάλιζε δίκαιη δίκη και ορθή και αμερόληπτη απονομή δικαιοσύνης. Ο αναθεωρητικός νομοθέτης αντί να κινηθεί προς τη κατεύθυνση της θεωρίας και των επιταγών της ΕΣΔΑ και του κοινοτικού δικαίου και να επεκτείνει το δικαίωμα της έφεσης και στις διαφορές ουσίας του άρθρου 95 και 98, κινήθηκε στην αντίθετη κατεύθυνση και συγκεκριμένα κατήργησε την συνταγματική κατοχύρωση της έφεσης και στις ακυρωτικές διαφορές, αφού το 95 παρ. 1 με τη νέα διατύπωση του ορίζει ότι «κατηγορίες ακυρωτικών υποθέσεων μπορούν να υπαχθούν σε άλλα δικαστήρια, σε τελευταίο βαθμό αρμόδιο είναι το ΣτΕ, όπως ο νόμος ορίζει» δηλ. ο συνταγματικός νομοθέτης αφήνει πλέον το δικαίωμα της έφεσης στο κοινό νομοθέτη.

Στο πνεύμα της συνταγματικής αναθεώρησης κινούνται και όλοι οι νόμοι που υπαγάγουν πλέον ακυρωτικές υποθέσεις στα τριμελή διοικητικά εφετεία, μάλιστα θα μπορούσε να πει κάποιος ότι πρόκειται για το χρονικό μιας προαναγγελθείσης αναθεώρησης, αφού ο κοινός νομοθέτης ήδη από το 2001 με το Ν.2944 υπήγαγε κατηγορίες ακυρωτικών υποθέσεων (ρυμοτομικές απαλλοτριώσεις, διαφορές που αφορούν παροχή υποτροφιών κ.λ.π.) στα τριμελή διοικητικά εφετεία χωρίς να χορηγεί το δικαίωμα έφεσης. Άρα με την αναθεώρηση του 2001 καταργήθηκε η έφεση στις ακυρωτικές διαφορές που ήταν η μόνη συνταγματικά κατοχυρωμένη.

Το άρθρο 94 του Συντάγματος ορίζει ότι στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια υπάγονται οι διοικητικές διαφορές ουσίας, όπως ο νόμος ορίζει, με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Από τη διατύπωση του άρθρου 94 η νομολογία έχει συνάγει ότι και στις διοικητικές διαφορές ουσίας ισχύει ότι ισχύει και για τις ιδιωτικές διαφορές, δηλαδή δεν υπάρχει άμεση συνταγματική θεμελίωση της έφεσης. Ο Κώδικας

Διοικητικής Δικονομίας στο άρθρο 92 ορίζει ότι οι αποφάσεις που εκδίδονται στις διοικητικές διαφορές ουσίας και έχουν αντικείμενο 590 ευρώ δεν υπόκεινται σε έφεση, δηλαδή ο ΚΔιοικΔικ θεσπίζει διάταξη αντίστοιχη με το 512 του ΚΠολΔικ, καθιστώντας τις αποφάσεις που εκδίδονται επί μικροδιαφορών ανέκκλητες. Ο ΚΔιοικΔικ. Σε αυτό το σημείο επαναδιατύπωσε όσα όριζε ο προισχύσας Κώδικας Φορολογικής Δικονομίας.

Το Σύνταγμα στο άρθρο 98 αναθέτει στο Ελεγκτικό Συνέδριο: α) την εκδίκαση διαφορών σχετικά με την απονομή συντάξεων και β) την εκδίκαση διαφορών που αναφέρονται στην ευθύνη πολιτικών ή στρατιωτικών δημοσίων υπαλλήλων καθώς και υπαλλήλων ΟΤΑ και υπαλλήλων λοιπών ΝΠΔΔ. Εδώ είναι ακόμη φανερότερο ότι ο συνταγματικός νομοθέτης δεν θεμελιώνει το δικαίωμα άσκησης έφεσης, αφού το ίδιο το Ελεγκτικό Συνέδριο είναι ανώτατο διοικητικό δικαστήριο, συνεπώς δεν υφίσταται ανώτερο κατά δικαιοδοσία δικαστήριο για να κρίνει τις αποφάσεις που εκδίδονται για ζητήματα αρμοδιότητας του. Μάλιστα ο συνταγματικός νομοθέτης στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου ορίζει ότι: οι αποφάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου δεν υπόκεινται στον έλεγχο του ΣτΕ. Συνεπώς, πρόκειται για αποφάσεις οι οποίες εκδίδονται σε πρώτο και τελευταίο βαθμό από το Ελεγκτικό Συνέδριο και δεν υπόκεινται σε εφετειακό ή αναιρετικό έλεγχο.

Η νομολογία του ΣτΕ όσον αφορά το ζήτημα της συνταγματικής κατοχύρωσης της έφεσης καθώς και της αναδρομικής κατάργησης της και στη διοικητική δίκη, δεν διαφοροποιείται από τη νομολογία των πολιτικών δικαστηρίων. Συγκεκριμένα μπορούμε να αναφέρουμε την απόφαση ΣτΕ 3621/1995-Ολομέλεια,¹ η οποία στο κείμενο της θέτει τα ακόλουθα:

1. ΣτΕ 3621/1995-Ολομέλεια. Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΔΣΑ. Συνημμένη

« 3. Επειδή, εκ του άρθρου 20 παρ. 1 του Συντάγματος, διά του οποίου κατοχυρούται το δικαίωμα προς παροχήν εννόμου προστασίας παρά των δικαστηρίων, ουδόλως προκύπτει υποχρέωσις του νομοθέτου προς θέσπισιν δύο βαθμών δικαιοδοσίας και ευδίκου μέσου εφέσεως κατά όλων των αποφάσεων των πρωτοβαθμίων δικαστηρίων, του ευδίκου τούτου μέσου δυναμένου, κατ' αρχήν, να προβλέπεται ή όχι ή και να καταργήται ή περιορίζεται υπό του νομοθέτου. Εξ άλλου, η διά της παρ. 1 του άρθρου 4 του Συντάγματος θεσπιζόμενη αρχή της ισότητας των Ελλήνων ενώπιον του νόμου δεσμεύει μεν και τον νομοθέτην, υποχρεούμενον να ρυθμίζη κατά τον αυτόν τρόπον ομοίας καταστάσεις ή σχέσεις, δεν εμποδίζει όμως, η εν λόγω αρχή, τον νομοθέτη να εισάγη εξαιρέσεις εκ των υπ' αυτού θεσπιζομένων γενικών ρυθμίσεων, γενικάς και απροσώπους, βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, δικαιολογουμένας εκ λόγων δημοσίου συμφέροντος ή εκ των συντρεχουσών ως προς τας εξαιρέσεις αυτάς ειδικών συνθηκών. Τέλος, η θέσπισις διατάξεων νόμων με αναδρομικήν ισχύν, μη απαγορευομένη διά γενικής και ρητής διατάξεως του Συντάγματος, παρά μόνου εις ειδικάς περιπτώσεις (άρθρ. 7 παρ. 1, άρθρ. 78 παρ. 2 κατ' αρχήν επιτρεπομένη, εφ' όσον η αναδρομή δεν θίγει δικαιώματα προστατευόμενα υπό άλλων διατάξεων του Συντάγματος.

4. Επειδή, εκ των αρχών, αι οποίαι προκύπτουν εκ των μνημονευμένων διατάξεων του Συντάγματος, συνάγεται ότι ουδόλως αποκλείεται, κατ' αρχήν, εξ αυτών ο διά νόμου περιορισμός του εκκλητού των εις πρώτον βαθμόν εκδιδομένων δικαστικών αποφάσεων διά της τροποποιήσεως των προϋποθέσεων υπό τας οποίας δύναται να ασκηθή κατ' αυτών έφεσις, όπως είναι, επί διαφορών εκφραζομένων εις

χρηματικά ποσά, η θέσπις, διά το εκκλητόν των αποφάσεων, ελαχίστου ποσού της αμφισβητούμενης διαφοράς υψηλότερου του ισχύοντος μέχρι της ενάρξεως της ισχύος του εν λόγω νόμου. Περαιτέρω, εκ των αυτών ως άνω αρχών συνάγεται ότι ο περιορισμός του εκκλητού των πρωτοδίκων αποφάσεων δύναται να θεσπισθή και διά νόμου αναδρομικής ισχύος, η επιλογή δε του χρόνου αναδρομής εναπόκειται, κατ' αρχήν, εις τον νομοθέτην. Τοιούτος χρόνος δύναται να είναι και ο προκύπτων εκ του γενικού και αντικειμενικού κριτηρίου της συζητήσεως των σχετικών ενδίκων μέσων. Διά της ούτω θεσπιζομένης αναδρομικής ισχύος του εν λόγω νόμου δεν παραβιάζεται η αρχή της ισότητας των διαδικών ενώπιον του νόμου συμφώνως προς την προηγουμένην σκέψιν, εφ' όσον η αναδρομή στηρίζεται επί αντικειμενικού κριτηρίου και είναι γενική, αφορώσα εις όλους τους διαδικούς οι οποίοι ήσκησαν το ένδικον μέσον της εφέσεως, η γενικότης δε της διατάξεως δεν αίρεται εκ του ότι η διάταξις αυτή δεν εκτείνεται και επί των ήδη προ της δημοσιεύσεως του νόμου συζητηθεισών εφέσεων. Εξάλλου ούτε το δικαίωμα του ασκήσαντος την έφεσιν διαδικού προς παροχήν εννόμου προστασίας θίγεται, διότι το δικαίωμα τούτο δεν περιλαμβάνει, κατά τα ανωτέρω εκτεθέντα, και την δυνατότητα ασκήσεως πάντοτε εφέσεως ενώπιον δευτεροβαθμίου δικαστηρίου, ουδέ αποκλείει την κήρυξιν ασκηθείσης εφέσεως απαραδέκτου συνεπεία αναδρομικής εφαρμογής του ως άνω, περί μεταβολής των όρων του εκκλητού της πρωτοδίκου αποφάσεως, μεταγενεστέρου νόμου, μη υπάρχοντος, κατά την έννοιαν των ως άνω διατάξεων του Συντάγματος, λόγω της ασκήσεως της εφέσεως, "κεκτημένου δικονομικού δικαιώματος", αποκλείοντος την δι' αναδρομικού νόμου ανατροπήν του.

Την μη ύπαρξη «κεκτημένου δικονομικού δικαιώματος» επίσης αναφέρει και η μεταγενέστερη απόφαση του ΣτΕ με αριθ. 4141/1999.¹

6. ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΗ

Ο δεύτερος βαθμός δικαιοδοσίας στην ποινική δίκη, κατοχυρώνεται αφ' ενός μεν έμμεσα από την αρχή της δικαστικής προστασίας και της «δίκαιης δίκης που θεμελιώνονται στα άρθρα 20 Συντ. και άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, αντίστοιχα, και οι οποίες επιβάλλουν την δίκαιη διεξαγωγή της δίκης (fair) και αφ' ετέρου δε ρητά στο άρθρο 2 (δικαίωμα για διπλό βαθμό δικαιοδοσίας σε θέματα ποινικού δικαίου), του έβδομου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ που έχει κυρωθεί με το Ν.1705/1987.

Στο άρθρο 2 του ως άνω πρωτοκόλλου θεσπίζεται ότι : «1. κάθε πρόσωπο που καταδικάστηκε για αξιόποινη πράξη από δικαστήριο, έχει το δικαίωμα της επανεξέτασης από ανώτερο δικαστήριο της απόφασης με την οποία κηρύχθηκε ένοχος ή της απόφασης με την οποία του επιβλήθηκε ποινή. Η άσκηση αυτού του δικαιώματος και οι λόγοι για τους οποίους μπορεί αυτό να ασκηθεί, διέπονται από το νόμο. 2. Από αυτό το δικαίωμα μπορούν να γίνουν εξαιρέσεις στην περίπτωση αξιόποινων πράξεων μικρής σημασίας, όπως ορίζονται στο νόμο, ή στις περιπτώσεις που ο καταδικασθείς κρίθηκε σε πρώτο βαθμό από το ανώτερο δικαστήριο ή καταδικάστηκε μετά από άσκηση ενδίκου μέσου»

Στο άρθρο αυτό, προβλέπεται ρητά και απερίφραστα ότι στο δικαίωμα δικαστικής προστασίας του ατόμου περιλαμβάνεται και η δυνατότητα του να προσφύγει στον δεύτερο βαθμό

1. *Δικαιώματα του Ανθρώπου-Revue Hellénique des Droits de l'homme. 9/2001 σελ.155*

δικαιοδοσίας, με τις ρητές επίσης εξαιρέσεις, που προβλέπονται στη παρ. 2.

Έμμεσα επίσης συνάγεται και το δικαίωμα έφεσης από την διάταξη του άρθρου 14 παρ. 4 του Συντάγματος που ορίζει τα σχετικά με την κατ' εξαίρεση επιτρεπόμενη κατάσχεση εφημερίδων και άλλων εντύπων με παραγγελία του Εισαγγελέα. Στο εδ. 2 του άρθρου, ορίζεται ρητά ότι «τα ένδικα μέσα της έφεσης και της αναίρεσης επιτρέπονται στον εκδότη της εφημερίδας ή άλλου εντύπου που κατασχέθηκε από τον Εισαγγελέα»

Καταλήγουμε σαφώς στο συμπέρασμα ότι ο δεύτερος βαθμός δικαιοδοσίας κατοχυρώνεται (και σύμφωνα και με όσα ανωτέρω έχουμε αναπτύξει) έμμεσα από το Ελληνικό Σύνταγμα. Κατοχυρώνεται όμως ρητά από το στο άρθρο 2 (δικαίωμα για διπλό βαθμό δικαιοδοσίας σε θέματα ποινικού δικαίου), του έβδομου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ που έχει κυρωθεί με το Ν.1705/1987 και έχει αυξημένη ισχύ έναντι των τυπικών νόμων (άρθρο 28 Συντ.)

Ο κοινός νομοθέτης όμως, σύμφωνα με τα ανωτέρα λεχθέντα, διατηρεί την εξουσία να περιορίζει την άσκηση ενδίκων μέσων όπως και να θέτει όρους για την άσκηση τους. Στον ΚΠοινΔ, το δικαίωμα άσκησης έφεσης ρυθμίζεται λεπτομερώς και ο νομοθέτης επέλεξε να περιορίσει το δικαίωμα αυτό σε αρκετές περιπτώσεις. Ενδεικτικά αναφέρονται:

1) **Άρθρο 478 ΚΠΔ:** Το ένδικο μέσο της έφεσης επιτρέπεται στον κατηγορούμενο μόνο κατά των βουλευμάτων του Συμβουλίου των Πλημμελειοδικών, τα οποία: α) τον παραπέμπουν στα δικαστήρια για κακούργημα ή πλημμέλημα κατά του οποίου ο νόμος προβλέπει ποινή φυλάκισης

τουλάχιστον ενός έτους. β) παύον προσωρινά την ποινική δίωξη εναντίον του γ) αποφαίνονται ότι δεν πρέπει να γίνει κατηγορία δεχόμενα έμπρακτη μετάνοια ή στηριζόμενα σε αιτιολογία που θίγει, χωρίς να είναι αναγκαίο την υπόληψη του κατηγορουμένου δ) κηρύσσουν αναρμόδια το συμβούλιο και τις οικείες ανακριτικές αρχές

2) **Άρθρο 486 ΚΠΔ:** Έφεση κατά αθωωτικής απόφασης

3) **Άρθρο 488 ΚΠΔ:** Έφεση κατά καταδικαστικής απόφασης, από τον πολιτικό ενάγοντα.

4) **Άρθρο 489 ΚΠΔ:** Έφεση κατά καταδικαστικής απόφασης από τον κατηγορούμενο και τον εισαγγελέα.

Στο σημείο αυτό, έχει αρκετό ενδιαφέρον να εκθέσουμε απόψεις που έχουν διατυπωθεί κατά τη συζήτηση αναφορικά με το νομοσχέδιο για την επιτάχυνση της ποινικής διαδικασίας και την αναθεώρηση του ΚΠοινΔ.

Α) Με το νέο άρθρο 489 ΚΠΔ τα όρια του εκκλητού τροποποιούνται ώστε εφέσιμη να είναι η ποινή φυλακίσεως του μεν Μονομελούς Πλημμελειοδικείου όταν υπερβαίνει τις 60 ημέρες (από τριάντα ημέρες σήμερα), του δε Τριμελούς στους 6 μήνες (από τους τρεις μήνες σήμερα). Ότι η αύξηση του ορίου του εκκλητού των καταδικαστικών αποφάσεων, που λαμβάνει χώρα με την νέα διατύπωση του άρθρου 489 παρ. 1 Κ.Π.Δ., είναι αντίθετη με το άρθρο 2 παρ. 1 του 7ου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, που έχει κυρωθεί από τη χώρα μας με τον Ν. 105/1987 με την επιφύλαξη ότι δεν θίγεται η διάταξη του άρθρου 489 Κ.Π.Δ. Και αυτό επειδή, όπως γίνεται φανερό, η επιφύλαξη αναφέρεται στο αρχικό περιεχόμενο της ως άνω διάταξης και δεν έχει την έννοια ότι η χώρα μας μπορεί να αναιρεί την άσκηση του δικαιώματος για διπλό βαθμό δικαιοδοσίας, που κατοχυρώνει το 7ο Πρωτόκολλο. Επομένως η διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του 7ου Πρωτοκόλλου υπερισχύει από τη νέα διατύπωση της διάταξης του άρθρου 489 παρ. 1 Κ.Π.Δ. σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1

εδ. α Σ. με αποτέλεσμα να εξακολουθεί να ισχύει η αρχική διάταξη του άρθρου 489 παρ. 1 Κ.Π.Δ., όπως ακριβώς ήταν διατυπωμένη κατά την κύρωση από τη χώρα μας του 7ου Πρωτοκόλλου.¹

Β) η παράγραφος 2 του άρθρου 2 του Εβδόμου Πρωτοκόλλου ορίζει ότι από το δικαίωμα για διπλό βαθμό δικαιοδοσίας μπορούν να γίνουν εξαιρέσεις στην περίπτωση αξιόποινων πράξεων μικρής σημασίας. Εδώ εντοπίζονται δύο προβλήματα:

Πρώτον, είναι εξαιρετικά αμφίβολο αν οι προτεινόμενες στο νομοσχέδιο αυξήσεις του ορίου του εκκλητού επιτρέπουν να θεωρήσει κανείς ότι πρόκειται για αξιόποινες πράξεις μικρής σημασίας. Τον προβληματισμό αυτό ενισχύει και η εισηγητική έκθεση του Εβδόμου Πρωτοκόλλου που ορίζει –μετά από ρητή απαίτηση της Επιτροπής Υπουργών– ότι κριτήριο για τον χαρακτηρισμό μίας αξιόποινης πράξης ως μικρής σημασίας είναι αν προβλέπεται ποινή φυλάκισης γι' αυτήν («whether the offence is punishable by imprisonment or not»).

Δεύτερον, οι ρυθμίσεις της ΕΣΔΑ υποχωρούν αν υφίσταται άλλη διεθνής σύμβαση, που περιέχει προστατευτικότερες για το άτομο διατάξεις (άρθρο 53 ΕΣΔΑ). Και η Ελλάδα δεσμεύεται από το Διεθνές Σύμφωνο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου του οποίου το άρθρο 14 παρ. 5 έχει το ίδιο κανονιστικό περιεχόμενο με την παράγραφο 1 του άρθρου 2 του Εβδόμου Πρωτοκόλλου αλλά δεν περιέχει εξαιρέσεις, όπως αυτή της περίπτωσης αξιόποινων πράξεων μικρής σημασίας.²

Σε κάθε περίπτωση όμως οι περιορισμοί του δικαιώματος της άσκησης της έφεσης στην ποινική δίκη έχουν μειωμένη σημασία απέναντι στο κατοχυρωμένο δικαίωμα του καταδικασθέντος να προσφύγει στον δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας. Κατ' αρχήν

1. Αργύρης Καρράς, Ο Ν. 3160/2003 «Για την επιτάχυνση της ποινικής διαδικασίας». Μια πρώτη Ερμηνευτική προσέγγιση. Ποινικός Λόγος 2/2003

2. Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. 29 Μαΐου 2003

υφίσταται το δικαίωμα του για την άσκηση έφεσης κατά απόφασης πρωτοβάθμιου δικαστηρίου με την οποία κηρύχθηκε ένοχος ή με την οποία του επιβλήθηκε ποινή.

7. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το γεγονός ότι το δικαίωμα της έφεσης δεν θεμελιώνεται ρητά στο Σύνταγμα σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να αποτελέσει δικαιολογητική βάση αυθαίρετης εξουσίας του κοινού νομοθέτη για την κατάργηση ή τον περιορισμό της άσκησης της. Η λειτουργία του δικονομικού συστήματος στην Ελλάδα, διεπόμενη κατ' αρχήν από την αρχή του κράτους δικαίου και όπως αυτή έχει καθορισθεί από το κοινό νομοθέτη έχει δημιουργήσει στον πολίτη την αίσθηση ύπαρξης ενός «δικονομικού κεκτημένου». Ο πολίτης δικαιούται να έχει και ένδικα μέσα στη διάθεση του για να επιδιώξει την ικανοποίηση των αξιώσεων και δικαιωμάτων.

Η Πολιτεία οφείλει να λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων των πολιτών στα οποία συμπεριλαμβάνεται και το δικαίωμα δικαστικής προστασίας. Η καθιέρωση του δεύτερου βαθμού δικαιοδοσίας σημαίνει ότι η υπόθεση θα εισαχθεί σε ανώτερο δικαστήριο, θα κριθεί από ανώτερους και πιο έμπειρους δικαστές. Ο επανέλεγχος συγκεκριμένης υπόθεσης κατά κανόνα οδηγεί στην πιο προσεκτική έκδοση απόφασης από πλευρά νομικής και πραγματικής ορθότητας, με αποτέλεσμα ένας μεγάλος αριθμός αποφάσεων να εξαφανίζονται ή να μεταρρυθμίζονται μετά από την άσκηση έφεσης. Κατά τον τρόπο αυτό μειώνονται οι πιθανότητες λανθασμένης κρίσης και αυξάνεται η εμπιστοσύνη των διαδίκων στην διαδικασία απονομής της δικαιοσύνης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΝΟΜΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ Ι – ΚΩΝ. ΚΕΡΑΜΕΩΣ ΕΚΔ.ΟΙΚΟΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ.1980
2. ΝΟΜΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ Ι - ΝΙΚΟΛΑΟΣ Θ.ΝΙΚΑΣ ΕΚΔ.ΣΑΚΚΟΥΛΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1999
3. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ Ι -ΝΙΚΟΛΑΟΣ Θ.ΝΙΚΑΣ ΕΚΔ.ΣΑΚΚΟΥΛΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1999
4. ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ- ΤΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΥΝΟΜΙΑ-VERLAG ΑΘΗΝΑ 1998
5. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 20 ΠΑΡ. 1 ΣΥΝΤ. 1975 Ν.ΚΛΑΜΑΡΗ. ΕΚΔ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ 1989
6. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ-REVUE HELLENIQUE DES DROITS DE L’HOMME. 9/2001-ΘΕΜΙΤΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΑΣΚΗΣΗ ΕΦΕΣΕΩΣ –ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗΣ ΕΝΝΟΜΟΥ ΣΧΕΣΕΩΣ. ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ.
7. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ.Π.Δ.ΔΑΓΤΟΓΛΟΥ ΕΚΔ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ 1985.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

1. Απόφαση υπ' αριθμ. 2614/1993 Συμβουλίου Επικρατείας

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ Β

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 2 Ιουνίου 1993 με την εξής σύνθεση :

Σ. Γιαγκας, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Β Τμήματος, Ηλ.

Παπαγεωργίου, Θ. Χατζηπαύλου, Σ. Καραλής, Ε. Γαλανού, Σύμβουλοι,

Α. Γκότσης, Ε. Σάρπ, Πάρεδροι. Γραμματέας η Μ. Μπερδεμπέ,

Γραμματέας του Β Τμήματος.

Γ ι α να δικάσει την από 27 Νοεμβρίου 1992 αίτηση :

τ ο υ Ε. Ε. των Διοικητικών Δικαστηρίων, Αγησιλάου Λιακάκου, κατοίκου Αθηνών, οδός Σ. αρ.1,ο οποίος δεν παρέστη,

κ α τ ά της 4050/1992 αποφάσεως του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών.

Η εκδίκαση άρχισε με την ανάγνωση της εκθέσεως του Εισηγητή,

Συμβούλου Ηλ. Παπαγεωργίου.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση, το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη κ α ι

Α φ ο ύ μ ε λ έ τ η σ ε τ α σ χ ε τ ι κ ά έ γ γ ρ α φ α

Σ κ έ φ θ η κ ε κ α τ ά τ ο ν ό μ ο

1. Επειδή, δια της υπό κρίσιν αιτήσεως, ατελώς και άνευ καταβολής παραβόλου κατά νόμον ασκηθείσης, διώκεται παραδεκτώς υπό του Επιτρόπου της Επικρατείας των τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων η υπέρ του νόμου αναίρεσις της υπ' αριθμ. 4050/1992 αποφάσεως του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, δια της οποίας εγένετο τύποις δεκτή και απερρίφθη ως ουσία αβάσιμος έφεσις του Δήμου Αθηναίων κατά της υπ' αριθμ. 2064/1989 αποφάσεως του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών. Δια της τελευταίας ταύτης αποφάσεως είχε γίνει εν μέρει δεκτή προσφυγή της εν Αθήναις εδρευούσης ανωνύμου εταιρείας υπό την επωνυμίαν "ΠΑΝ-ΕΛΛΑΣ Α.Ε." κατά της υπ' αριθμ. 3150/83/86 εγγραφής της εις τον βεβαιωτικόν κατάλογον του Δήμου Αθηναίων του

οικονομικού έτους 1983 δια τέλη διαφημίσεως 50.508 δραχμών μετ' ισοπόσου προστίμου και είχε μεταρρυθμισθή η εγγραφή αυτή, περιορισθέντων των υπό της ως άνω ανωνύμου εταιρείας οφειλομένων τελών διαφημίσεως εις 7.333 δραχμάς μετ'ισοπόσου προστίμου.

2. Επειδή, η υπό κρίσιν αίτησις εισάγεται προς εκδίκασιν εις το Β' Τμήμα υπό επταμελή σύνθεσιν δια της από 25-1-1993 πράξεως του Προέδρου του, συμφώνως προς την διάταξιν της παρ. 5 του άρθρου 14 του π.δ. 18/1989 (ΦΕΚ 8), λόγω της σπουδαιότητός της.

3. Επειδή, κατά το εδάφιον η' του άρθρου 29 του Κώδικος Οργανισμού των Δικαστηρίων και Καταστάσεως των Δικαστικών Λειτουργών (ν. 1756/1988, ΦΕΚ 35), ο Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας των τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων "ασκεί υπέρ του νόμου στο Συμβούλιο της Επικρατείας, χωρίς να περιορίζεται από προθεσμίες ή άλλους δικονομικούς κανόνες, αίτηση αναίρεσης κατά οποιασδήποτε απόφασης διοικητικού δικαστηρίου. Για το σκοπό αυτό δικαιούται να ζητεί πληροφορίες και στοιχεία από κάθε αρχή και δικαστήριο. Οι σχετικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν έχουν έννομα αποτελέσματα για τους διαδίκους". Εκ της διατάξεως ταύτης συνάγεται ότι, λόγω της ιδιομορφίας της αναίρέσεως υπέρ του νόμου, μή επαγομένης συνεπείας έναντι των διαδίκων, δεν είναι αναγκαία δια το επιτρεπτόν της συζητήσεως αυτῆς παράστασις κατ' αυτήν των κατά την ενώπιον του εκδόντος την προσβαλλομένην απόφασιν διοικητικού δικαστηρίου δίκην διαδίκων. Συνεπώς νομίμως χωρεί η συζήτησις της υπό κρίσιν αιτήσεως αναίρέσεως υπέρ του νόμου, παρά την μή παράστασιν ουδενός των διαδίκων κατά την ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών δίκην, καθ' ην εξεδόθη η προσβαλλομένη απόφασις.

4. Επειδή, εκ του άρθρου 20 παρ. 1 του Συντάγματος, δια του οποίου καταχυρούται το δικαίωμα προς παροχήν εννόμου προστασίας παρά των δικαστηρίων, ουδόλως προκύπτει υποχρέωσις του νομοθέτου προς θέσπισιν δύο βαθμών δικαιοδοσίας και ενδίκου μέσου εφέσεως κατά όλων των αποφάσεων των πρωτοβαθμίων δικαστηρίων, του ενδίκου τούτου μέσου δυναμένου, κατ' αρχήν, να προβλέπεται ή όχι ή και να καταργήται

ή περιορίζεται υπό του νομοθέτου. Εξάλλου, η δια της παρ. 1 του άρθρου 4 του Συντάγματος θεσπιζόμενη αρχή της ισότητας των Ελλήνων ενώπιον του νόμου δεσμεύει μεν και τον νομοθέτην, υποχρεούμενον να ρυθμίζει κατά τον αυτόν τρόπον ομοίας καταστάσεις ή σχέσεις, δεν εμποδίζεται όμως ούτος, ένεκα της εν λόγω αρχής, να εισάγη εξαιρέσεις εκ των υπ' αυτού θεσπιζομένων γενικών ρυθμίσεων, γενικάς και απροσώπους, βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, δικαιολογουμένας εκ γενικωτέρου δημοσίου συμφέροντος και εκ των ως προς αυτάς συντρεχουσών ειδικών συνθηκών. Τέλος, η θέσπις διατάξεων νόμων μετ' αναδρομικής ισχύος, μή απαγορευομένη δια γενικής και ρητής διατάξεως του Συντάγματος αλλ' εις ειδικάς μόνον περιπτώσεις (άρθρ. 7 παρ. 1, άρθρ. 78 παρ. 2 κ.τ.τ.), πρέπει να θεωρηθή κατ' αρχήν επιτρεπομένη, εφ' όσον η αναδρομή δεν θίγει δικαιώματα προστατευόμενα υπό ετέρων διατάξεων του Συντάγματος.

5. Επειδή, εκ των εν τη ηγουμένη σκέψει αρχών, αι οποίαι προκύπτουν εκ των εις αυτήν αναφερομένων διατάξεων του Συντάγματος, συνάγεται ότι ουδόλως αποκλείεται, κατ' αρχήν, εξ αυτών ο δια νόμου περιορισμός του εκκλητού των εις πρώτον βαθμόν εκδιδομένων δικαστικών αποφάσεων δια της τροποποιήσεως των προϋποθέσεων υφ' ας δύναται να ασκηθή κατ' αυτών έφεσις, οία είναι, επί διαφορών εκφραζομένων εις χρηματικά ποσά, η θέσπις, δια το εκκλητόν των τοιούτων αποφάσεων, ελαχίστου ποσού της αμφοιβητουμένης διαφοράς υψηλοτέρου του μέχρι της ενάρξεως της ισχύος του εν λόγω νόμου ισχύοντος. Περαιτέρω, εκ των αυτών ως άνω αρχών συνάγεται ότι ο ρηθείς περιορισμός του εκκλητού των πρωτοδίκων αποφάσεων δύναται να θεσπισθή και δια νόμου αναδρομικής ισχύος, με χρόνον αναδρομής, η επιλογή του οποίου εναπόκειται, κατ' αρχήν, εις τον νομοθέτην, τοιούτος δε χρόνος δύναται να είναι και ο προκύπτων εκ του γενικού και αντικειμενικού κριτηρίου της συζητήσεως των σχετικών ενδίκων μέσων, καθ' όσον, κατά εν τη ηγουμένη σκέψει, δια της ούτω θεσπιζομένης αναδρομικής ισχύος του εν λόγω νόμου ούτε η αρχή της ισότητας των διαδίκων ενώπιον του νόμου παραβιάζεται, εφ' όσον η αναδρομή στηρίζεται επί αντικειμενικού κριτηρίου και είναι γενική, αφορώσα εις όλους τους

ασκήσαντας το ένδικον μέσον της εφέσεως διαδίκους, της γενικότητός της μή αιρομένης εκ του ότι αυτή δεν εκτείνεται και επί των ήδη πρό της δημοσιεύσεως του νόμου συζητηθεισών εφέσεων, ούτε το δικαίωμα του ασκήσαντος την έφεσιν διαδίκου προς παροχήν εννόμου προστασίας θίγεται, διότι το δικαίωμα τούτο δεν περιλαμβάνει, κατά τα ανωτέρω εκτεθέντα, και την δυνατότητα ασκήσεως πάντοτε εφέσεως ενώπιον δευτεροβαθμίου δικαστηρίου, ουδ' αποκλείει την κήρυξιν ασκηθείσης εφέσεως απαραδέκτου συνεπεία αναδρομικής εφαρμογής του ως άνω περί μεταβολής των όρων του εκκλητού της πρωτοδίκου αποφάσεως μεταγενεστέρου νόμου, μή υπάρχοντος, κατά την έννοιαν των ως άνω διατάξεων του Συντάγματος, λόγω της ασκήσεως της εφέσεως, "κεκτημένου δικονομικού δικαιώματος" αποκλείοντος την δι' αναδρομικού νόμου ανατροπήν του.

Κατά την γνώμην όμως ενός μέλους του Δικαστηρίου μετ' αποφασιστικής ψήφου και ενός Παρέδρου, κατά την έννοιαν των αυτών ως άνω συνταγματικών διατάξεων, η άσκησης εφέσεως κατά πρωτοδίκου αποφάσεως, γενομένη υπό νομοθετικόν καθεστώς κατά το οποίον η απόφασις αυτή ήτο εκκλητή, δημιουργεί κεκτημένον δικαίωμα του ασκήσαντος το ένδικον τούτο μέσον διαδίκου, μή δυνάμενον να ανατραπή δια της προσδόσεως αναδρομικής ισχύος εις μεταγενέστερον νόμον, δι' ου η προσβληθείσα πρωτόδικος απόφασις καθίσταται ανέκκλητος, του νόμου τούτου μή δυναμένου να εφαρμοσθή επί των εν λόγω πρό της δημοσιεύσεως αυτού ασκηθεισών εφέσεων.

6. Επειδή, εις την παρ. 1 του άρθρου 165 του δια του ν. 4125/1960 (ΦΕΚ 202) κυρωθέντος Κώδικος Φορολογικής Δικονομίας (π.δ. 331/1985, ΦΕΚ 116), ως αντικατεστάθη δια του άρθρου 13 του ν.δ. 10/1968 (ΦΕΚ 279) και του άρθρου 3 του επί τη βάσει της εξουσιοδοτικής διατάξεως του άρθρου 24 του ν. 1183/1981 (ΦΕΚ 191) εκδοθέντος π.δ. 1075/1981 (ΦΕΚ 262), ωρίζετο ότι "σε έφεση υπόκεινται οι οριστικές αποφάσεις των διοικητικών πρωτοδικείων αν το ποσό της διαφοράς υπερβαίνει τις είκοσι πέντε χιλιάδες (25.000) δραχμές, χωρίς στο ποσό αυτό να συνυπολογίζονται οι παρομαρτούντες πρόσθετοι φόροι και προσαυξήσεις", η διάταξις δε αυτή είναι

εφαρμοστέα, κατά το άρθρον 4 του ν. 505/1976 (ΦΕΚ 353) και τα άρθρα 1 (παρ. 2 περίπτ. α') και 4 του ν. 1406/1983 (ΦΕΚ 182), και επί των αποφάσεων των διοικητικών δικαστηρίων, των εκδιδομένων επί διαφορών αναφυσόμενων εκ της εφαρμογής της νομοθεσίας περί δημοτικής και κοινοτικής φορολογίας. Η ως άνω διάταξις αντικατεστάθη, δια της παρ. 1 του άρθρου 60 του ν. 2065/1992 "αναμόρφωση της άμεσης φορολογίας και άλλες διατάξεις" (ΦΕΚ 113/30-6-1992), δια νέας διατάξεως, δια της οποίας ωρίσθη ότι "σε έφεση υπόκεινται οι οριστικές αποφάσεις των διοικητικών πρωτοδικείων εάν το ποσό της φορολογικής διαφοράς υπερβαίνει τις διακόσιες χιλιάδες (200.000) δραχμές", δια δε της παρ. 2 του αυτού άρθρου 60 του ρηθέντος ν. 2065/1992 ωρίσθη ότι "οι διατάξεις του άρθρου αυτού εφαρμόζονται και για τις εκκρεμείς ενώπιον των διοικητικών εφετειών υποθέσεις, οι οποίες δεν έχουν συζητηθεί κατά το χρόνο της δημοσιεύσεως του νόμου αυτού".

7. Επειδή, η ως άνω διάταξις της παρ. 2 του άρθρου 60 του ν. 2065/1992, δια της οποίας ωρίσθη ότι αι διατάξεις της πρώτης παραγράφου του αυτού άρθρου, δια των οποίων εισήχθη περιορισμός του εκκλητού των αποφάσεων των διοικητικών πρωτοδικείων δια του καθορισμού υψηλότερου ελαχίστου χρηματικού ποσού της φορολογικής διαφοράς του μέχρι τότε ισχύοντος (200.000 δραχμών, έναντι προηγουμένως ισχύοντος 25.000 δραχμών) δια να είναι επιτρεπτή η άσκησης εφέσεως, εφαρμόζονται αναδρομικώς και επί των ασκηθεισών και μη συζητηθεισών μέχρι του χρόνου δημοσιεύσεως του νόμου τούτου εφέσεων μή παραβιάζουσα την συνταγματικώς κατοχυρουμένην αρχήν της ισότητας των διαδικών ενώπιον του νόμου και μή θίγουσα το δικαίωμα του ασκήσαντος την έφεσιν διαδικού προς παροχήν εννόμου προστασίας, δεν είναι αντίθετος προς τας ανωτέρω διατάξεις των άρθρων 4 και 20 παρ. 1 του Συντάγματος και, κατ' ακολουθίαν, ήτο εφαρμοστέα εν προκειμένω δια να κριθή υπό του δικάσαντος Διοικητικού Εφετείου το παραδεκτόν της από 1-2-1990 εφέσεως του Δήμου Αθηναίων κατά της υπ' αριθμ. 2064/1989 αποφάσεως του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών (η οποία ησκήθη την 2αν Φεβρουαρίου 1990, πρό της δημοσιεύσεως του ν. 2065/1992 και δεν είχε συζητηθή μέχρι του

χρόνου τούτου), κατά τα ανωτέρω κατά πλειοψηφίαν δεκτά γενόμενα. Κατά την γνώμη όμως του ως άνω μειοψηφήσαντος μέλους του Δικαστηρίου μετ' αποφασιστικής ψήφου και του έχοντος την αυτήν γνώμη Παρέδρου, η ως άνω διάταξις είναι αντίθετος προς τας ανωτέρω συνταγματικάς διατάξεις και δεν ηδύνατο να εφαρμοσθή εν προκειμένω, διότι η άσκησης της εφέσεως υπό του διαδικού κατά της πρωτοδίκου αποφάσεως εδημιούργησε κεκτημένον δικαίωμα υπέρ αυτού, προστατευόμενον υπό του Συντάγματος και μή δυνάμενον να ανατραπή δια της προσδόσεως αναδρομικής ισχύος εις τον μεταγενέστερον της ασκήσεως τη εφέσεως νόμον.

8. Επειδή, εν όψει των ανωτέρω δεκτών γενομένων, η προσβαλλομένη απόφασις του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, δια της οποίας η ως άνω διάταξις της παρ. 2 του άρθρου 60 του ν. 2065/1992 εκρίθη αντισυνταγματική και μή εφαρμοστέα προκειμένου να κριθή το παραδεκτόν της από 1-2-1990 εφέσεως του Δήμου Αθηναίων κατά της υπ' αριθμ. 2064/1989 αποφάσεως του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, δια της οποίας τα επιβληθέντα εις βάρος της εφεσιβλήτου εν Αθήναις εδρευούσης ανωνύμου εταιρείας υπό την επωνυμίαν "ΠΑΝΕΛΛΑΣ Α.Ε." τέλη διαφημίσεως 50.508 δραχμών περιορίσθησαν εις 7.333 δραχμάς, θα έδει να αναιρεθή υπέρ του νόμου, κατ' αποδοχήν του βασίμως προβαλλομένου δια της υπό κρίσιν αιτήσεως σχετικού λόγου αναιρέσεως, αφού το Δικαστήριον, μή εφαρμόσαν δι' αυτής, ως ώφειλε, την ως άνω διάταξιν, έκρινε παραδεκτήν, κατ' εφαρμογήν των πρό αυτής ισχυσασών διατάξεων, την έφεσιν του Δήμου Αθηναίων ως στρεφομένην κατά εκκλητής λόγω του ποσού της φορολογικής διαφοράς πρωτοδίκου αποφάσεως, ενώ έδει να εφαρμογή την ρηθείσαν διάταξιν και να απορρίψη την έφεσιν ως απαράδεκτον και δή ως στρεφομένην κατ' ανεκκλήτου λόγω του ποσού της φορολογικής διαφοράς πρωτοδίκου αποφάσεως.

Λόγω όμως της μείζονος σπουδαιότητος του εν προκειμένω γεννωμένου ζητήματος, το Τμήμα κρίνει ότι η υπόθεσις πρέπει να παραπεμφθή εις την Ολομέλειαν του Δικαστηρίου, κατ' άρθρον 14 παρ. 2 του π.δ. 18/1989 (ΦΕΚ 8) (άρθρ. 14 παρ. 2 του ν.δ. 170/1973, ΦΕΚ 229, ως

αντικατεστάθη δια του άρθρου 16 του ν. 702/1977, ΦΕΚ 268),
οριζομένου ως Εισηγητού προς ανάπτυξιν ενώπιον αυτής της γνώμης του
Τμήματος του Συμβούλου Ηλία Παπαγεωργίου.

Δια ταυτα

Παραπέμπει την υπόθεσιν εις την Ολομέλεια νκαι Ορίζει Εισηγητήν,
προς ανάπτυξιν ενώπιον αυτής της γνώμης του Τμήματος, τον Σύμβουλον
Ηλίαν Παπαγεωργίου.

Η διάσκεψη έγινε στην Αθήνα στις 15 Ιουνίου 1993 και η απόφαση
δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση της 10ης Νοεμβρίου 1993.

Ο Πρόεδρος του Β Τμήματος Η Γραμματέας του Β Τμήματος

Σ. Γιάγκας

Μ. Μπερδεμπέ

2. Απόφαση υπ' αριθμ. 1455/1999 Συμβουλίου Επικρατείας

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΣΤ'

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του την 1η Φεβρουαρίου 1999 με την εξής σύνθεση: Π. Χριστόφορος, Σύμβουλος της Επικρατείας, Προεδρεύων, σε αναπλήρωση του Προέδρου του Τμήματος και του αρχαιότερου του Συμβούλου, που είχαν κώλυμα, Ν. Ντούβας, Σ. Χαραλάμπους, Σύμβουλοι, Ε. Νίκα, Κ. Κουσουλής, Πάρεδροι. Γραμματέας η Α. Σγουρέλλη.

Γ ι α να δικάσει την από 18 Αυγούστου 1994 αίτηση: τ ο υ Δήμου Αθηναίων, ο οποίος δεν παρέστη, κ α τ ά της ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία "Ξενοδοχειακαί και Τουριστικά Επιχειρήσεις ΑΘΗΝΑΙΣ", που εδρεύει στην Αθήνα (Λεωφόρος Βασ. Σοφίας 99), η οποία δεν παρέστη. Με την αίτηση αυτή ο αναιρεσείων Δ. επιδιώκει να αναιρεθεί η υπ' αριθμ. 3742/93 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών.

Η εκδίκαση άρχισε με την ανάγνωση της εκθέσεως της Εισηγήτριας, Παρέδρου Ε. Νίκα.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη σε αίθουσα του δικαστηρίου κ α ι

Α φ ο ύ μ ε λ έ τ η σ ε τ α σ χ ε τ ι κ ά έ γ γ ρ α φ α

Σ κ έ φ θ η κ ε κ α τ ά τ ο Ν ό μ ο

1. Επειδή, για την άσκηση της υπό κρίση αιτήσεως δεν απαιτείται κατά νόμο η καταβολή τελών και παραβόλου.

2. Επειδή, με την αίτηση αυτή ζητείται η αναίρεση της υπ' αριθμ.

3742/1993 αποφάσεως του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, με την οποία απορρίφθηκε έφεση του αναιρεσείοντος Δήμου κατά της υπ' αριθμ.

14196/1989 αποφάσεως του Διοικητικού

Πρωτοδικείου Αθηνών. Με την τελευταία αυτή απόφαση είχε γίνει δεκτή προσφυγή της ανααιρεσίβλητης εταιρείας κατά της υπ' αριθμ. 1775/1985 εγγραφής της στον βεβαιωτικό κατάλογο του Δήμου Αθηναίων για τέλη 5% επί των ακαθαρίστων εσόδων της, μηνός Μαΐου 1984, από την εκμετάλλευση καταστημάτων της (μπαρ και εστιατόριο ξενοδοχείου).

3. Επειδή, από το άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος, με το οποίο κατοχυρώνεται το δικαίωμα προς παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια, δεν προκύπτει υποχρέωση του νομοθέτη προς θέσπιση δύο βαθμών δικαιοδοσίας και ενδίκου μέσου εφέσεως κατά όλων των αποφάσεων των πρωτοβαθμίων δικαστηρίων, το ένδικο δε αυτό μέσο μπορεί, κατ' αρχήν, να προβλέπεται ή όχι ή και να καταργείται ή να περιορίζεται από το νομοθέτη. Εξ άλλου, η θεσπιζόμενη με το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της ισότητας των Ελλήνων ενώπιον του νόμου δεσμεύει μεν και το νομοθέτη, υποχρεούμενο να ρυθμίζει κατά τον αυτό τρόπο όμοιες καταστάσεις ή σχέσεις, δεν τον εμποδίζει όμως να εισάγει εξαιρέσεις, γενικές και απρόσωπες, από τις γενικές ρυθμίσεις που θεσπίζονται από αυτόν, βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, δικαιολογούμενες από λόγους δημοσίου συμφέροντος ή από τις συντρέχουσες ως προς τις εξαιρέσεις αυτές ειδικές συνθήκες. Τέλος, η θέσπιση διατάξεων νόμων με αναδρομική ισχύ, μη απαγορευόμενη με γενική και ρητή διάταξη του Συντάγματος, παρά μόνο σε ειδικές περιπτώσεις (άρθρα 7 παρ. 1, 78 παρ. 2 κ.λ.π.), πρέπει να θεωρηθεί κατ' αρχήν επιτρεπόμενη, εφ' όσον η αναδρομή δεν θίγει δικαιώματα προστατευόμενα από τις διατάξεις του Συντάγματος.

4. Επειδή, από τις αρχές που προκύπτουν από τις προαναφερθείσες διατάξεις του Συντάγματος συνάγεται ότι δεν αποκλείεται, κατ' αρχήν, από αυτές ο περιορισμός με νόμο του εκκλητού των δικαστικών αποφάσεων που εκδίδονται σε πρώτο βαθμό με την τροποποίηση των προϋποθέσεων υπό τις οποίες μπορεί να ασκηθεί κατ' αυτών έφεση, όπως είναι, επί διαφορών εκφραζομένων σε χρηματικά ποσά, η θέσπιση, για το εκκλητό των αποφάσεων, ελαχίστου ποσού της αμφισβητούμενης διαφοράς υψηλότερου του ισχύοντος μέχρι την έναρξη της ισχύος του εν λόγω νόμου.

Περαιτέρω από τις ίδιες ως άνω αρχές συνάγεται ότι ο περιορισμός του εκκλητού των πρωτοδίκων αποφάσεων μπορεί να θεσπισθεί και με νόμο αναδρομικής ισχύος, η επιλογή δε του χρόνου αναδρομής εναπόκειται, κατ' αρχήν, στο νομοθέτη. Τέτοιος χρόνος μπορεί να είναι και ο προκύπτων από το γενικό και αντικειμενικό κριτήριο της συζητήσεως των

σχετικών ενδίκων μέσων. Με τη θεσπιζόμενη κατ' αυτό τον τρόπο αναδρομική ισχύ του εν λόγω νόμου δεν παραβιάζεται η αρχή της ισότητας των διαδικών ενώπιον του νόμου, σύμφωνα με την προηγούμενη σκέψη, εφ' όσον η αναδρομή στηρίζεται σε αντικειμενικό κριτήριο και είναι γενική αφορώσα όλους τους διαδικούς οι οποίοι άσκησαν το ένδικο μέσο της εφέσεως, η γενικότητα δε της διατάξεως δεν αίρεται από το ότι η διάταξη αυτή δεν εκτείνεται και επί των ήδη προ της δημοσιεύσεως του νόμου συζητηθεισών εφέσεων. Εξ άλλου, ούτε το δικαίωμα του ασκήσαντος την έφεση διαδικού προς παροχή έννομης προστασίας θίγεται διότι το δικαίωμα αυτό δεν περιλαμβάνει κατά τα εκτεθέντα ανωτέρω, και τη δυνατότητα ασκήσεως πάντοτε εφέσεως ενώπιον δευτεροβαθμίου δικαστηρίου, ούτε αποκλείει την κήρυξη ασκηθείσης εφέσεως ως απαράδεκτης συνεπεία αναδρομικής εφαρμογής του ως άνω, περί μεταβολής των όρων του εκκλητού της πρωτόδικης αποφάσεως μεταγενεστέρου νόμου, μη υπάρχοντος, κατά την έννοια των ως άνω διατάξεων του Συντάγματος, λόγω της ασκήσεως της εφέσεως, "κεκτημένου δικονομικού δικαιώματος" αποκλείοντος την με αναδρομικό νόμο ανατροπή του.

5. Επειδή, στην παράγραφο 1 του άρθρου 165 του Κώδικα Φορολογικής Δικονομίας (π.δ 331/1985, ΦΕΚ Α' 116), εφαρμοστέου στην προκειμένη διαφορά δυνάμει των άρθρων 1 παρ. 2 περ. α' και 4 του ν. 1406/1983 (ΦΕΚ Α' 182) και 4 του ν. 505/1976 (ΦΕΚ Α' 353), οριζόταν ότι: "Σε έφεση υπόκεινται οι οριστικές αποφάσεις των διοικητικών πρωτοδικείων αν το ποσό της διαφοράς υπερβαίνει τις είκοσι πέντε χιλιάδες (25.000) δραχμές, χωρίς στο ποσό αυτό να συνυπολογίζονται οι παρομαρτούντες πρόσθετοι φόροι και προσαυξήσεις.". Η διάταξη αυτή αντικαταστάθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 60 του ν. 2065/1992 "Αναμόρφωση της άμεσης φορολογίας και άλλες διατάξεις" (ΦΕΚ Α' 113), με την οποία ορίσθηκε ότι "Σε έφεση υπόκεινται οι οριστικές αποφάσεις των διοικητικών πρωτοδικείων εάν το ποσό της φορολογικής διαφοράς υπερβαίνει τις διακόσιες χιλιάδες (200.000) δραχμές". Εξ άλλου, με την παράγραφο 2 του αυτού άρθρου 60 του ν. 2065/1992 ορίσθηκε ότι "Οι διατάξεις του άρθρου αυτού εφαρμόζονται και για τις

εκκρεμείς ενώπιον των διοικητικών εφετειών υποθέσεις, οι οποίες δεν έχουν συζητηθεί κατά το χρόνο δημοσίευσής του νόμου αυτού".

6. Επειδή, η ως άνω διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 60 του ν. 2065/1992, που όρισε ότι οι διατάξεις της παρ. 1 του ίδιου άρθρου, διά των οποίων εισήχθη περιορισμός του εκκλητού των αποφάσεων των διοικητικών πρωτοδικείων με τον καθορισμό για το επιτρεπτό της ασκήσεως εφέσεως υψηλότερου ελαχίστου χρηματικού ποσού της φορολογικής διαφοράς από το μέχρι τότε ισχύον (200.000 δραχμές έναντι προηγουμένως ισχύοντος 25.000 δραχμών), εφαρμόζονται αναδρομικά και επί των ασκηθεισών και μη συζητηθεισών μέχρι του χρόνου δημοσίευσής του νόμου τούτου εφέσεων, δεν παραβιάζει κατά τα προεκτεθέντα την συνταγματικώς κατοχυρωμένη αρχή της ισότητας των διαδικών ενώπιον του νόμου και δεν θίγει το δικαίωμα του ασκήσαντος την έφεση διαδικού προς παροχή έννομης προστασίας και, συνεπώς, δεν είναι αντίθετη προς τις διατάξεις των άρθρων 4 και 20 παρ. 1 του Συντάγματος. (ΣτΕ 3621/1995 Ολομ.).

7. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, το διοικητικό εφετείο, προκειμένου να κρίνει το παραδεκτό της εφέσεως του ήδη αναιρεσιόντος, η οποία είχε ασκηθεί στις 8.3.1990, δηλ. πριν από τη δημοσίευση του ν. 2065/1992 και δεν είχε συζητηθεί μέχρι τον χρόνο αυτό, εφάρμοσε τις διατάξεις του άρθρου 60 του νόμου αυτού και απέρριψε βάσει αυτών την έφεση ως απαράδεκτη λόγω ποσού. Η κρίση αυτή του διοικητικού εφετείου είναι σύμφωνα με τα προεκτεθέντα ορθή, οι δε περί του αντιθέτου λόγοι αναιρέσεως, κατά τους οποίους οι εν λόγω διατάξεις του ν. 2065/1992 δεν έπρεπε να εφαρμοσθούν ως αντισυνταγματικές, είναι αβάσιμοι και απορριπτέοι.

8. Επειδή, μετά ταύτα, η κρινομένη αίτηση πρέπει να απορριφθεί.

Δ ι ά τ α ύ τ α

Απορρίπτει την υπό κρίση αίτηση.

Η διάσκεψη έγινε στην Αθήνα στις 16 Φεβρουαρίου 1999

Ο Προεδρεύων Σύμβουλος Η Γραμματέας Π. Χριστόφορος Α. Σγουρέλλη και η απόφαση δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 26 Απριλίου 1999.

Ο Πρόεδρος του ΣΤ' Τμήματος Ο Γραμματέας του ΣΤ' Τμήματος
Α. Μαρίνος Β. Μανωλόπουλος

3. Απόφαση υπ' αριθμ. 2798/1999 Συμβουλίου Επικρατείας

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΣΤ'

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 19 Ιανουαρίου 1998 με την εξής σύνθεση : Αν. Ν. Μαρίνος, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του ΣΤ' Τμήματος, Ν. Ντούβας, Ν. Σακελλαρίου, Σύμβουλοι, Κ. Φιλοπούλου, Αντ. Χλαμπέα, Πάρεδροι. Γραμματέας ο Β. Μανωλόπουλος, Γραμματέας του ΣΤ' Τμήματος.

Για να δικάσει την από 12 Δεκεμβρίου 1993 αίτηση : του Ν.Π.Ι.Δ. με την επωνυμία "Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδος" (Ο.Σ.Ε.), που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Κ. αρ. 1, ο οποίος δεν παρέστη, αλλά ο δικηγόρος που υπογράφει την αίτηση νομιμοποιήθηκε με συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο, κατά του Δ. Α., ο οποίος παρέστη με τη δικηγόρο Κωστούλα Ιεροδιακόνου (Α.Μ. 6422), που την διόρισε με πληρεξούσιο.

Με την αίτηση αυτή ο αναιρεσιών Οργανισμός επιδιώκει να αναιρεθεί η υπ' αριθ. 6241/1993 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών. Η εκδίκαση άρχισε με την ανάγνωση της εκθέσεως της Εισηγήτριας, Παρέδρου Κ. Φιλοπούλου.

Κατόπιν το δικαστήριο άκουσε την πληρεξούσια του αναιρεσιβλήτου Δ., η οποία ζήτησε την απόρριψη της υπό κρίση αιτήσεως.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη σε αίθουσα του δικαστηρίου κ α ι

Α φ ο ύ μ ε λ έ τ η σ ε τ α σ χ ε τ ι κ ά έ γ γ ρ α φ α

Σ κ έ φ θ η κ ε κ α τ ά τ ο ν Ν ό μ ο

1. Επειδή, για την άσκηση της κρινόμενης αιτήσεως έχουν καταβληθεί τα νόμιμα τέλη και το παράβολο (9429198 και 9429199/1993 διπλότυπα εισπράξεως τελών και 950797/1993 ειδικό έντυπο παραβόλου.
2. Επειδή, με την αίτηση αυτή ζητείται παραδεκτώς η αναίρεση της 6241/1993 αποφάσεως του Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, με την οποία απορρίφθηκε ως απαράδεκτη έφεση του

αναιρεσειόντος Οργανισμού Σιδηροδρόμων Ελλάδος (Ο.Σ.Ε.) κατά της 7165/1990 αποφάσεως του Μονομελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών. Με την τελευταία αυτή απόφαση απορρίφθηκε προσφυγή του αναιρεσειόντος Οργανισμού κατά της 1380/1988 αποφάσεως του Δημάρχου Αθηναίων περί επιβολής σε βάρος του, αφενός φόρου ηλεκτροδοτούμενων χώρων, οικονομικού έτους 1988, ύψους 44.640 δραχμών και αφετέρου ισόποσου προστίμου λόγω μη υποβολής δηλώσεως.

3. Επειδή, από το άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος, με το οποίο κατοχυρώνεται το δικαίωμα προς παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια, δεν προκύπτει υποχρέωση του νομοθέτη προς θέσπιση δύο βαθμών δικαιοδοσίας και ενδίκου μέσου εφέσεως κατά όλων των αποφάσεων των πρωτοβαθμίων δικαστηρίων, το ένδικο δε αυτό μέσο μπορεί, καταρχήν, να προβλέπεται ή όχι ή και να καταργείται ή να περιορίζεται από το νομοθέτη. Εξ άλλου, η θεσπιζόμενη με το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της ισότητας των Ελλήνων ενώπιον του νόμου δεσμεύει μεν και το νομοθέτη, υποχρεούμενο να ρυθμίζει κατά τον αυτό τρόπο όμοιες καταστάσεις ή σχέσεις, δεν τον εμποδίζει όμως να εισάγει εξαιρέσεις εκ των γενικών ρυθμίσεων που θεσπίζει, γενικές και απρόσωπες, βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, δικαιολογούμενες από λόγους δημοσίου συμφέροντος ή από τις συντρέχουσες ως προς τις εξαιρέσεις αυτές ειδικές συνθήκες. Τέλος, η θέσπιση διατάξεων νόμων με αναδρομική ισχύ, μη απαγορευόμενη με γενική και ρητή διάταξη του Συντάγματος, παρά μόνο σε ειδικές περιπτώσεις (άρθρα 7 παρ. 1, 78 παρ. 2 κ.λπ.), πρέπει να θεωρηθεί καταρχήν επιτρεπόμενη, εφόσον η αναδρομή δεν θίγει δικαιώματα προστατευόμενα από τις διατάξεις του Συντάγματος (ΣτΕ 3621, 3622/1995 Ολομ.).

4. Επειδή, από τις αρχές που προκύπτουν από τις προαναφερθείσες διατάξεις του Συντάγματος συνάγεται ότι δεν αποκλείεται, καταρχήν, από αυτές ο περιορισμός με νόμο του εκκλητού των δικαστικών αποφάσεων που εκδίδονται σε πρώτο βαθμό με την τροποποίηση των προϋποθέσεων υπό τις οποίες μπορεί να ασκηθεί κατ' αυτών έφεση, όπως είναι, επί διαφορών εκφραζομένων σε χρηματικά ποσά, η θέσπιση, για το εκκλητό

των αποφάσεων, ελάχιστου ποσού της αμφισβητούμενης διαφοράς υψηλότερου του ισχύοντος μέχρι την έναρξη της ισχύος του εν λόγω νόμου. Περαιτέρω, από τις ίδιες ως άνω αρχές συνάγεται ότι ο περιορισμός του εκκλητού των πρωτοδίκων αποφάσεων μπορεί να θεσπισθεί και με νόμο αναδρομικής ισχύος, η επιλογή δε του χρόνου αναδρομής εναπόκειται, καταρχήν, στο νομοθέτη. Τέτοιος χρόνος μπορεί να είναι και ο προκύπτων από το γενικό και αντικειμενικό κριτήριο της συζητήσεως των σχετικών ενδίκων μέσων. Με τη θεσπιζόμενη κατ' αυτό τον τρόπο αναδρομική ισχύ του εν λόγω νόμου δεν παραβιάζεται η αρχή της ισότητας των διαδικών ενώπιον του νόμου, σύμφωνα με την προηγούμενη σκέψη, εφόσον η αναδρομή στηρίζεται σε αντικειμενικό κριτήριο και είναι γενική, αφορώσα σε όλους τους διαδικούς οι οποίοι άσκησαν το ένδικο μέσο της εφέσεως, η γενικότητα δε της διατάξεως δεν αίρεται από το ότι η διάταξη αυτή δεν εκτείνεται και επί των ήδη προ της δημοσιεύσεως του νόμου συζητηθεισών εφέσεων. Εξ άλλου, ούτε το δικαίωμα του ασκήσαντος την έφεση διαδικού προς παροχή έννομης προστασίας θίγεται, διότι το δικαίωμα αυτό δεν περιλαμβάνει, κατά τα εκτεθέντα ανωτέρω, και τη δυνατότητα ασκήσεως πάντοτε εφέσεως ενώπιον δευτεροβαθμίου δικαστηρίου, ούτε αποκλείει την κήρυξη ασκηθείσης εφέσεως ως απαράδεκτης συνεπεία αναδρομικής εφαρμογής του ως άνω, περί μεταβολής των όρων του εκκλητού της πρωτόδικης αποφάσεως μεταγενεστέρου νόμου, μη υπάρχοντος, κατά την έννοια των ως άνω διατάξεων του Συντάγματος, λόγω της ασκήσεως της εφέσεως, "κεκτημένου δικονομικού δικαιώματος", αποκλείοντος τη με αναδρομικό νόμο ανατροπή του (ΣτΕ 3621, 3622/1995 Ολομ.).

5. Επειδή, στην παράγραφο 1 του άρθρου 165 του Κώδικα Φορολογικής Δικονομίας (π.δ. 331/1985, φ. Α', 116), εφαρμοστέου στην προκειμένη διαφορά δυνάμει των άρθρων 1 παρ. 2 περίπτ. α' και 4 του ν. 1406/1983 (ΦΕΚ 182) και του άρθρου 4 του ν. 505/1976 (ΦΕΚ 353), οριζόταν ότι : "Σε έφεση υπόκεινται οι οριστικές αποφάσεις των διοικητικών πρωτοδικείων, αν το ποσό της διαφοράς υπερβαίνει τις είκοσι πέντε χιλιάδες (25.000) δραχμές, χωρίς στο ποσό αυτό να

συνυπολογίζονται οι παρομαρτούντες πρόσθετοι φόροι και προσαυξήσεις . . . ". Η διάταξη αυτή αντικαταστάθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 60 του ν. 2065/1992 "Αναμόρφωση της άμεσης φορολογίας και άλλες διατάξεις" (ΦΕΚ 113/30.6.1992), με την οποία ορίστηκε ότι : "Σε έφεση υπόκεινται οι οριστικές αποφάσεις των διοικητικών πρωτοδικείων, εάν το ποσό της φορολογικής διαφοράς υπερβαίνει τις διακόσιες χιλιάδες (200.000) δραχμές . . . ". Εξάλλου, με την παράγραφο 2 του αυτού άρθρου 60 του ν. 2065/1992 ορίστηκε ότι : "Οι διατάξεις του άρθρου αυτού εφαρμόζονται και για τις εκκρεμείς ενώπιον των διοικητικών εφετείων υποθέσεις, οι οποίες δεν έχουν συζητηθεί, κατά το χρόνο δημοσίευσής του νόμου αυτού".

6. Επειδή, η ως άνω διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 60 του ν. 2065/1992, που όρισε ότι οι διατάξεις της παρ. 1 του ίδιου άρθρου, διά των οποίων εισήχθη περιορισμός του εκκλητού των αποφάσεων των διοικητικών πρωτοδικείων με τον καθορισμό, για το επιτρεπτό της ασκήσεως εφέσεως, υψηλότερου ελάχιστου χρηματικού ποσού της φορολογικής διαφοράς από το μέχρι τότε ισχύον (200.000 δραχμών, έναντι προηγουμένως ισχύοντος 250.000 δραχμών), εφαρμόζονται αναδρομικά και επί των ασκηθεισών και μη συζητηθεισών μέχρι του χρόνου δημοσίευσής του νόμου τούτου εφέσεως, δεν παραβιάζει κατά τα προεκτεθέντα τη συνταγματικώς κατοχυρωμένη αρχή της ισότητας των διαδικών ενώπιον του νόμου και δεν θίγει το δικαίωμα του ασκήσαντος την έφεση διαδικού προς παροχή έννομης προστασίας και, συνεπώς, δεν αντίκειται στις ανωτέρω διατάξεις των άρθρων 4 και 20 παρ. 1 του Συντάγματος (ΣτΕ 3621, 3622/1995 Ολομ.).

7. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, το Τριμελές Διοικητικό Πρωτοδικείο, προκειμένου να κρίνει το παραδεκτό της εφέσεως του ήδη αναιρεσειόντος Οργανισμού, η οποία είχε ασκηθεί στις 24.7.1991, δηλαδή πριν από τη δημοσίευση του ως άνω ν. 2065/1992 και δεν είχε συζητηθεί μέχρι το χρόνο αυτό, εφάρμοσε τις προπαρατεθείσες διατάξεις του άρθρου 60 του εν λόγω νόμου και απέρριψε βάσει αυτών την έφεση ως απαράδεκτη λόγω ποσού.

8. Επειδή, η ανωτέρω κρίση του δικάσαντος δικαστηρίου είναι, κατά τα

προεκτεθέντα, ορθή, οι περί του αντιθέτου δε λόγοι αναιρέσεως, κατά τους οποίους η ως άνω παράγραφος 2 του άρθρου 60 του ν. 2065/1992 δεν έπρεπε να εφαρμοσθεί ως αντικειμένη στο άρθρο 20 παράγραφος 1 του Συντάγματος, πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι.

9. Επειδή, κατόπιν των ανωτέρω, η κρινόμενη αίτηση πρέπει να απορριφθεί, ενόψει δε της εκδικάσεως κατά την παρούσα δικάσιμο και άλλων ομοίων αιτήσεων του αναιρεσειόντος Οργανισμού κατά του αυτού αναιρεσιβλήτου Δήμου, η επιδικαστέα υπέρ του τελευταίου αυτού δικαστική δαπάνη πρέπει να περιορισθεί στο ήμισυ.

Δ ι ά τ α ύ τ α

Απορρίπτει την κρινόμενη αίτηση.

Διατάσσει την κατάπτωση του παραβόλου, και

Επιβάλλει στον αναιρεσειόντα Οργανισμό τη δικαστική δαπάνη του αναιρεσιβλήτου Δήμου, η οποία ανέρχεται σε επτά χιλιάδες (7.000) δραχμές.

Η διάσκεψη έγινε στην Αθήνα στις 20 Ιανουαρίου 1998 και η απόφαση δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 20 Σεπτεμβρίου 1999.

Ο Πρόεδρος του ΣΤ' Τμήματος Ο Γραμματέας του ΣΤ' Τμήματος

4. Απόφαση υπ' αριθμ. 147/2004 Αρείου Πάγου

Το Δικαστήριο του Αρείου Πάγου

Ε' Ποιν.Τμήμα-σε Συμβούλιο

Συγκροτήθηκε από τους Δικαστές: Νικόλαο Γεωργίλη, Αντιπρόεδρο, Δημήτριο Βούρβαχη και Ευριπίδη Αντωνίου - Εισηγητή, Αρεοπαγίτες. Με την παρουσία και του Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου Αναστασίου Καπόλλα (γιατί κωλύεται ο Εισαγγελέας) και της Γραμματέως Ευδοκίας Φραγκίδη.

Συνήλθε σε Συμβούλιο, στο κατάστημά του, στις 9 Ιανουαρίου 2004, προκειμένου να αποφανθεί για την αίτηση της αναιρεσεύουσας - κατηγορουμένης Κ. Κ. του Π., συζύγου Π. Α., κατοίκου Βριλησίων Αττικής, περί αναιρέσεως του υπ' αριθμ. 2766/2002 βουλεύματος του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών, με συγκατηγορούμενο τον Π. Α. του Γ. Το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών, με το ως άνω βούλευμά του, διέταξε όσα λεπτομερώς αναφέρονται σ' αυτό και η αναιρεσεύουσα - κατηγορουμένη, ζητεί τώρα την αναίρεση του βουλεύματος τούτου, για τους λόγους που αναφέρονται στην από 22 Απριλίου 2003 αίτησή της αναιρέσεως, η οποία καταχωρίστηκε στο οικείο πινάκιο με τον αριθμό 180/2003. Έπειτα ο Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου Αναστάσιος Καπόλλας, εισήγαγε για κρίση στο Συμβούλιο τη σχετική δικογραφία με την πρόταση του Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου Ελευθερίου Βορτσέλα, με αριθμό 423/16-10-2003, στην οποία αναφέρονται τα ακόλουθα: «Εισάγω ενώπιον του Συμβουλίου Σας, σύμφωνα με το αρ. 485 παρ. 1 Κ.Π.Δ. την νομοτύπως και εμπροθέσμως ασκηθείσα αίτηση αναιρέσεως με αρ. 78/22.4.03 της κατηγορουμένης Κ. Κ. ., κατοίκου Βριλησίων Αττικής κατά του με αρ. 2766/02 βουλεύματος του Εφετείου Αθηνών με το οποίο απερρίφθη ως απαράδεκτη η με αρ. 1051/11.11.02 έφεσή της κατά του με αρ. 4730/02 βουλεύματος του Συμβουλίου Πλ. Αθηνών και εκθέτω τα ακόλουθα: Κατά το άρθρο 477 Κ.Π.Δ. «η έφεση κατά του βουλεύματος επιτρέπεται

στους διαδικούς και τον Εισαγγελέα στις περιπτώσεις των επομένων άρθρων και σε όσες άλλες ορίζει ειδικά ο νόμος» κατά δε το άρ. 478 παρ. 1α ίδιου Κώδικα «το ένδικο μέσο της έφεσης επιτρέπεται στον κατηγορούμενο μόνον κατά των βουλευμάτων του συμβουλίου Πλημμελειοδικών, τα οποία την παραπέμπουν στο δικαστήριο για κακούργημα ή πλημμέλημα, κατά του οποίου ο νόμος προβλέπει ποινή φυλακίσεως τουλάχιστον ενός έτους.». Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι οι κατηγορούμενοι οι οποίοι παραπέμπονται, με βούλευμα του Τριμελούς Συμβουλίου Πλημμελειοδικών, για να δικασθούν ως υπαίτιοι πράξεων που φέρουν τον χαρακτήρα πλημμελήματος που τιμωρείται από τον νόμο με ποινή το ελάχιστον όριο της οποίας δεν υπερβαίνει το ένα έτος, δεν δικαιούνται να ασκήσουν κατά του ανωτέρω βουλεύματος το ένδικο μέσο της εφέσεως, το οποίο αν παρά ταύτα ήθελε ασκηθεί, κηρύσσεται από το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο, κατ' άρ. 476 παρ. 1' Κ.Π.Δ. στην άσκηση του ενδίκου μέσου της έφεσης που υπαγορεύθηκε από την ανάγκη της μη παρέλκυσης της εκδικάσεως των ελαφράς φύσεως πλημμελημάτων, και δεν επίκειται στο Σύνταγμα ούτε στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση της Ρώμης ΕΣΔΑ άλλη σύμβαση (ΑΠ 1269/00 Π.Χρ. ΝΑ 498, 1355/01 Π.Χρ. ΝΒ 548).

Στην προκειμένη περίπτωση όπως προκύπτει από το προσβαλλόμενο βούλευμα, το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών με επιτρεπτή καθολική αναφορά στην πρόταση του Εισαγγελέα Εφετών, κήρυξε ως απαράδεκτη την έφεση της ήδη αναιρεσειούσης-κατηγορουμένης κατά του πρωτοδίκου βουλεύματος του Συμβουλίου Πλ. Αθηνών με το οποίο αυτή παραπέμφθηκε να δικασθεί ως υπαιτία πλημμεληματικής απάτης (αρ. 386 παρ. 1α ΠΚ) τιμωρουμένη δια φυλακίσεως τουλάχιστον τριών (3) μηνών γιατί όπως δέχθηκε κατά του παραπεμπτικού αυτού βουλεύματος δεν επιτρεπόταν στην κατηγορουμένη να ασκήσει το ένδικο μέσο της εφέσεως. Επομένως εφ' όσον ο προεκτεθείς περιορισμός κατά το άρ. 478 παρ. 1α Κ.Π.Δ. στην περίπτωση των παραπεμπτικών βουλευμάτων, δεν αντιτίθεται στο Σύνταγμα, την ΕΣΔΑ ή άλλη σύμβαση, το Συμβούλιο Εφετών με το προσβαλλόμενο βούλευμα δεν κήρυξε παρά τον νόμο ως απαράδεκτη την έφεση της κατηγορουμένης και ο μοναδικός λόγος

αναίρεσέως με τον οποίο υποστηρίζονται τα αντίθετα πρέπει ως αβάσιμος να απορριφθεί και να επιβληθούν τα δικαστικά έξοδα.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Προτείνω: να απορριφθεί ως αβάσιμη η με αρ. 78.22.4.03 αναίρεση της Κων/νας Κ. ., κατοίκου Βριλησσιών Αττικής κατά του με αρ. 2766/02 βουλεύματος του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών και να επιβληθούν τα δικαστικά έξοδα σε βάρος της αναιρεσείουσας.

Ο Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου

Ελευθέριος Βορτσέλας»

Αφού άκουσε τον Αντεισαγγελέα, που αναφέρθηκε στην παραπάνω εισαγγελική πρόταση

και έπειτα αποχώρησε.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

Κατά μεν το άρθρο 477 ΚΠΔ, η έφεση κατά του βουλεύματος επιτρέπεται στους διαδίκους και τον Εισαγγελέα, στις περιπτώσεις των επόμενων άρθρων και σε όσες άλλες ορίζει ειδικά ο νόμος», κατά δε το άρθρο 478, παρ. 1 στοιχ.α' του ίδιου Κώδικα, όπως ίσχυε προ της τροποποίησής του με το άρθρο 39 του ν. 3160/2003 «το ένδικο μέσο της έφεσης επιτρέπεται στον κατηγορούμενο μόνον κατά των βουλευμάτων του συμβουλίου των πλημμελειοδικών, τα οποία τον παραπέμπουν στο δικαστήριο για κακούργημα ή πλημμέλημα, κατά του οποίου ο νόμος προβλέπει ποινή φυλάκισης τουλάχιστον ενός έτους.». Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει, ότι ο κατηγορούμενος, ο οποίος παραπέμπεται, με βούλευμα του Τριμελούς Συμβουλίου

Πλημμελειοδικών, για να δικαστεί ως υπαίτιος πράξεως, που φέρει τον χαρακτήρα πλημμελήματος και τιμωρείται από τον νόμο με ποινή, το ελάχιστο όριο της οποίας δεν υπερβαίνει το ένα έτος, δεν δικαιούνται ν' ασκήσει κατά του ανωτέρω βουλεύματος το ένδικο μέσο της εφέσεως, το οποίο, αν παρά ταύτα ήθελε ασκηθεί, κηρύσσεται, από το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο, κατ' άρθρο 476 παρ. 1 ΚΠΔ, ως απαράδεκτο. Ο περιορισμός αυτός του άρθρου 478 παρ. 1 α' ΚΠΔ στην άσκηση του ενδίκου μέσου της έφεσης, που υπαγορεύθηκε από την ανάγκη της μη

παρέλκυσης της εκδικάσεως των ελαφράς φύσεως πλημμελημάτων, ούτε στο Σύνταγμα, ούτε στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της 4-11-1950 (Σύμβαση της Ρώμης ΕΣΔΑ), που κυρώθηκε με το Ν.Δ 53/1974), ούτε στο άρθρο 3 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά δικαιώματα αντίκειται, που κυρώθηκε με τον ν. 1532/1985 και προστατεύει τα κοινωνικά, οικονομικά και μορφωτικά δικαιώματα των ανδρών και των γυναικών, ούτε στο άρθρο 14 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα κλπ., που κυρώθηκε με τον ν. 2462/1997 και προστατεύει το δικαίωμα του προσώπου να δικάζεται δίκαια, δημόσια και αμερόληπτα. Ειδικότερα, ο ανωτέρω περιορισμός δεν παραβιάζει την κατά τα άρθρα 4 και 20 του Συντάγματος αρχή της ισότητας και το δικαίωμα παροχής έννομης προστασίας, αντιστοίχως, ούτε και προσκρούει στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, που θεσπίζει το δικαίωμα του κάθε ανθρώπου για μια δίκαιη δίκη, και τα ως άνω σύμφωνα αφού, μεταξύ του κατηγορουμένου, που είναι διάδικος (άρθρ. 96 επ. και 477 ΚΠοινΔ) και του Εισαγγελέως Εφετών που είναι δικαστικός λειτουργός (άρθρ. 87 παρ. 3 και 88 παρ. 5 Συντάγματος) και εκ του νόμου προστάτης της έννομης τάξης υπάρχει ήδη διαφοροποίηση της ιδιότητάς τους και συνεπώς επιβάλλεται η διαφορετική δικονομική μεταχείρισή τους, με την χορήγηση στον παραπάνω εισαγγελέα, κατ' άρθρο 479 ΚΠοινΔ, δικαιώματος να εφεσιβάλλει και τα βουλεύματα, τα οποία, κατ' άρθρο 478 παρ. 1 α' του ίδιου Κώδικα, δεν μπορούν να προσβληθούν από τον κατηγορούμενο, ακόμη και προς το συμφέρον του τελευταίου, ο οποίος, πάντως, δεν στερείται του δικαιώματός του προς παροχή έννομης προστασίας, είτε κατά την προδικασία, είτε και κατά την κύρια διαδικασία, καθόσον μπορεί, με αίτησή του στον ως άνω εισαγγελέα, να ζητήσει υπέρ αυτού την παρ' εκείνου άσκηση του μη επιτραπέντος σε αυτόν ένδικου μέσου της έφεσης κατά του παραπέμποντος αυτόν βουλεύματος, ενώ, σε άρνησή του, (εισαγγελέως) διατηρεί την άμεση δυνατότητα να προτείνει τους υπερασπιστικούς του ισχυρισμούς ενώπιον του δικαστηρίου κατά την κύρια διαδικασία ή κατά την άσκηση των ενδίκων μέσων εναντίον της

απόφασης που θα εκδοθεί. Στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από το προσβαλλόμενο 2766/2002 βούλευμα, το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών με επιτρεπτή καθολική αναφορά στην πρόταση του Εισαγγελέα Εφετών, κήρυξε ως απαράδεκτη την έφεση της ήδη αναιρεσείουσας-κατηγορουμένης κατά του πρωτοδίκου βουλεύματος του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Αθηνών με το οποίο αυτή παραπέμφθηκε να δικαστεί ως υπαίτια πλημμεληματικής απάτης (αρ. 386 παρ. 1α ΠΚ) τιμωρούμενη δια φυλακίσεως τουλάχιστον τριών (3) μηνών, διότι, όπως δέχθηκε κατά του παραπεμπτικού αυτού βουλεύματος δεν επιτρεπόταν στην κατηγορουμένη να ασκήσει το ένδικο μέσο της εφέσεως. Επομένως, εφόσον ο προεκτεθείς περιορισμός, κατά το άρθρο 478 παρ. 1 α' ΚΠΔ, στην περίπτωση των παραπεμπτικών βουλεύματων, δεν αντιτίθενται στο Σύνταγμα, την ΕΣΔΑ, ή άλλο Διεθνές Σύμφωνο, το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών, με το αναιρεσιβαλλόμενο βούλευμά του, δεν κήρυξε παρά τον νόμο, ως απαράδεκτη, την έφεση της κατηγορουμένης και ο μοναδικός λόγος αναιρέσεως αυτής, με τον οποίο υποστηρίζονται τα αντίθετα, πρέπει, ως αβάσιμος, να απορριφθεί και να επιβληθούν στην αναιρεσείουσα τα δικαστικά έξοδα (άρθρα 476 παρ. 1 και 583 παρ.1 ΚΠΔ.).

Για τους λόγους αυτούς

Απορρίπτει την από 22 Απριλίου 2003 αίτηση της Κ. Κ., συζύγου Π. Α., για αναίρεση του 2766/2002 Βουλεύματος του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών. Και καταδικάζει την αναιρεσείουσα στα δικαστικά έξοδα που ανέρχονται σε διακόσια δέκα (210.00) ευρώ.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα στις 20 Ιανουαρίου 2004. Και, Εκδόθηκε στην Αθήνα στις 23 Ιανουαρίου 2004.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

5. Απόφαση υπ' αριθμ. 416/2004 του Αρείου Πάγου

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

Β2' Πολιτικό Τμήμα

Συγκροτήθηκε από τους Δικαστές : Αρχοντή Ντόβα, Αντιπρόεδρο, Χρήστο Μπαλντά, Θεόδωρο Τζέμο, Σπυριδώνα Κολυβά και Δημήτριο Λοβέρδο, Αρεοπαγίτες. Συνήλθε σε δημόσια συνεδρίαση στο Κατάστημά του, στις 10 Φεβρουαρίου 2004, με την παρουσία και της γραμματέως Ελένης Τζιώτη, για να δικάσει μεταξύ :

Των αναιρεσιόντων : 1) Κ. Χ. του Ι., κατοίκου Αθηνών, 2) Γ. Π. του Δ., κατοίκου Αθηνών, 3) Χ. Σ. του Α., κατοίκου Πειραιά, 4) Κ. Κ. του Ε., κατοίκου Αθηνών, 5) Ε. Κ. του Δ., κατοίκου Αθηνών, 6) Α. Π. του Π., κατοίκου Αθηνών, 7) Δ. Τ. του Ε., κατοίκου Αθηνών, 8) Π. Π. του Β., κατοίκου Αθηνών, 9) Δ. Μ. του Σ., κατοίκου Αθηνών, 10) Σ. Δ. του Κ., κατοίκου Αθηνών, 11) Σ. Χ. του Ι., κατοίκου Αθηνών, 12), κατοίκου Αθηνών, 31) Τ. Σ. του Σ., κατοίκου Μεγάρων Αττικής.

Εκπροσωπήθηκαν όλοι από τον πληρεξούσιο δικηγόρο τους Δημήτριο Στράνη, (15ο αναιρεσιόντα), ο οποίος παρίσταται και για τον εαυτό του, υπό την ιδιότητά του ως δικηγόρου.

Του αναιρεσίβλητου : Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου με την επωνυμία «ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ (Τ.Ε.Ι.) Πειραιά, που εδρεύει στον Πειραιά και εκπροσωπείται νόμιμα και στην παρούσα δίκη εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο του, Δημήτριο Κιούση.

Η ένδικη διαφορά άρχισε με την από 29 Απριλίου 1992 αγωγή των ήδη αναιρεσιόντων, που κατατέθηκε στο Μονομελές Πρωτοδικείο Πειραιά.

Εκδόθηκαν οι αποφάσεις : 739/1993 του ίδιου Δικαστηρίου και 1002/1995 του Εφετείου Πειραιώς.

Την αναίρεση της τελευταίας αποφάσεως ζητούν οι αναιρεσιόντες με την από 26 Μαρτίου 1998 αίτησή τους.

Κατά τη συζήτηση της υποθέσεως αυτής, που εκφωνήθηκε από το πινάκιο, οι διάδικοι παραστάθηκαν όπως σημειώνεται πιο πάνω, και ο

εισηγητής Αρεοπαγίτης Σπυρίδων Κολυβάς διάβασε την από 8 Ιανουαρίου 2004 έκθεσή του, με την οποία εισηγήθηκε την απόρριψη της αιτήσεως αναιρέσεως.

Ο 15ος αναιρεσείων για τον εαυτό του και ως πληρεξούσιος των λοιπών αναιρεσειόντων, ζήτησε την παραδοχή της αναιρέσεως. Ο πληρεξούσιος του αναιρεσίβλητου ζήτησε την απόρριψή της και τα δύο διάδικα μέρη την καταδίκη της αντίδικης πλευράς στην δικαστική δαπάνη.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

1.- Με το άρθρο 6 παρ.1 εδαφ.α' της Ευρωπαϊκής Σύμβαση για την προστασία των δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (Ε.Σ.Δ.Α) και με το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη παραπάνω Σύμβαση, που έχουν κυρωθεί με το ΝΔ 53/1974 και έχουν, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ.1 του Συντάγματος, αυξημένη έναντι των κοινών νόμων ισχύ, ορίζεται ότι «παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικαστεί δικαίως, δημοσία και εντός λογικής προθεσμίας υπό ανεξαρτήτου και αμερολήπτου δικαστηρίου, νομίμως λειτουργούντος, το οποίον θα αποφασίσει είτε επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως είτε επί του βασίμου πάσης εναντίον του κατηγορία ποινικής φύσεως» ως και ότι «παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθεί της ιδιοκτησίας αυτού ει μη δια λόγους δημοσίας ωφελείας και από τους προβλεπομένους υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου όρους.

Αι προαναφερόμεναι διατάξεις δεν θίγουν το δικαίωμα παντός Κράτους όπως θέσει εν ισχύϊ νόμους, ους ήθελε κρίνει αναγκαίον προς ρύθμισιν της χρήσεως αγαθών συμφώνως προς το δημόσιον συμφέρον ή προς εξασφάλισιν της καταβολής φόρων ή άλλων εισφορών ή προστίμων». Με την πρώτη από τις παραπάνω διατάξεις κατοχυρώνεται το δικαίωμα κάθε προσώπου για δίκαιη δίκη το οποίο προσβάλλεται πλην άλλων και όταν, χωρίς να υπάρχει επιτακτικός λόγος δημοσίου συμφέροντος, ο νομοθέτης θεσπίζοντας νόμο με αναδρομική ισχύ παρεμβαίνει σε

εκκρεμή δίκη ενώπιον δικαστηρίου κατά τρόπο καθοριστικό του ότι η έκβαση της δίκης θα είναι ευνοϊκή για το διάδικο μέρος που είναι φορέας δημόσιας εξουσίας. Με τη δεύτερη από τις παραπάνω διατάξεις κατοχυρώνεται ο σεβασμός της περιουσίας του προσώπου, το οποίο μπορεί να τη στερηθεί μόνο αν συντρέχουν αποχρώντες λόγοι δημοσίου συμφέροντος ή ωφελείας, η συνδρομή των οποίων υπόκειται στον έλεγχο των δικαστηρίων. Στην έννοια της περιουσίας περιλαμβάνονται όχι μόνο τα εμπράγματα δικαιώματα, αλλά και όλα τα δικαιώματα «περιουσιακής φύσεως» και τα κεκτημένα «οικονομικά συμφέροντα». Καλύπτονται έτσι τα ενοχικά περιουσιακά δικαιώματα και ειδικότερα απαιτήσεις είτε αναγνωρισμένες με δικαστική ή διαιτητική απόφαση, είτε απλώς γεννημένες κατά το εθνικό δίκαιο, εφόσον υπάρχει νόμιμη προσδοκία, με βάση το ισχύον δίκαιο κατά το χρόνο της προσφυγής στο δικαστήριο, ότι μπορούν να ικανοποιηθούν δικαστικά (Ολ.ΑΠ 40/1998). Εξάλλου κατά τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 2 της 2023080/2538/0022 σχετ. 2057/1989 κοινής υπουργικής απόφασης των Υπουργών Οικονομικών και Εθν. Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΦΕΚ Β/197/89) που έχει κυρωθεί με το άρθρο 1 παρ.3 του Ν.1865/1989 για την υποστήριξη των ερευνητικών δραστηριοτήτων των διδασκόντων στα Α.Ε.Ι και τα Τ.Ε.Ι καταβάλλεται κατ' έτος ερευνητική χορηγία ανερχόμενη για τους διδάσκοντες στα Τ.Ε.Ι σε 200.000 δραχμές για τους καθηγητές, σε 190.000 δραχμές για τους επίκουρους καθηγητές, σε 150.000 δραχμές για τους καθηγητές εφαρμογών και σε 110.000 δραχμές για το Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό. Στο άρθρο 2 παρ.2 του μετά από πενταετία επακολουθήσαντος Ν.2233/1994 ορίζεται ότι «α) η αληθινή έννοια των διατάξεων της κυρωθείσας με νόμο Κ.Υ.Α είναι ότι η ερευνητική χορηγία που προβλέπουν οι διατάξεις αυτές καταβάλλεται μόνο στις κατηγορίες του τακτικού προσωπικού των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που αναφέρονται σ' αυτές β) τυχόν αξιώσεις κατά του Δημοσίου και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που αφορούν την καταβολή της ερευνητικής χορηγίας και στο έκτακτο ή ωρομίσθιο προσωπικό των ανωτέρω κατηγοριών παραγράφονται, εφόσον μέχρι την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου (31-9-1994) δεν έχουν εκδοθεί

αμετάκλητες δικαστικές αποφάσεις. Όλες οι σχετικές υπάρχουσες εκκρεμείς δίκες σε οποιοδήποτε βαθμό καταργούνται. Τυχόν ποια που έχουν καταβληθεί θεωρείται ότι καλώς καταβλήθηκαν και δεν αναζητούνται». Στη προκειμένη περίπτωση οι αναιρεσείοντες με την ένδικη αγωγή τους ισχυρίστηκαν ότι ανήκουν στο έκτακτο εκπαιδευτικό προσωπικό του αναιρεσιβλήτου Τ.Ε.Ι και ζήτησαν διαφορές αποδοχών που προέκυψαν από τη μη καταβολή σ' αυτούς ης ανάλογης με τη βαθμίδα εκάστου ερευνητικής χορηγίας που προβλέπεται στην παραπάνω κυρωθείσα με νόμο Κ.Υ.Α. Επί της εφέσεως του αναιρεσιβλήτου κατά της απόφασης του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου που δέχθηκε την αγωγή, το Εφετείο εφάρμοσε την αμέσως παραπάνω διάταξη του εν τω μεταξύ εκδοθέντος Ν.2233/1994, την οποία δέχθηκε ότι είναι ερμηνευτική και επομένως ότι έχει αναδρομική ισχύ, και τη συνέχεια έκρινε ότι οι αναιρεσείοντες ως ανήκοντες στο έκτακτο εκπαιδευτικό προσωπικό δεν δικαιούνται την αιτούμενη ερευνητική χορηγία. Έτσι δέχθηκε την έφεση και μετά από εξαφάνιση της πρωτόδικης απόφασης κήρυξε καταργημένη τη δίκη. Όμως η εφαρμοσθείσα διάταξη του άρθρου 2 παρ.2 Ν.2233/1994 αντίκειται προς την προδιαληφθείσα διάταξη του άρθρου 6 παρ.1 εδαφ.α' της Ε.Σ.Δ.Α, που κατοχυρώνει το δικαίωμα παντός για δίκαιη δίκη, καθόσον, χωρίς να προβάλλεται η ύπαρξη επιτακτικού λόγου δημοσίου συμφέροντος, εκδόθηκε ο νόμος αυτός στον οποίο προσδόθηκε αναδρομική ισχύς, ενώ ήταν εκκρεμής στο Εφετείο η δίκη για την ένδικη απαίτηση των αναιρεσιόντων. Έτσι με την αποφασιστική αυτή νομοθετική παρέμβαση ουσιαστικά καθορίστηκε το αποτέλεσμα της δίκης, ώστε αυτό να είναι ευνοϊκό για το αναιρεσιβλήτο Τ.Ε.Ι που είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και φορέας δημοσίας εξουσίας. Εξάλλου η παραπάνω εφαρμοσθείσα από το Εφετείο διάταξη είναι ασυμβίβαστη προς το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α ως προς την προβλεπόμενη απόσβεση της απαιτήσεως των αναιρεσιόντων για λήψη της ερευνητικής χορηγίας, για την οποία απαίτηση οι αναιρεσείοντες είχαν νόμιμη προσδοκία ότι θα μπορούσε να ικανοποιηθεί δικαστικά με βάση το δικαίο που ίσχυε κατά το χρόνο της

ασκήσεως της αγωγής τους, καθόσον η διάταξη αυτή τείνει σε αδικαιολόγητη αποστέρηση περιουσιακού στοιχείου των αναιρεσειόντων, χωρίς να προβάλλεται η συνδρομή αποχρώντος λόγου δημοσίου συμφέροντος ή ωφελείας. Επομένως το Εφετείο δια της εφαρμογής του άρθρου 2 παρ.2 Ν.2233/1994 παραβίασε τις ουσιαστικού δικαίου διατάξεις του άρθρου 6 παρ.1 εδαφ.α' της Ε.Σ.Δ.Α και 1 παρ.1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση αυτή και πρέπει, κατ' αποδοχή ως βασίμου του από το άρθρο 559 αριθ.1 ΚΠολΔ τρίτου λόγου αναιρέσεως, να αναιρεθεί η προσβαλλομένη απόφαση και να παραπεμφθεί η υπόθεση προς περαιτέρω εκδίκαση στο ίδιο Εφετείο, αφού είναι δυνατή η συγκρότησή του από άλλους δικαστές (άρθρο 580παρ.3 ΚΠολΔ).

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Αναιρεί την 1002/1995 απόφαση του Εφετείου Πειραιώς.

Παραπέμπει την υπόθεση προς περαιτέρω εκδίκαση στο ίδιο Εφετείο που θα συγκροτηθεί από άλλους δικαστές.

Καταδικάζει το αναιρεσίβλητο στη δικαστική δαπάνη των αναιρεσειόντων την οποία ορίζει σε χίλια εκατό (1.100) ευρώ.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στην Αθήνα, στις 16 Μαρτίου 2004. Και Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριο στην Αθήνα, στις 6 Απριλίου 2004.

Πρόεδρος: Αρχοντής Ντόβας

Εισηγητές: Σπυρίδων Κολυβάς

6. Απόφαση υπ' αριθμ. 805/2001 του Αρείου Πάγου

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

Β1' Πολιτικό Τμήμα

ΣΥΓΚΡΟΤΗΘΗΚΕ από τους Δικαστές: Γεώργιο Βελλή, Αντιπρόεδρο, Χαράλαμπο Γεωργακόπουλο, Εμμανουήλ Δαμάσκο, Χρήστο Παληοκώστα και Δημήτριο Παπαμήτσο, Αρεοπαγίτες.

ΣΥΝΗΛΘΕ σε δημόσια συνεδρίαση στο Κατάστημά του, στις 20 Φεβρουαρίου 2001, με την παρουσία και της γραμματέως Αικατερίνης Μανιατάκη, για να δικάσει την υπόθεση μεταξύ:

Των αναιρεσιόντων: 1) Ν. με την επωνυμία "Τ. Ε. ΕΛΛΑΔΟΣ" (ΤΕΕ), που εδρεύει στην Αθήνα και εκπροσωπείται νόμιμα και 2) ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία "Α.Δ.Κ. Α. - Δ. - Κ., ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ ΑΕ", που εδρεύει στην Αθήνα και εκπροσωπείται νόμιμα. Εκπροσωπήθηκαν από τον πληρεξούσιο δικηγόρο τους Π.Μ..

Του αναιρεσιβλήτου: Ν. με την επωνυμία "Μ. Τ. Σ. ", που εδρεύει στην Αθήνα και εκπροσωπείται νόμιμα. Εκπροσωπήθηκε από την πληρεξούσια δικηγόρο του Χ.Π..

Η ένδικη διαφορά άρχισε με την από 29.1.1988 προσφυγή και την από 5.12.1990 πρόσθετη παρέμβαση των ήδη αναιρεσιόντων, που κατατέθηκαν στο Εφετείο Αθηνών, και επί των οποίων εκδόθηκε η 4917/93 απόφαση του Δικαστηρίου τούτου. Κατά της αποφάσεως αυτής κατατέθηκε στο ίδιο παραπάνω Δικαστήριο η από 10.3.1994 αίτηση επαναλήψεως διαδικασίας, επί της οποίας εκδόθηκε η 5290/94 απόφαση του Δικαστηρίου τούτου. Στη συνέχεια ασκήθηκαν ενώπιον του ίδιου παραπάνω Δικαστηρίου η από 17.5.1995 συμπληρωματική προσφυγή και από 27.9.1995 πρόσθετη παρέμβαση, επί των οποίων εκδόθηκε η 8041/96 απόφαση του Εφετείου Αθηνών. Κατά της τελευταίας αποφάσεως ασκήθηκε η από 18.7.1997 αίτηση αναψηλαφήσεως, επί της οποίας εκδόθηκε η 4678/98 απόφαση του Εφετείου Αθηνών. Την αναίρεση των δύο τελευταίων αποφάσεων (8041/96 και 4678/98 του Εφετείου Αθηνών) ζητούν οι

αναιρεσειόντες με την από 3.6.1999 αίτησή τους.

Κατά τη συζήτηση της αιτήσεως αυτής, που εκφωνήθηκε από το πινάκιο, οι διάδικοι παραστάθηκαν όπως σημειώνεται πιο πάνω. Ο εισηγητής Αρεοπαγίτης Εμμανουήλ Δαμάσκος ανέγνωσε την από 12.2.2001 έκθεσή του, με την οποία εισηγήθηκε την απόρριψη της κρινόμενης αιτήσεως αναιρέσεως. Ο πληρεξούσιος των αναιρεσειόντων ζήτησε την παραδοχή της αιτήσεως, η πληρεξούσια του αναιρεσιβλήτου την απόρριψή της, καθένας δε την καταδίκη του αντιδίκου μέρους στη δικαστική δαπάνη.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

Το δικαίωμα προς άσκηση αναιρέσεως -όπως γενικώς και των λοιπών ένδικων μέσων- δεν έχει συνταγματική κατοχύρωση. Το άρθρο 20 του Συντάγματος επιβάλλει μεν τη νομοθετική εξασφάλιση δικαστικής οδού προς επίλυση των ιδιωτικών διαφορών, στο νομοθέτη, όμως απόκειται, κατ' αρχήν, να κρίνει αν, πόσα και ποια ένδικα μέσα θα χορηγήσει, καθώς και για ποιους λόγους. Το ίδιο ισχύει και ως προς το άρθρο 6 παρ.1 εδαφ. α' της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως περί των δικαιωμάτων του ανθρώπου (κυρ. ΝΔ 53/1974) για δίκαιη δίκη- όπως και για τα άρθρα 15 παρ.εδαφ. α' του Διεθνούς Συμφώνου της Νέας Υόρκης για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα (κυρ. Ν. 1532/1985) και τα άρθρα 2 παρ.3 και 14 του Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα (κυρ. Ν. 2462/1997).

Ούτε το είδος της διαδικασίας και η τυχόν αρκούσα κατ' αυτή πιθανολόγηση των πραγματικών ισχυρισμών ούτε η τυχόν μεγάλη αξία του αντικειμένου της διαφοράς επιβάλλουν στο νομοθέτη τη χορήγηση του ένδικου μέσου της αναιρέσεως, αλλά σε αυτόν ανήκει η συνεκτίμηση και των στοιχείων τούτων για τη χορήγηση ή όχι του εν λόγω ένδικου μέσου. Αυτονόητο όμως, είναι ότι κατά τη χορήγηση ή όχι αυτού πρέπει να τηρείται από το νομοθέτη η συνταγματική αρχή της ισότητας (άρθρο 4 παρ.1 του Συντάγματος). Εξ άλλου, σύμφωνα με γενικότερη αρχή του διαχρονικού δικονομικού δικαίου, που έχει αποτυπωθεί στο άρθρο 24 παρ. 1 του ΕισΝΚ.Πολ.Δ., το παραδεκτό των ένδικων μέσων, άρα και της αναιρέσεως, κρίνεται με βάση το νόμο που ίσχυε κατά το χρόνο της εκδόσεως της προσβαλλόμενης αποφάσεως, εκτός αν ο

νεότερος νόμος περιέχει ειδική περί του αντιθέτου ρύθμιση. Περαιτέρω, κατά το άρθρο 17 παρ.3 του ΝΔ 1266/1972, δεν υπόκειται σε αναιρέση οι τελεσίδικες αποφάσεις των Εφετείων που αφορούν διαφορές από συμβάσεις εκτελέσεως δημόσιων έργων, η διάταξη δε αυτή εφαρμόζεται και επί διαφορών από συμβάσεις εκπονήσεως μελετών δημόσιων έργων, σύμφωνα με το άρθρο 23 παρ.1 του Ν. 716/1977. Με το άρθρο 13 παρ.3 του Ν. 1418/1984 παρασχέθηκε δικαίωμα αναιρέσεως κατά των αποφάσεων που εκδίδονται στις ως άνω διαφορές. Κατά το άρθρο, όμως, 27 παρ.2 του ίδιου νόμου, οι προγενέστερες της ισχύος του συμβάσεις εξακολουθούν να διέπονται από τις προϊσχύουσες διατάξεις έως την αποπεράτωση και εκκαθάρισή τους. Η υπό κρίση αίτηση αναιρέσεως στρέφεται κατά των υπ' αριθ. 841/1996 και 4678/1998 οριστικών και τελεσίδικων αποφάσεων του Εφετείου Αθηνών, που εκδόθηκαν μετά την έναρξη της ισχύος του Ν. 1418/1984 και, σύμφωνα με τα εκτιθέμενα στο δικόγραφο της αιτήσεως αυτής, επί διαφοράς από σύμβαση εκπονήσεως μελέτης δημόσιου έργου προγενέστερη του Ν.1418/1984. Κατόπιν αυτών γεννάται ζήτημα παραδεκτού της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως, το οποίο εγκλείει τα εξής μερικότερα ζητήματα: α) αν η προπαρατεθείσα διάταξη του άρθρου 27 του Ν. 1418/1984 περιέχει και ειδική, δικονομικού χαρακτήρα, ρύθμιση παραπέμπουσα για τις προγενέστερες συμβάσεις (και) στον αποκλεισμό της αναιρέσεως κατά την προϊσχύουσα νομοθεσία (αφού, στην αποφαστική περίπτωση, η αναιρέση θα ήταν επί του προκειμένου επιτρεπτή κατά τον ως άνω γενικό κανόνα του διαχρονικού δικονομικού δικαίου, περί του οποίου το άρθρο 24 παρ.1 του ΕισΝΚ.Πολ.Δ.). και β) επί καταφατικής λύσεως του ως άνω (υπό στοιχ. α') ζητήματος, αν η διατήρηση του αποκλεισμού της αναιρέσεως επί διαφορών από συμβάσεις δημόσιων έργων κλπ προγενέστερες του Ν. 1418/1984 είναι σύμφωνη προς τη συνταγματική αρχή της ισότητας, και δη αν ο κοινός νομοθέτης είχε την ευχέρεια, ενόψει του άρθρου 4 παρ.1 του Συντάγματος, να χορηγήσει, με βάση έστω το γενικό και απρόσωπο κριτήριο του χρόνου της καταρτίσεως της συμβάσεως, το ένδικο μέσο της αναιρέσεως επί διαφορών από συμβάσεις δημόσιων έργων κλπ. μόνο αν η σχετική σύμβαση είναι μεταγενέστερη

της ισχύος του Ν. 1418/1984. Το ζήτημα, που κατά τα ανωτέρω δημιουργείται για το παραδεκτό (επιτρεπτό) της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως (βλ. άρθρο 577 του Κ.Πολ.Δ.), είναι γενικότερου ενδιαφέροντος. Γι' αυτό πρέπει- σύμφωνα με το άρθρο 563 παρ. 2 β' του Κ.Πολ.Δ., το οποίο έχει εφαρμογή και δη κατά μείζονα λόγο και επί ζητημάτων γενικότερου ενδιαφέροντος που αφορούν το σύνολο της αναιρέσεως - να παραπεμφθεί η ένδικη αίτηση αναιρέσεως μόνο καθόσον αφορά την κρίση περί του παραδεκτού της στην τακτική Ολομέλεια του Αρείου Πάγου και να επιφυλαχθεί το τμήμα τούτο να αποφασίσει περαιτέρω για την περίπτωση, κατά την οποία η Ολομέλεια ήθελε κρίνει παραδεκτή την αίτηση αναιρέσεως.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Παραπέμπει στην τακτική Ολομέλεια του Αρείου Πάγου την από 3.6.1999 αίτηση των νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου με την επωνυμία "Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας" (ΤΕΕ) και ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία "Α.Δ.Κ. Α. - Δ. - Κ. Σύμβουλοι Μηχανικοί ΑΕ" περί αναιρέσεως των υπ' αριθ. 8041/1996 και 4678/1998 αποφάσεων του Εφετείου Αθηνών μόνο ως προς το ζήτημα του παραδεκτού της αιτήσεως. Και Επιφυλάσσεται να αποφασίσει περαιτέρω για την περίπτωση, κατά την οποία η Ολομέλεια ήθελε κρίνει παραδεκτή την αίτηση αναιρέσεως.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στην Αθήνα, στις 9 Απριλίου 2001. Και Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριο στην Αθήνα, στις 15 Μαΐου 2001.

7. Απόφαση υπ' αριθμ. 27/2002 του Αρείου Πάγου

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ
ΣΕ ΤΑΚΤΙΚΗ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συγκροτήθηκε από τους Δικαστές της Β' Σύνθεσης: Στέφανο Μαθθία, Πρόεδρο, Μιχαήλ Καρατζά, Χαράλαμπο Γεωργακόπουλο, Πέτρο Κακκαλή, Σπυρίδωνα Γκιάφη, Γρηγόριο Φιλιππάτο, Παναγιώτη Φιλιππόπουλο, Θεόδωρο Λαφαζάνο, Γεώργιο Χριστόφιλο, Κ. Β., Κ. Β., Δ. Π., Γεράσιμο Σιμόπουλο, Αθανάσιο Κρητικό, Ρωμύλο Κεδίκογλου, Θεόδωρο Αποστολόπουλο

- Εισηγητή, Χρήστο Μπαλντά, Γεώργιο Ναυπλιώτη, Ανάργυρο Πλατή, Ευριπίδη Αντωνίου, Χρήστο Μπαβέα και Δ. Καπτανή, (κωλυομένων των λοιπών Δικαστών της σύνθεσης).

Συνήλθε σε δημόσια συνεδρίαση στο κατάστημά του στις 21 Μαρτίου 2002, με την παρουσία του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου Διονυσίου Κατσιρέα και της Γραμματέως Μάρθας Ψαραύτη, για να δικάσει μεταξύ: Των καλούντων - αναιρεσιβλήτων:

Α. 1) - 569) ..., κατοίκων όλων Σύρου.

Β. 1) - 36) ..., κατοίκων Ερμούπολης Σύρου, εργαζομένων του Ναυπηγείου "ΝΕΩΡΙΟΝ ΣΥΡΟΥ".

Γ. 1) Ι.Δ., ιδιωτικού υπαλλήλου, κατοίκου Ερμούπολης Σύρου.

Δ. 1) - 35) ..., κατοίκων όλων Ερμούπολης Σύρου.

Ε. 1) - 12) ..., κατοίκων όλων Ερμούπολης Σύρου.

ΣΤ. 1) - 5) ..., κατοίκων όλων Ερμούπολης Σύρου.

Ζ. 1) Α.Κ. και 2) Μ.Δ., κατοίκων Ερμούπολης Σύρου.

Η. Α.Ι.Π., κατοίκου Ερμούπολης Σύρου.

Θ. 1) - 17) Π.Χ. του Π., κατοίκων όλων Ερμούπολης Σύρου, εργαζομένων του Ναυπηγείου "Ν.** Σύρου".

Ι. Κληρονόμων των εν τω μεταξύ θανόντων καλούντων - αναιρεσιβλήτων: ..., κατοίκων όλων Σύρου.

Όλοι οι ως άνω καλούντες εκπροσωπήθηκαν από τον πληρεξούσιο

δικηγόρο τους Στυλιανό Παπανδρεόπουλο, χωρίς να καταθέσει προτάσεις..Των καθών η κλήση:

Α. ήδη αναιρεσεύουσας: Εταιρείας με την επωνυμία «Ε.FINANCE - ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ» (πρώην ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ Α.Ε.), που εκπροσωπείται νόμιμα, με την ιδιότητά της αφενός μεν ως ειδικής εκκαθαρίστριας άρθρου 46 α ν. 1892/90 της «Ν.** Ν.** Σ.** ΑΕ», που εδρεύει στην Ερμούπολη Σύρου και αφετέρου της εκπροσώπου κατά νόμο της εν λόγω εταιρίας, η οποία εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο της Παναγιώτη Μάξη,

Β. ήδη αναιρεσίβλητου: Ελληνικού Δημοσίου, που εκπροσωπείται νόμιμα από τον Υπουργό Οικονομικών και ειδικά στην προκείμενη περίπτωση από τον Προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ. Σύρου, κάτοικο Ερμούπολης Σύρου, το οποίο εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιό του Σ. Π., Ν. Σύμβουλο του Κράτους, χωρίς να καταθέσει προτάσεις.

Γ. ήδη αναιρεσίβλητου: Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου με την επωνυμία "ΙΔΡΥΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ (Ι.Κ.Α.)", που εδρεύει στην Αθήνα, νόμιμα εκπροσωπούμενο από το Διοικητή του και ειδικά στην προκείμενη περίπτωση από τον Διευθυντή του Υποκαταστήματος Ι.Κ.Α. Σύρου, κάτοικο Ερμούπολης Σύρου, το οποίο εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο του Αν. Δούκα, χωρίς να καταθέσει προτάσεις.

Δ. ήδη αναιρεσίβλητης: Ανώνυμης Τραπεζικής Εταιρείας με την επωνυμία «ΙΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΛΑΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ», η οποία συγχωνεύθηκε δι'απορροφήσεως από την ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία «ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ» και είναι καθολική διάδοχός της, που εδρεύει στην Αθήνα και εκπροσωπείται νόμιμα, η οποία εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο της Γεώργιο Χατζηκαλύμνιο, χωρίς να καταθέσει προτάσεις.

Ε. ήδη αναιρεσίβλητου: ν.π.δ.δ. (Ο.Τ.Α.), με την επωνυμία "ΔΗΜΟΣ ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ", που εδρεύει στην Ερμούπολη Σύρου, νόμιμα εκπροσωπούμενου από το Δήμαρχό του Ιωάννη Δεκαβάλλα, το οποίο εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο του Στυλιανό

Παπανδρεόπουλο, χωρίς να καταθέσει προτάσεις. Και ΣΤ. ήδη προσθέτως παρεμβαίνουσας: Τριτοβάθμιας Συνδικαλιστικής Οργάνωσης με την επωνυμία «ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΡΓΑΤΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ» που εδρεύει στην Αθήνα και εκπροσωπείται νόμιμα, η οποία δεν παραστάθηκε.

Η ένδικη διαφορά άρχισε με τις από 5-2-1995, 1-2-1995, 3-2-1995, 3-2-1995, 31-1-1995, 2-2-1995, 5-2-1995, 8-2-1995, 20-2-1995, 1-3-1995, 1-3-1995, 26-4-1995 ανακοπές κατά πίνακα κατάταξης που συνέταξε η ήδη αναιρεσείουσα, οι οποίες κατατέθηκαν στο Μονομελές Πρωτοδικείο Σύρου και συνεκδικάσθηκαν.

Εκδόθηκαν οι αποφάσεις: 64/1996 του ιδίου Δικαστηρίου και 339/1997 του Εφετείου Αιγαίου. Την αναίρεση της τελευταίας αποφάσεως ζήτησε η αναιρεσείουσα με την από 18-11-1997 αίτησή της και εκδόθηκαν οι 1455/1999 και 1242/2000 αποφάσεις του Αρείου Πάγου, οι οποίες συνεκδίκασαν την αίτηση αναίρεσεως και την πρόσθετη παρέμβαση της ΓΣΕΕ και κήρυξαν απαράδεκτη τη συζήτηση της υποθέσεως. Επανήλθε η συζήτηση της πιο πάνω αίτησης αναίρεσης με την από 20/10/2000 κλήση των υπό στοιχεία Α, Β, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ, Η, Θ και Ι ήδη αναιρεσιβλήτων.

Στη συνέχεια εκδόθηκε η 1325/2001 απόφαση του Α' Πολιτικού Τμήματος, η οποία παρέπεμψε την υπόθεση στην Τακτική Ολομέλεια του Αρείου Πάγου, για να κριθεί το παραδεκτό της κρινόμενης αίτησης αναίρεσης. Μετά την πιο πάνω απόφαση και την από 20-7-2001 κλήση των υπό στοιχεία Α, Β, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ, Η, Θ και Ι ήδη αναιρεσιβλήτων, η προκείμενη υπόθεση φέρεται στην Τακτική Ολομέλεια του Δικαστηρίου τούτου.

Κατά τη συζήτηση της υπόθεσης αυτής που εκφωνήθηκε από το πινάκιο, οι διάδικοι παραστάθηκαν όπως σημειώνεται πιο πάνω. Οι πληρεξούσιοί τους ανέπτυξαν και προφορικά τους σχετικούς ισχυρισμούς τους, που αναφέρονται στις προτάσεις εκείνων που κατέθεσαν και ζήτησαν ο μὲν της αναιρεσείουσας την παραδοχή της αίτησης αναίρεσης, οι δε των αναιρεσιβλήτων την απόρριψή της και καθένας την καταδίκη του αντιδίκου μέρους στη δικαστική δαπάνη.

Ο Εισαγγελέας πρότεινε να κριθεί παραδεκτή η κρινόμενη αίτηση αναίρεσης και να αναπεμφθεί η υπόθεση στο Α' Τμήμα του Δικαστηρίου τούτου προς έρευνα των λόγων αναίρεσης.

Κατόπιν αυτών ο Πρόεδρος έδωσε εκ νέου το λόγο στους πιο πάνω πληρεξουσίου των παραστάντων διαδίκων, οι οποίοι αναφέρθηκαν σε αυτά που προηγούμενα είχαν αναπτύξει.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

Επειδή με την 1325/2001 απόφαση του Α' Τμήματος του Αρείου Πάγου παραπέμφθηκε στην τακτική Ολομέλεια, σύμφωνα με το άρθρο 563 παρ. 2β' του ΚΠολΔ, λόγω λήψεως της αποφάσεως με πλειοψηφία μιας ψήφου, το ζήτημα του παραδεκτού της από 18.11.1979 αιτήσεως αναίρεσεως κατά της 339/1997 αποφάσεως του Εφετείου Αιγαίου, ενόψει της διατάξεως του άρθρου 2 παρ. 3 του Ν.2702/1999, που ορίζει ότι καθίστανται αμετάκλητες οι αποφάσεις του εφετείου επί ανακοπών κατά πινάκων κατάταξης των εκκαθαριστών προβληματικών επιχειρήσεων, εφόσον δεν έχει συζητηθεί η τυχόν ασκηθείσα κατά των αποφάσεων αυτών αίτηση αναίρεσεως.

Επειδή οι διατάξεις των άρθρων 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), που εξασφαλίζουν σε κάθε πρόσωπο το δικαίωμα παροχής δικαστικής προστασίας, η δε τελευταία και το συνακόλουθο δικαίωμα να δικάζεται τούτο δίκαιο, δημόσια και αμερόληπτα, δεν διασφαλίζουν και το δικαίωμα ασκήσεως ενδίκων μέσων κατά της αποφάσεως που θα εκδοθεί (Α.Δ 48/1982). Συνεπώς τα ένδικα μέσα μπορούν, καταρχήν, να προβλέπονται ή όχι και να καταργούνται ή να περιορίζονται από τον κοινό, εθνικό νομοθέτη σε ορισμένες κατηγορίες υποθέσεων, με σκοπό την ταχύτερη διεξαγωγή των δικών και την αποτελεσματικότερη λειτουργία της δικαιοσύνης. Ο ανωτέρω όμως νομοθετικός αποκλεισμός ή περιορισμός των ενδίκων μέσων δεν μπορεί να αφορά και τα ένδικα μέσα που έχουν ήδη επιτρεπώς ασκηθεί, ως προβλεπόμενα από το κατά την άσκησή τους ισχύον δίκαιο. Διότι η εκ των υστέρων κατάργηση

από το νομοθέτη των νομίμως ασκηθέντων και εκκρεμών ένδικων μέσων συνεπάγεται την κατάργηση των δικών που είχαν ανοιγεί με την άσκησή τους και ισοδυναμεί γι' αυτό με κατάργηση των εκκρεμών ενώπιον ανώτερου δικαστηρίου δικών, η οποία δεν είναι επιτρεπτή παρά μόνον όταν συνδέεται με επιτρεπτή αναδρομική ρύθμιση από το νόμο του αντικειμένου των δικών αυτών, δηλαδή με αναδρομική ρύθμιση που δεν προσκρούει στις συνταγματικές αρχές της ισότητας και της προστασίας της ιδιοκτησίας (άρθρο 4 και 17 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ). Μόνο υπό τις προϋποθέσεις αυτές είναι επιτρεπτή η κατάργηση των ενδίκων μέσων που ασκήθηκαν σύμφωνα με τις ισχύουσες κατά τον χρόνο της ασκήσεώς τους διατάξεις. Διαφορετικά, αν δεν συντρέχουν οι παραπάνω προϋποθέσεις, η εκ των υστέρων νομοθετική κατάργηση των νομίμως ασκηθέντων ενδίκων μέσων είναι πολλαπλώς ανεπίτρεπτη για τους εξής λόγους :

1) Αντίκειται στο άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος που διασφαλίζει ως ατομικό δικαίωμα, την παροχή έννομης προστασίας, όπως αυτή παρέχεται από το νόμο που ισχύει κατά τον χρόνο ασκήσεως του σχετικού δικαιώματος, αφού η εν λόγω κατάργηση αποστερεί το διάδικο από την έννομη προστασία που είχε ζητήσει με νομότυπα ασκηθέν ένδικο μέσο.

2) Ενέχει επέμβαση της νομοθετικής εξουσίας στα έργα της δικαστικής και αντίκειται γι' αυτό στη θεμελιώδη διάκριση των εξουσιών που καθιερώνουν τα άρθρα 26 παρ. 1 και 3, 73 και 87 παρ. 1 του Συντάγματος, διότι δίδεται με πράξη της νομοθετικής εξουσίας λύση, η οποία μόνο με δικαστική απόφαση είναι δυνατόν να δοθεί, αφού πρόκειται για ζήτημα, που έχει αχθεί ενώπιον του δικαιοδοτικού οργάνου (δικαστηρίου), το οποίο και μόνο έχει τη λειτουργική αρμοδιότητα να αποφανθεί. Ειδικότερα, αν με διάταξη νόμου καταργείται ασκηθέν ήδη ένδικο μέσο, υιοθετείται με πράξη της νομοθετικής εξουσίας η λύση που δόθηκε από το κατώτερο δικαστήριο, παρόλο ότι είχε αμφισβητηθεί η ορθότητά της με το ένδικο μέσο και αφαιρείται έτσι από το ανώτερο δικαστήριο η εξουσία να επιληφθεί και να αποφανθεί επί του εκκρεμούς ενώπιόν του ζητήματος.

3) Αντίκειται, τέλος, στο άρθρο 6 παρ. 2 της ΕΣΔΑ που προστατεύει, σε περίπτωση εκκρεμούς ενώπιον ανώτερου δικαστηρίου ενδίκου μέσου, και το δικαίωμα προσβάσεως στο ανώτερο δικαστήριο και διεξαγωγής δίκαιης δίκης επί του ενδίκου μέσου, αφού το δικαίωμα αυτό καταλύεται με την εκ των υστέρων νομοθετική κατάργηση του εκκρεμούς ενδίκου μέσου. Στην προκείμενη περίπτωση από τα προσκομιζόμενα διαδικαστικά έγγραφα προκύπτουν τα εξής : Η ανώνυμη εταιρεία «Ν.** Ν. Σ. Α.» τέθηκε υπό την ειδική εκκαθάριση του άρθρου 46 α' του Ν. 1892/1990 και διορίστηκε νομίμως ως εκκαθαρίστρια αυτής η ήδη αναιρεσείουσα εταιρία «Ε. Φ. ΑΕ» θυγατρική της πιστώτριας εταιρίας «Ε. Α.». Η πιο πάνω εκκαθαρίστρια, μετά την εκποίηση των περιουσιακών στοιχείων της υπό εκκαθάριση εταιρίας, συνέταξε πίνακα κατατάξεως των πιστωτών, κατά του οποίου άσκησαν ανακοπές οι ήδη αναιρεσιβλήτοι και άλλοι πιστωτές. Επί των άνω ανακοπών εκδόθηκε η 64/1996 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Σύρου που ακύρωσε τον πίνακα κατατάξεως και διέταξε την ανασύνταξη τούτου από την εκκαθαρίστρια. Η απόφαση αυτή επικυρώθηκε με την 339/1997 απόφαση του Εφετείου Αιγαίου, κατά της οποίας άσκησε νομότυπα αίτηση αναιρέσεως και η εκκαθαρίστρια εταιρία Ε. Φ. Α. Η συζήτηση της αιτήσεως αυτής ορίστηκε αρχικά για τη δικάσιμο της 6.4.1998, αναβλήθηκε για τη δικάσιμο της 5.10.1998 και ακολούθως για τη δικάσιμο της 15.2.1999, κατά την οποία κηρύχθηκε απαράδεκτη με την απόφαση 1454/1999 του Α' Τμήματος του Αρείου Πάγου, λόγω μη κλητεύσεως ορισμένων από τους αναιρεσιβλήτους. Στο μεταξύ, στις 7.4.1999, δηλαδή μετά τη δικάσιμο της 15.2.1999, δημοσιεύθηκε ο νόμος 2702/1999 (ΦΕΚ 70Α'/7.4.1999), με το άρθρο 2 παρ. 3 του οποίου προστέθηκε στην παρ. 10 του άρθρου 46α του Ν. 1892/1999 εδάφιο που ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι αρμόδιο για την εκδίκαση ανακοπών κατά του πίνακα κατατάξεως είναι το εφετείο και ότι «αποφάσεις επί ανακοπών κατά πινάκων κατάταξης, που έχουν εκδοθεί κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος, καθίστανται αμετάκλητες εφόσον έχουν εκδοθεί αποφάσεις του εφετείου επ' αυτών και δεν έχει συζητηθεί η τυχόν ασκηθείσα αίτηση αναιρέσεως κατ' αυτών». Η διάταξη αυτή, κατά

το μέρος που θεσπίζει το αμετάκλητο των αποφάσεων του εφετείου, εφόσον η ασκηθείσα κατ' αυτών αίτηση αναιρέσεως δεν έχει συζητηθεί μέχρι την έναρξη ισχύος του ανωτέρω νόμου, είναι, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, ανίσχυρη, ως αντικείμενη στις προαναφερόμενες συνταγματικές και υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις. Διότι με την παραπάνω ρύθμιση στερείται η αναιρεσείουσα της έννομης προστασίας που ζήτησε με τη νομότυπα ασκηθείσα αίτηση αναιρέσεως, αλλά και του δικαιώματος να διεξαχθεί γι' αυτή δίκαιη δίκη και επιπλέον τέμνεται με πράξη της νομοθετικής εξουσίας το ζήτημα που είχε αχθεί με την αναίρεση ενώπιον του δικαιοδοτούντος οργάνου της δικαστικής εξουσίας, ήτοι του Αρείου Πάγου, δηλαδή κυρούται νομοθετικώς η απόφαση του εφετείου, χωρίς η ως άνω επέμβαση του νομοθέτη να δικαιολογείται από λόγους γενικότερου κοινωνικού ή δημόσιου συμφέροντος, αφού δεν συνοδεύεται από αντίστοιχη αναδρομικής ισχύος ρύθμιση επί της ουσίας του αντικειμένου της διαφοράς, ήτοι από τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1892/1990 για τον τρόπο διανομής του προϊόντος της εκκαθαρίσεως των προβληματικών επιχειρήσεων ή συντάξεως του πίνακα κατατάξεως. Κατόπιν αυτών είναι πρόδηλο ότι η πιο πάνω διάταξη του άρθρου 2παρ. 3 του Ν. 2702/1999 είναι ανίσχυρη και δεν κατήργησε την κρινόμενη αίτηση αναιρέσεως και συνεπώς πρέπει να αποφανθεί η Ολομέλεια ότι η αίτηση αυτή είναι παραδεκτή και να αναπεμφθεί η υπόθεση στο Α' Τμήμα προς περαιτέρω εκδίκαση.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Αποφαίνεται ότι η κρινόμενη από 18.11.1997 αίτηση της εταιρίας Ε. Φ. Α.Ε. για αναίρεση της 339/1997 αποφάσεως του Εφετείου Αιγαίου είναι παραδεκτή και μετά την ισχύ του άρθρου 2 παρ. 3 εδ. τελευταίο του Ν. 2702/1999.

Αναπέμπει την υπόθεση στο Α' Τμήμα προς περαιτέρω εκδίκαση.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα στις 6 Ιουνίου 2002 και δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριό του στις 26 Ιουνίου 2002. ■

8. Απόφαση υπ' αριθμ. 15/2001 του Αρείου Πάγου

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

ΠΛΗΡΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ-ΣΕ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ.

Συγκροτήθηκε από τους Δικαστές: Στέφανο Μαθία, Πρόεδρο, Θεόδωρο Τόλια, Διονύσιο Κατσιρέα, Χαράλαμπο Μυρσινιά, Ευάγγελο Κρουσταλάκη και Κωνσταντίνο Λυμπερόπουλο, Αντιπροέδρους, Θεόδωρο Πρασουλίδη, Χαράλαμπο Γεωργακόπουλο, Σπυριδώνα Γκιάφη, Γεώργιο Κάπο, Παύλο Μεϊδάνη, Αρχοντή Ντόβα, Δημήτριο Βούρβαχη, Γρηγόριο Φιλιππάτο, Στυλιανό Μοσχολέα, Παναγιώτη Φιλιππόπουλο, Δημήτριο Λινό, Θεόδωρο Λαφαζάνο-Εισηγητή, Λέανδρο Ρακιντζή, Θεόδωρο Μπάκα, Γεώργιο Χριστόφιλο, Γ. Φ., Θ. Π., Γ. Παπαδημητρίου, Νικόλαο Γεωργίλη, Κωνσταντίνο Βαρδαβάκη, Στυλιανό Πατεράκη, Ανδρέα Μοσχανδρέου, Κωνσταντίνο Βαλμαντώνη, Δημήτριο Παπαμήτσο, Γ. Σιμόπουλο, Αθανάσιο Κρητικό, Ρωμύλο Κεδίκογλου, Αχιλλέα Ζήση, Ιωάννη Βερέτσο, Σπυριδώνα Μπαρμπαστάθη, Θ. Αποστολόπουλο και Νικόλαο Κασσαβέτη, Αρεοπαγίτες (κωλυομένων των λοιπών δικαστών). Με την παρουσία και του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου Παναγιώτη Δημόπουλου και της Γραμματέως Μηλίας Αθανασοπούλου.

Συνήλθε σε Συμβούλιο στο κατάστημά του στις 31 Μαΐου 2001, για να αποφανθεί για την αίτηση του αναιρεσεύοντος-κατηγορουμένου Ε.Π. του Δ., κατοίκου Η.Π.Α., για αναίρεση του υπ' αριθμ. 318/2000 βουλεύματος του Συμβουλίου Εφετών Θεσσαλονίκης. Με συγκατηγορούμενο τον Ε.-Α.Α. του Η., κάτοικο Θεσσαλονίκης. Το Συμβούλιο Εφετών Θεσσαλονίκης με το υπ' αριθμ. 318/2000 βούλευμά του, διέταξε όσα αναφέρονται σ' αυτό.

Και ο αναιρεσειών-κατηγορούμενος ζητεί τώρα την αναίρεση του ανωτέρω βουλεύματος για τους λόγους που αναφέρονται στην από 17 Μαρτίου 2000 αίτησή του αναιρέσεως, που καταχωρήθηκε στο οικείο πινάκιο με τον αριθμό 433/2000.

Επί της αιτήσεως αυτής εκδόθηκε το με αριθμό 43/2001 βούλευμα του Ε' Ποινικού Τμήματος του Αρείου Πάγου, που παρέπεμψε την υπόθεση

στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου τούτου.

Έπειτα ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου Παναγιώτης Δημόπουλος έφερε για κρίση στο Συμβούλιο την ποινική δικογραφία, που έχει σχηματισθεί κατά του πιο πάνω κατηγορουμένου, μαζί με την από 17 Μαρτίου 2000 αίτηση αναιρέσεως για αναίρεση του πιο πάνω βουλεύματος με την πρόταση με αριθμό 420/11.9.2000 του Αντεισαγγελέως του Αρείου Πάγου Σταύρου Γυπαράκη, στην οποία αναφέρονται τα ακόλουθα:

"Εισάγω την εμπροθέσμως, νομοτύπως και παραδεκτώς ασκηθείσα κατά τα άρθρα 473 παρ. 1, 474 και 476 παρ.2 ΚΠΔ από 17 Μαρτίου 2000 αίτηση αναιρέσεως του κατηγορουμένου Ε.Δ.Π., κατοίκου Θεσσαλονίκης και ήδη Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, κατά του υπ' αρ. 318/2000 βουλεύματος του Συμβουλίου Εφετών Θεσσαλονίκης και εκθέτω τα εξής: Κατά το άρθρο 378 παρ.1 ΚΠΔ όταν το βούλευμα που προσβάλλεται διατάσσει να συλληφθεί και να κρατηθεί προσωρινά ο κατηγορούμενος, η έφεση είναι απαράδεκτη, αν αυτός δεν προσκομίσει κατά την άσκηση της έφεσης ή μέσα στην προθεσμία της βεβαίωσης του διευθυντή της φυλακής ότι κρατείται σε εκτέλεση του βουλεύματος που προσβάλλεται. Η διάταξη αυτή, σημειωτέον, δεν προσκρούει ούτε στο άρθρο 20 του Συντάγματος που θεσπίζει το δικαίωμα παροχής έννομης προστασίας από τα δικαστήρια ούτε στο άρθρο 6 παρ.1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που θεσπίζει το δικαίωμα κάθε ανθρώπου για μια δίκαιη δίκη, δεδομένου ότι ο κατηγορούμενος διατηρεί την δυνατότητα να προβάλει τους υπερασπιστικούς του ισχυρισμούς κατά την άσκηση του ενδίκου μέσου ή κατά την συζήτηση αυτού, πέραν δε τούτου το επιτρεπτό της άσκησης ενδίκου μέσου κατά των αποφάσεων και βουλευμάτων ανήκει στον κοινό νομοθέτη. Στην προκειμένη περίπτωση ο αναιρεσείων παραπέμφθηκε σε δίκη με το υπ' αρ. 1474/1999 βούλευμα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Θεσσαλονίκης για απόπειρα ανθρωποκτονίας εκ προθέσεως, επικίνδυνη σωματική βλάβη, παράνομη οπλοφορία και παράνομη οπλοχρησία.

Παραλλήλως με το ίδιο βούλευμα διατάχθηκε η διατήρηση της ισχύος του εις βάρος του εκδοθέντος από τον Ανακριτή του Β' Τμήματος

Πλημμελειοδικών Θεσσαλονίκης υπ' αρ. 39/1999 εντάλματος συλλήψεως και η σύλληψή του και, σε περίπτωση επιτεύξεως αυτής, η προσωρινή κράτησή του μέχρι της οριστικής εκδικάσεως της εναντίον του κατηγορίας. Το βούλευμα τούτο προσέβαλε ο αναιρεσείων δι' έφεσεως χωρίς όμως να προσκομίσει, όπως ώφειλε σύμφωνα με τα εκτεθέντα, κατά την άσκηση της ή μέσα στην προθεσμία αυτής βεβαίωση του διευθυντή της φυλακής ότι κρατείται. Νομίμως, κατά συνέπεια, απορρίφθηκε η έφεσή του και στερείται βασιμότητος ο περί του αντιθέτου προταθείς λόγος αναιρέσεως (άρθρο 484 παρ.1στ'ΚΠΔ), γι'αυτό και πρέπει ν'απορριφθεί η υπό κρίση ανáιρεση και να επιβληθούν σ'αυτόν τα δικαστικά έξοδα σύμφωνα με το άρθρο 583 παρ. 1 ΚΠΔ. Για τους λόγους αυτούς

Προτείνω: Ν' απορριφθεί η από 17 Μαρτίου 1999 αίτηση αναιρέσεως του κατηγορουμένου Ε.Δ.Π., κατοίκου Θεσσαλονίκης και ήδη Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, κατά του υπ' αρ. 318/2000 βουλεύματος του Συμβουλίου Εφετών Θεσσαλονίκης και να επιβληθούν σ' αυτόν τα δικαστικά έξοδα.

Ο Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου Σταύρος Γυπαράκης"Αφού άκουσε τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου Παναγιώτη Δημόπουλο, που αναφέρθηκε στην πιο πάνω πρόταση, και έπειτα αποχώρησε,

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

Επειδή, νόμιμα παραπέμφθηκε στην πλήρη Ολομέλεια η παρούσα υπόθεση με την απόφαση 43/2001 του Ε' Τμήματος διότι τίθεται ζήτημα εξαιρετικής σημασίας για το παραδεκτό έφεσης του κατηγορουμένου κατά βουλεύματος του συμβουλίου πλημμελειοδικών.

Επειδή, κατά το άρθρο 478 παρ. 2 Κ.Ποιν.Δ., όταν το βούλευμα που προσβάλλεται διατάσσει να συλληφθεί και να κρατηθεί προσωρινά ο κατηγορούμενος, η έφεσή του είναι απαράδεκτη, αν ο κατηγορούμενος δεν προσκομίσει, κατά την άσκηση της έφεσης ή μέσα στην προθεσμία αυτής, βεβαίωση του διευθυντή της φυλακής ότι κρατείται σε εκτέλεση του βουλεύματος, που προσβάλλεται. Η διάταξη αυτή, όπως ορίζεται στο

άρθρο 482 παρ. 2 Κ.Ποιν.Δ., εφαρμόζεται ανάλογα, όταν ασκείται αναιρέση κατά βουλεύματος. Εξάλλου με το άρθρο 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), η οποία κυρώθηκε με το ΝΔ 53/1974 και έχει υπερνομοθετική ισχύ (άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος), αναγνωρίζεται στον κατηγορούμενο δικαίωμα για δίκαιη δίκη, στην έννοια της οποίας περιλαμβάνεται και το δικαίωμα προσβάσεως στο δικαστήριο. Το ίδιο δικαίωμα αναγνωρίζεται και από το άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος, κατά το οποίο «καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σ' αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή τα συμφέροντά του, όπως νόμος ορίζει». Ο κοινός νομοθέτης δεν κωλύεται να θεσπίζει προϋποθέσεις και περιορισμούς στην άσκηση ένδικου μέσου, αρκεί αυτοί και οι συνέπειες που επισύρει η παράβασή τους, να μην είναι υπέρμετροι σε σημείο ώστε να αναιρούν την ελεύθερη πρόσβαση στο δικαστήριο ή να αντιβαίνουν στην αρχή της αναλογικότητας, πράγμα που συμβαίνει, όταν η προβλεπόμενη, από το νόμο, κύρωση είναι στη συγκεκριμένη περίπτωση δυσανάλογη προς την παράβαση της διάταξης του νόμου. Η αρχή αυτή αναγνωρίζεται ήδη με το άρθρο 25 παρ. 1 εδαφ. β' του Συντάγματος (όπως το άρθρο αυτό ισχύει από 18.4.2001, μετά την αναθεώρηση από τη Ζ' Αναθεωρητική Βουλή των Ελλήνων), κατά το οποίο κάθε είδους περιορισμοί, που μπορούν να επιβληθούν στα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου, πρέπει να προβλέπονται είτε απ' ευθείας από το σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού, και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας. Στην προκείμενη περίπτωση το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Θεσσαλονίκης με το βούλευμα 1474/1999 παρέπεμψε τον αναιρεσιόντα στο ακροατήριο του Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου, προκειμένου να δικαστεί για απόπειρα ανθρωποκτονίας κ.α., ενώ συγχρόνως διατήρησε την ισχύ του εντάλματος συλλήψεως 39/1999, που είχε εκδώσει ο Ανακριτής του Β' Τμήματος Θεσσαλονίκης, μέχρι την οριστική εκδίκαση της κατηγορίας και διέταξε την προσωρινή κράτησή του, αν συλληφθεί. Με το προσβαλλόμενο βούλευμα 318/2000 απορρίφθηκε, ως απαράδεκτη η

έφεση του αναιρεσειόντος εναντίον του πρωτόδικου βουλεύματος, για το λόγο ότι κατά την άσκηση της έφεσης και μέχρι την έκδοση του προσβαλλομένου βουλεύματος, διέφευγε αυτός τη σύλληψη, διατάχθηκε δε η εκτέλεση του πρωτόδικου βουλεύματος. Ο εκκαλών άσκησε την από 17.3.2000 αναίρεσή του κατά του ως άνω βουλεύματος του Συμβουλίου Εφετών, αλλά και πάλι δεν προκύπτει ότι αυτός είχε κρατηθεί προσωρινά κατά την άσκηση της αναίρεσης ή μέσα στην προθεσμία της.

Όμως στην προκειμένη περίπτωση η κατά τα άρθρα 478 παρ. 2 και 482 παρ. 2 Κ.Ποιν.Δ. προϋπόθεση της προηγούμενης κράτησης του εκκαλούντος ή του αναιρεσειόντος, για το παραδεκτό της έφεσης και της αναίρεσής του, δεν είναι ιδιαίτερα επαχθής και δεν αντιβαίνει στην αρχή της αναλογικότητας, συνεπώς η προβλεπόμενη, ως κύρωση, απόρριψη της έφεσης και της αναίρεσης δεν είναι αντίθετη ούτε προς το άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, ούτε προς το άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος.

Πράγματι, η προσωρινή κράτηση διατάσσεται μόνο προκειμένου περί κακουργημάτων, για τα οποία η απειλούμενη ποινή είναι τουλάχιστον πενταετής κάθειρξη, η δε ως άνω προϋπόθεση της εκτέλεσης της προσωρινής κράτησης δεν αποτελεί μέτρο ποινικού κολασμού (απότιση ποινής) αλλ' έχει ως σκοπό προεχόντως την αποτροπή τελέσεως νέων εγκλημάτων και την εξασφάλιση εμφανίσεως του κατηγορουμένου στο ακροατήριο, προκειμένου αυτός να δικαστεί για κακουργηματική πράξη, επιπλέον δε επιτρέπεται σε κάθε περίπτωση η αντικατάσταση της προσωρινής κράτησης με περιοριστικούς όρους. Αρα η απαίτηση του νόμου να έχει εκτελεσθεί η προσωρινή κράτηση, προκειμένου το ένδικο μέσο να είναι παραδεκτό, δεν είναι αντίθετη στην αρχή της αναλογικότητας, διότι ευλόγως θέτει την ως άνω προϋπόθεση για την ελεύθερη πρόσβαση στο δικαστήριο. Κατά συνέπεια πρέπει να απορριφθεί η κρινόμενη αίτηση, ως απαράδεκτη και να καταδικαστεί ο αναιρεσειών στα δικαστικά έξοδα, κατά το άρθρο 583 παρ. 1 Κ.Ποιν.Δ.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Απορρίπτει την από 17 Μαρτίου 2000 αίτηση του Ε.Δ.Π. για αναίρεση του βουλεύματος 318/2000 του Συμβουλίου Εφετών Θεσσαλονίκης. Και

Καταδικάζει τον αναιρεσίοντα στα δικαστικά έξοδα που ανέρχονται σε δραχμές εβδομήντα χιλιάδες (70.000)

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα στις 21 Ιουνίου 2001 και δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριό του στις 10 Ιουλίου 2001.

9. Απόφαση υπ' αριθμ. 4141/1999 του Συμβουλίου Επικρατείας

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΣΤ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 18 Οκτωβρίου 1999 με την εξής σύνθεση : Π. Παραράς, Σύμβουλος της Επικρατείας, Προεδρεύων, σε αναπλήρωση του Προέδρου του Τμήματος, που είχε κώλυμα, Εμ.

Δαρζέντας, Αικ. Συγγούνα, Σύμβουλοι, Δ. Κυριλλόπουλος, Α. Χλαμπέα, Πάρεδροι. Γραμματέας η Β. Ραφαηλάκη.

Γ ι α να δικάσει την από 23 Οκτωβρίου 1995 αίτηση :

τ ο υ Υπουργού Οικονομικών, ο οποίος παρέστη με την Ευ. Σκαλτοά, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, κ α τ ά τ ω ν : 1) Ι. Μ. και 2) Ι. Α., κατοίκων Θεσσαλονίκης, εκπαιδευτικών υπηρετούντων στην 3η ΤΕΣ Θεσσαλονίκης, οι οποίοι δεν παρέστησαν.

Με την αίτηση αυτή ο αναιρεσείων Υπουργός επιδιώκει να αναιρεθεί η υπ' αριθμ. 230/1995 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Θεσσαλονίκης. Η εκδίκαση άρχισε με την ανάγνωση της εκθέσεως της Εισηγήτριας, Παρέδρου Α.

Χλαμπέα.

Κατόπιν το δικαστήριο άκουσε την αντιπρόσωπο του Υπουργού, η οποία ανέπτυξε και προφορικά τους προβαλλόμενους λόγους αναιρέσεως και ζήτησε να γίνει δεκτή η αίτηση.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση, το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη σε αίθουσα του Δικαστηρίου κ α ι,

Α φ ο ύ μ ε λ έ τ η σ ε τ α σ χ ε τ ι κ ά έ γ γ ρ α φ α

Σ κ έ φ θ η κ ε κ α τ ά τ ο ν ό μ ο

1. Επειδή, για την άσκηση της υπό κρίση αιτήσεως δεν απαιτείται κατά νόμο η καταβολή τελών και παραβόλου.

2. Επειδή, με την αίτηση αυτή ζητείται η αναίρεση της 230/1995 αποφάσεως του Διοικητικού Εφετείου Θεσσαλονίκης, με την οποία απορρίφθηκε έφεση του Δημοσίου κατά της 2414/1991 αποφάσεως του Διοικητικού Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, επειδή, όπως δέχθηκε το Εφετείο, η πρωτόδικη απόφαση ήταν ανέκκλητη λόγω ποσού σύμφωνα

μ το άρθρο 165 Κ.Φ.Δ., όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 60 παρ. 1 του ν. 2065/1992.

3. Επειδή, η κρινόμενη αίτηση, ασκηθείσα στις 13-11-1995 είναι εμπρόθεσμη, δεδομένου ότι η προσβαλλόμενη απόφαση κοινοποιήθηκε στο αναιρεσεϊόν Δημόσιο κατά τη διάρκεια των δικαστικών διακοπών (5-7-1995) και συνεπώς η προθεσμία για την άσκηση αιτήσεως αναιρέσεως άρχισε για το αναιρεσεϊόν Δημόσιο μετά την λήξη των εν λόγω διακοπών (15-9-1995) σύμφωνα με το άρθρο 75 ν. 1416/1984 (ΣτΕ 4394/1990).

4. Επειδή, όπως προκύπτει από τις εκθέσεις επιδόσεως 2437-8 Ζ/16-2-1999 του δικαστικού επιμελητή του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης Γεωργίου Τζοϊτη, αντίγραφα της κρινομένης αιτήσεως και της πράξεως του Προέδρου του ΣΤ Τμήματος περί ορισμού δικασίμου και εισηγητή έχουν επιδοθεί νομίμως και εμπροθέσμως στον πρώτο εκ των δύο αναιρεσιβλήτων, ενώ δεν προκύπτει επίδοση των προαναφερομένων εγγράφων στον δεύτερο εξ αυτών (Ιάκωβο Ασσέρ), παρά το ότι η υπόθεση είχε αναβληθεί με πρακτικό (9/1999) σε προηγούμενη δικάσιμο λόγω μη παραστάσεως των αναιρεσιβλήτων και μη προσκομίσεως από το αναιρεσεϊόν Δημόσιο των αποδεικτικών κλήσεώς τους. Συνεπώς, απολιπομένων των αναιρεσιβλήτων, νομίμως χωρεί η συζήτηση της υπό κρίση αιτήσεως μόνο ως προς τον πρώτο εξ αυτών, προς τον οποίο έγιναν οι νόμιμες κοινοποιήσεις, ενώ πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη για τον δεύτερο, κατά τα ανωτέρω.

5. Επειδή, σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 1 και 2 εδάφ. θ του ν. 1406/1983 (φ. 182 Α) στις διαφορές που υπάγονται στην δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων περιλαμβάνονται και αυτές που αναφύονται κατά την εφαρμογή της νομοθεσίας που αφορά α) . . . θ) τις κάθε είδους αποδοχές του προσωπικού εν γένει του Δημοσίου, οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, οι οποίες ρυθμίζονται από διατάξεις κανονιστικού περιεχομένου. Περαιτέρω, κατά το άρθρο 4 του ίδιου νόμου, όπως ίσχυε κατά το χρόνο εκδικάσεως της επίδικης διαφοράς από το Διοικητικό Εφετείο ". . . στις διαφορές του άρθρου 1 του νόμου αυτού εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις των άρθρων . . . 165 έως 170 και 172 έως 175 του

ιδίου Κώδικα (Κώδικα Φορολογικής Δικονομίας) αν πρόκειται για έφεση κατ' απόφασης που εκδόθηκε ύστερα από άσκηση προσφυγής".

Εξάλλου, κατά το άρθρο 165 του Κώδικα Φορολογικής Δικονομίας (ν. 4125/1960 φ. 202) όπως αντικατεστάθη με το άρθ. 13 του ν.δ. 10/1968 και 3 π.δ. 1075/1981 ορίζεται ότι "σε έφεση υπόκεινται οι οριστικές αποφάσεις των διοικητικών πρωτοδικείων αν το ποσό της διαφοράς υπερβαίνει τις 25.000 δραχμές". Η διάταξη αυτή αντικατεστάθη με το άρθρο 60 παρ. 1 ν. 2065/1992 "αναμόρφωση της άμεσης φορολογίας και άλλες διατάξεις" (φ. 113/30-6-1992) σύμφωνα δε με την νέα αυτή ρύθμιση. "1. Σε έφεση υπόκεινται οι οριστικές αποφάσεις των διοικητικών πρωτοδικείων εάν το ποσό της φορολογικής διαφοράς υπερβαίνει τις διακόσιες χιλιάδες (200.000) δραχμές".

Περαιτέρω, με την παρ. 2 του αυτού άρθρου 60 του ν. 2065/1992 ορίσθη ότι "οι διατάξεις του άρθρου αυτού εφαρμόζονται και για τις εκκρεμείς ενώπιον των διοικητικών εφετειών υποθέσεις, οι οποίες δεν έχουν συζητηθεί κατά το χρόνο δημοσίευσής του νόμου αυτού".

6. Επειδή, όπως έχει ήδη κριθεί από την Ολομέλεια του Δικαστηρίου (ΣτΕ 3621/1995) η προαναφερθείσα διάταξη του άρθρου 60 του ν. 2065/1992, με την οποία θεσπίσθηκε περιορισμός του εκκλητού των σε πρώτο βαθμό εκδιδόμενων αποφάσεων, δεν αντίκειται στις διατάξεις του Συντάγματος περί παροχής εννόμου προστασίας (άρθ. 20 παρ. 1 Συντ.) περί ισότητας (άρθ. 4 & 1 Συντ.) και περί δυνατότητας θεσπίσεως διατάξεων με αναδρομική ισχύ, δοθέντος ότι η αναδρομικότητα του νόμου κατ' αρχήν επιτρέπεται, μη απαγορευόμενη δια ρητής διατάξεως του Συντάγματος παρά μόνο σε ειδικές περιπτώσεις (άρθ. 7 παρ. 1, 78 παρ. 2 κ.τλ.) και εφόσον η αναδρομή αυτή δεν θίγει δικαιώματα προστατευόμενα από άλλες διατάξεις του Συντάγματος. Και τούτο διότι, εκ των αρχών που προκύπτουν εκ των ως άνω διατάξεων του Συντάγματος συνάγεται ότι ουδόλως αποκλείεται κατ' αρχήν εξ αυτών ο δια νόμου περιορισμός του εκκλητού των σε πρώτο βαθμό εκδιδόμενων δικαστικών αποφάσεων δια της τροποποιήσεως των προϋποθέσεων με τις οποίες δύναται να ασκηθεί κατ' αυτών έφεση, όπως είναι η θέσπιση υψηλότερου ορίου εκκλητού σε σχέση με το όριο, επί διαφορών

εκφραζομένων σε χρηματικά ποσά, που ίσχυε πρό της ενάρξεως ισχύος του εν λόγω νόμου. Περαιτέρω, από τις ίδιες ως άνω αρχές συνάγεται ότι ο περιορισμός του εκκλητού των πρωτοδίκων αποφάσεων δύναται να θεσπισθεί και με νόμο αναδρομικής ισχύος, η επιλογή δε του χρόνου αναδρομής εναπόκειται κατ' αρχή στο νομοθέτη.

Τέτοιος χρόνος δύναται να είναι και ο χρόνος συζητήσεως των σχετικών ενδίκων μέσων, χωρίς εκ της ούτω θεσπιζομένης αναδρομικής ισχύος να παραβιάζεται η αρχή της ισότητας των διαδικών ενώπιον του νόμου, εφόσον η αναδρομή στηρίζεται σε αντικειμενικά κριτήρια και είναι γενική, αφορώσα σε όλους τους διαδικούς οι οποίοι άσκησαν το ένδικο μέσο της εφέσεως, η γενικότητα δε της διατάξεως δεν αίρεται εκ του ότι η διάταξη αυτή δεν εκτείνεται και επί των ήδη προ της δημοσιεύσεως του νόμου συζητηθεισών εφέσεων. Εξάλλου, ούτε το δικαίωμα του ασκήσαντος την έφεση διαδικού προς παροχή, εννόμου προστασίας θίγεται, διότι το δικαίωμα αυτό δεν περιλαμβάνει και τη δυνατότητα ασκήσεως πάντοτε εφέσεως ενώπιον του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου, ούτε αποκλείει την κήρυξη ασκηθείσης εφέσεως ως απαραδέκτου, μη υπάρχοντος, κατά την έννοια των ως άνω διατάξεων του Συντάγματος, λόγω της ασκήσεως της εφέσεως, "κεκτημένου δικονομικού δικαιώματος" αποκλείοντος την δι' αναδρομικού νόμου ανατροπή του.

7. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση με το 10.232/1989 έγγραφο της Δ.Ο.Υ. Πληρωμών Θεσσαλονίκης το Δημόσιο αρνήθηκε την καταβολή στον αναιρεσίβλητο εκπαιδευτικό των διαφορών του προσωρινού επιδόματος του ν. 754/1978, οι οποίες περιλαμβάνονταν στην από 7-12-1989 μισθοδοτική κατάσταση της 3ης Τεχνικής Επαγγελματικής Σχολής (ΤΕΣ) Θεσσαλονίκης και αφορούσαν στο χρονικό διάστημα από 1-5-1985 μέχρι 18-8-1987, ύψους 116.881 δραχμών. Η άρνηση αυτής της Διοικήσεως ακυρώθηκε με την πρωτόδικη απόφαση, με την οποία έγινε δεκτή η προσφυγή του αναιρεσίβλητου και αναγνωρίστηκε η αξίωση για την καταβολή σ' αυτόν της επιδικού διαφοράς. Ασκηθείσης εφέσεως από το Δημόσιο, το δικάσαν εφετείο έκρινε, βάσει του προαναφερθέντος άρθρου 60 του ν. 2065/1992, ότι εφόσον το ποσό που αναγνωρίστηκε

ότι πρέπει να καταβληθεί στον αναιρεσίβλητο δεν υπερβαίνει τις 200.000 δραχμές η έφεση, ασκηθείσα στις 4-6-1992 αλλά εκδικασθείσα στις 12-4-1995, ήτοι μετά την έναρξη ισχύος του άρθρου 60 του ν. 2065/1992 (30-6-1995), ήταν απαράδεκτη διότι ήδη η πρωτόδικη απόφαση είχε καταστεί ανέκκλητη λόγω ποσού.

8. Επειδή, όπως προκύπτει από τα αναφερθέντα στις προηγούμενες σκέψεις η ρύθμιση του άρθρου 165 Κ.Φ.Δ., όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 60 του ν. 2065/1992 καταλαμβάνει, σύμφωνα με το άρθρο 4 του ν. 1406/1983 και την επίδικη περίπτωση και συνεπώς, εφόσον κατά το χρόνο ενάρξεως ισχύος του άρθρου 60 του ν. 2065/1992 η υπόθεση ήταν εκκρεμής ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου, ορθώς εκρίθη ότι η ασκηθείσα έφεση ήταν απαράδεκτη, διότι η πρωτόδικη απόφαση είχε καταστεί μετά την άσκηση της εφέσεως ανέκκλητη λόγω ποσού κατ' εφαρμογή της ανωτέρω διατάξεως, που επεξέτεινε το νέο όριο εκκλητού και στις εκκρεμείς ενώπιον των διοικητικών εφετειών υποθέσεις, ρύθμιση η οποία κατά τα νομολογηθέντα δεν αντιβαίνει στο Σύνταγμα. Συνεπώς, οι περί του αντιθέτου ισχυρισμοί είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι.

Δ ι ά τ α ύ τ α

Απορρίπτει την υπό κρίση αίτηση ως απαράδεκτη για τον δεύτερο εκ των αναιρεσιβλήτων (Ιάκωβο Ασσέρ), ως αβάσιμη δε για τον πρώτο εξ αυτών (Ιωάννη Μήτζια), κατά τα αναφερόμενα στο αιτιολογικό.

Η διάσκεψη έγινε στην Αθήνα στις 25 Οκτωβρίου 1999

Ο Προεδρεύων Σύμβουλος Η Γραμματέας Π. Παραράς Β. Ραφαηλάκη και η απόφαση δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση της 21ης Δεκεμβρίου 1999.

Ο Πρόεδρος του ΣΤ Τμήματος Ο Γραμματέας του ΣΤ Τμήματος
Αν. Μαρίνος Β. Μανωλόπουλος

10. Απόφαση υπ' αριθμ. 3621/1995 του Συμβουλίου Επικρατείας

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 24 Μαρτίου 1995, με την εξής σύνθεση : Β. Μποτόπουλος, Πρόεδρος, Φ. Κατζούρος, Γ. Γραίγος, Χ. Μακρίδης, Χ. Γεραρής, Λ. Οικονόμου, Α. Τσαμπάση, Η. Παπαγεωργίου, Π. Παραράς, Π. Ζ. Φλώρος, Ι. Μαρή, Μ. Βροντάκης, Σ. Χαραλαμπίδης, Θ. Χατζηπαύλου, Φ. Στεργιόπουλος, Ν. Ντούβας, Γ. Σταυρόπουλος, Σ. Καραλής, Δ. Κωστόπουλος, Ε. Γαλανού, Π. Ν. Φλώρος, Φ.

Αρναούτογλου, Α. Θεοφιλοπούλου, Θ. Παπαευαγγέλου, Εμ. Δαρζέντας, Δ. Πετρούλιας, Αικ. Συγγούνα, Σύμβουλοι, Στ. Χαραλάμπους, Π. Κοτσώνης, Πάρεδροι. Γραμματέας η Κ. Παπακοσμά.

Γ ι α να δικάσει την από 27 Νοεμβρίου 1992 αίτηση : τ ο υ Ε. Ε. των Διοικητικών Δικαστηρίων, Αγησιλάου Λιακάκου, κατοίκου Αθηνών (οδός Σ. αριθ. 1), ο οποίος δεν παρέστη, κ α τ ά της υπ' αριθ. 4050/1992 αποφάσεως του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών.

Η πιό πάνω αίτηση συζητείται στην Ο. του Δικαστηρίου, κατόπιν της υπ' αριθ. 2614/1993 παραπεμπτικής αποφάσεως του Β Τμήματος του Συμβουλίου της Ε. και της υπ' αριθ. 1387/1994 αναβλητικής αποφάσεως της Ο. του Συμβουλίου της Ε., προκειμένου να επιλύσει η Ο. το ζήτημα που αναφέρεται στην απόφαση.

Ο Εισηγητής, Σύμβουλος Η. Παπαγεωργίου, άρχισε τη συζήτηση της υποθέσεως με την ανάγνωση της παραπεμπτικής αποφάσεως, η οποία αποτελεί και την εισήγηση του Τμήματος.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση, το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη σε αίθουσα του δικαστηρίου κ α ι ,

Α φ ο ύ μ ε λ έ τ η σ ε τ α σ χ ε τ ι κ ά έ γ γ ρ α φ α

Σ κ έ φ θ η κ ε κ α τ ά τ ο Ν ό μ ο

1. Επειδή, διά της υπό κρίσιν αιτήσεως, ατελώς και άνευ καταβολής παραβόλου κατά νόμον ασκηθείσης, εισαχθείσης δε προς εκδίκασιν εις την Ολομέλειαν κατόπιν της υπ' αριθμ. 2614/1993 παραπεμπτικής αποφάσεως του Β Τμήματος, διώκεται, παραδεκτώς, υπό του Επιτρόπου

της Επικρατείας των τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων, η αναίρεσις υπέρ του νόμου της υπ' αριθμ. 4050/1992 αποφάσεως του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, διά της οποίας εγένετο τυπικώς δεκτή και απερρίφθη ως αβάσιμος κατ' ουσίαν έφεσις του Δήμου Αθηναίων κατά της υπ' αριθμ. 2064/1989 αποφάσεως του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών. Διά της τελευταίας αυτής αποφάσεως είχε γίνει εν μέρει δεκτή προσφυγή της εν Αθήναις εδρευούσης ανωνύμου εταιρείας υπό την επωνυμίαν "ΠΑΝ - ΕΛΛΑΣ Α.Ε." κατά της υπ' αριθμ. 3150/83/86 εγγραφής της εις τον βεβαιωτικό κατάλογον του Δήμου Αθηναίων του οικονομικού έτους 1983 διά τέλη διαφημίσεως 50.508 δραχμών μετά ισοπόσου προστίμου και είχε μεταρρυθμισθή η εγγραφή αυτή, περιορισθέντων των οφειλομένων υπό της ως άνω ανωνύμου εταιρείας τελών διαφημίσεως εις 7.333 δραχμάς με ισόποσον πρόστιμον.

2. Επειδή, κατά το εδάφιον η του άρθρου 29 του Κώδικος Οργανισμού των Δικαστηρίων και Καταστάσεως των Δικαστικών Λειτουργιών (ν. 1756/1988, ΦΕΚ 35), ο Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας των τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων "ασκεί υπέρ του νόμου στο Συμβούλιο της Επικρατείας, χωρίς να περιορίζεται από προθεσμίες ή άλλους δικονομικούς κανόνες, αίτηση αναίρεσης κατά οποιασδήποτε απόφασης διοικητικού δικαστηρίου. Για το σκοπό αυτό δικαιούται να ζητεί πληροφορίες και στοιχεία από κάθε αρχή στο δικαστήριο. Οι σχετικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν έχουν έννομα αποτελέσματα για τους διαδίκους". Εκ της διατάξεως αυτής συνάγεται ότι, λόγω της ιδιομορφίας της αναίρέσεως υπέρ του νόμου ἡ επαγομένης συνεπειας έναντι των διαδίκων, δεν είναι αναγκαία διά το επιτρεπτόν της συζητήσεως της η παράστασις κατ' αυτήν των διαδίκων της ενώπιον του εκδόντος την προσβαλλομένην απόφασιν διοικητικού δικαστηρίου δίκης. Συνεπώς νομίμως χωρεί η συζήτησις της υπό κρίσιν αιτήσεως αναίρέσεως υπέρ του νόμου, παρά την μη παράστασιν των διαδίκων κατά την ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών δίκην, κατά την οποίαν εξεδόθη η προσβαλλομένη απόφασις.

3. Επειδή, εκ του άρθρου 20 παρ. 1 του Συντάγματος, διά του οποίου κατοχυρούται το δικαίωμα προς παροχήν εννόμου προστασίας παρά των

δικαστηρίων, ουδόλως προκύπτει υποχρέωσις του νομοθέτου προς θέσπισιν δύο βαθμών δικαιοδοσίας και ενδίκου μέσου εφέσεως κατά όλων των αποφάσεων των πρωτοβαθμίων δικαστηρίων, του ενδίκου τούτου μέσου δυναμένου, κατ' αρχήν, να προβλέπεται ή όχι ή και να καταργήται ή περιορίζεται υπό του νομοθέτου. Εξ άλλου, η διά της παρ. 1 του άρθρου 4 του Συντάγματος θεσπιζομένη αρχή της ισότητας των Ελλήνων ενώπιον του νόμου δεσμεύει μεν και τον νομοθέτην, υποχρεούμενον να ρυθμίζη κατά τον αυτόν τρόπον ομοίας καταστάσεις ή σχέσεις, δεν εμποδίζει όμως, η εν λόγω αρχή, τον νομοθέτη να εισάγη εξαιρέσεις εκ των υπ' αυτού θεσπιζομένων γενικών ρυθμίσεων, γενικάς και απροσώπους, βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, δικαιολογουμένας εκ λόγων δημοσίου συμφέροντος ή εκ των συντρεχουσών ως προς τας εξαιρέσεις αυτάς ειδικών συνθηκών. Τέλος, η θέσπισις διατάξεων νόμων με αναδρομικήν ισχύν, μη απαγορευομένη διά γενικής και ρητής διατάξεως του Συντάγματος, παρά μόνον εις ειδικάς περιπτώσεις (άρθρ. 7 παρ. 1, άρθρ. 78 παρ. 2 κ.τ.τ.), πρέπει να θεωρηθή κατ' αρχήν επιτρεπομένη, εφ' όσον η αναδρομή δεν θίγει δικαιώματα προστατευόμενα υπό άλλων διατάξεων του Συντάγματος.

4. Επειδή, εκ των αρχών, αι οποίαι προκύπτουν εκ των μνημονευμένων διατάξεων του Συντάγματος, συνάγεται ότι ουδόλως αποκλείεται, κατ' αρχήν, εξ αυτών ο διά νόμου περιορισμός του εκκλητού των εις πρώτον βαθμόν εκδιδομένων δικαστικών αποφάσεων διά της τροποποιήσεως των προϋποθέσεων υπό τας οποίας δύναται να ασκηθή κατ' αυτών έφεσις, όπως είναι, επί διαφορών εκφραζομένων εις χρηματικά ποσά, η θέσπισις, διά το εκκλητόν των αποφάσεων, ελαχίστου ποσού της αμφισβητουμένης διαφοράς υψηλοτέρου του ισχύοντος μέχρι της ενάρξεως της ισχύος του εν λόγω νόμου. Περαιτέρω, εκ των αυτών ως άνω αρχών συνάγεται ότι ο περιορισμός του εκκλητού των πρωτοδίκων αποφάσεων δύναται να θεσπισθή και διά νόμου αναδρομικής ισχύος, η επιλογή δε του χρόνου αναδρομής εναπόκειται, κατ' αρχήν, εις τον νομοθέτην. Τοιούτος χρόνος δύναται να είναι και ο προκύπτων εκ του γενικού και αντικειμενικού κριτηρίου της συζητήσεως των σχετικών ενδίκων μέσων. Διά της ούτω θεσπιζομένης αναδρομικής ισχύος του εν λόγω νόμου δεν παραβιάζεται

η αρχή της ισότητας των διαδικών ενώπιον του νόμου συμφώνως προς την προηγουμένην σκέψιν, εφ' όσον η αναδρομή στηρίζεται επί αντικειμενικού κριτηρίου και είναι γενική, αφορώσα εις όλους τους διαδικούς οι οποίοι ήσκησαν το ένδικον μέσον της εφέσεως, η γενικότης δε της διατάξεως δεν αίρεται εκ του ότι η διάταξις αύτη δεν εκτείνεται και επί των ήδη προ της δημοσιεύσεως του νόμου συζητηθεισών εφέσεων. Εξάλλου ούτε το δικαίωμα του ασκήσαντος την έφεσιν διαδικού προς παροχήν εννόμου προστασίας θίγεται, διότι το δικαίωμα τούτο δεν περιλαμβάνει, κατά τα ανωτέρω εκτεθέντα, και την δυνατότητα ασκήσεως πάντοτε εφέσεως ενώπιον δευτεροβαθμίου δικαστηρίου, ουδέ αποκλείει την κήρυξιν ασκηθείσης εφέσεως απαραδέκτου συνεπεία αναδρομικής εφαρμογής του ως άνω, περί μεταβολής των όρων του εκκλητού της πρωτοδίκου αποφάσεως, μεταγενεστέρου νόμου, μη υπάρχοντος, κατά την έννοιαν των ως άνω διατάξεων του Συντάγματος, λόγω της ασκήσεως της εφέσεως, "κεκτημένου δικονομικού δικαιώματος", αποκλείοντος την δι' αναδρομικού νόμου ανατροπήν του. Εμειοψήφησαν εξ μέλη του Δικαστηρίου με αποφασιστικήν ψήφον, ήτοι οι Σύμβουλοι Φ. Κατζούρος, Α. Οικονόμου, Α. Τσαμπάση, Μ. Βροντάκης, Θ. Χατζηπαύλου και Ε. Δαρζέντας, οι οποίοι διετύπωσαν την γνώμην ότι ο περιορισμός του εκκλητού των πρωτοδίκων δικαστικών αποφάσεων διά της θεσπίσεως νόμου αναδρομικής ισχύος είναι αντίθετος προς το Σύνταγμα. Εκ τούτων οι Σύμβουλοι Φ. Κατζούρος, Α. Οικονόμου, Α. Τσαμπάση και Ε. Δαρζέντας διετύπωσαν την γνώμην ότι, ναι μεν δεν επιβάλλεται εκ του Συντάγματος να είναι εκκληταί όλαι αι πρωτόδικοι αποφάσεις των διοικητικών δικαστηρίων, η έφεσις όμως, ως θεσμός, προβλέπεται υπό του Συντάγματος και συνεπώς θεμιτώς ο Κώδιξ Φορολογικής Δικονομίας προβλέπει εις το άρθρον 169 το μεταβιβαστικόν αποτέλεσμα των νομοτύπως ασκηθεισών εφέσεων, τούτο δε έχει ως συνέπειαν ότι, διά της νομοτύπου ασκήσεως της εφέσεως, η υπόθεσις καθίσταται εκ νέου εκκρεμής ενώπιον του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου. Υπό τας συνθήκας ταύτας, νόμος καθιστών εκ των υστέρων अपαράδεκτον μίαν παραδεκτώς ασκηθείσαν ήδη έφεσιν επιφέρει επίλυσιν της ενώπιον δικαστηρίου της

ουσίας εκκρεμούσης διαφοράς όχι διά κανονιστικής ρυθμίσεως του αντικειμένου της διαφοράς αλλά κατά τον συγκεκριμένον τρόπον κατά τον οποίον αυτή είχε ταμή διά της προ του νόμου τούτου εκδοθείσης και άρα γνωστής κατά περιεχόμενον πρωτοδίκου αποφάσεως, η οποία ούτω καθίσταται τελεσίδικος. Η τοιαύτη όμως παρέμβασις του νομοθέτου εις την επίλυσιν μιας εκκρεμούς διαφοράς αντίκειται εις την κατοχυρουμένην υπό του Συντάγματος αρχήν της διακρίσεως των εξουσιών, κατ' ακολουθίαν δε τούτου η σχετική διάταξις του νόμου, καθ' ο μέρος αφορά εις εκκρεμείς κατά την έναρξιν της ισχύος αυτού υποθέσεις είναι αντισυνταγματική. Οι μειοψηφήσαντες Σύμβουλοι Μ. Βροντάκης και Θ. Χατζηπαύλου διετύπωσαν την γνώμην ότι, κατά την έννοιαν των αυτών ως άνω συνταγματικών διατάξεων (άρθρ. 4 παρ. 1 και 20 παρ. 1), έφεσις η οποία ησκήθη κατά πρωτοδίκου αποφάσεως υπό νομοθετικόν καθεστώς κατά το οποίον η απόφασις αυτή ήτο εκκλητή, δεν δύναται να καταστή μεταγενεστέρως απαράδεκτος διά της προσδόσεως αναδρομικής ισχύος εις μεταγενέστερον νόμον, διά του οποίου η προσβληθείσα πρωτόδικος απόφασις καθίσταται ανέκκλητος, του νόμου τούτου μη δυναμένου να εφαρμοσθή επί των εν λόγω προ της δημοσιεύσεως αυτού ασκηθεισών εφέσεων. Ο Σύμβουλος Μ. Βροντάκης υπεστήριξε περαιτέρω ότι ο διά νόμου αναδρομικής ισχύος περιορισμός του εκκλητού των πρωτοδίκων αποφάσεων με συνέπειαν να καθίστανται απαράδεκτοι εφέσεις αι οποίαι όταν ησκήθησαν ήσαν παραδεκταί, προσκρούει και εις την διάταξιν του άρθρου 8 του Συντάγματος, κατά την έννοιαν της οποίας ο αρμόδιος διά την εκδίκασιν ωρισμένης διαφοράς δικαστής πρέπει να ορίζεται εκ των προτέρων, δεν επιτρέπεται δε συγκεκριμένη διαφορά, υπαχθείσα εις τον αρμόδιον προς επίλυσιν αυτής δικαστήν να αφαιρεθή από αυτόν δι' αναδρομικού νόμου, στερούντος τον δικαστήν τούτον της εξουσίας να προβή εις την εκδίκασιν της διαφοράς ταύτης.

5. Επειδή, εις την παρ. 1 του άρθρου 165 του διά του ν. 4125/1960 (ΦΕΚ 202) κυρωθέντος Κώδικος Φορολογικής Δικονομίας (π.δ. 331/1985, ΦΕΚ 116), ως αντικατεστάθη διά του άρθρου 13 του ν.δ. 10/1968 (ΦΕΚ 279) και του άρθρου 3 του επί τη βάσει της

εξουσιοδοτικής διατάξεως του άρθρου 24 του ν. 1183/1981 (ΦΕΚ 191) εκδοθέντος π.δ. 1075/1981 (ΦΕΚ 262), ωρίζεται ότι "σε έφεση υπόκεινται οι οριστικές αποφάσεις των διοικητικών πρωτοδικείων αν το ποσό της διαφοράς υπερβαίνει τις είκοσι πέντε χιλιάδες (25.000) δραχμές, χωρίς στο ποσό αυτό να συνυπολογίζονται οι παρομαρτούντες πρόσθετοι φόροι και προσαυξήσεις", η διάταξις δε αυτή είναι εφαρμοστέα, κατά το άρθρον 4 του ν. 505/1976 (ΦΕΚ 353) και τα άρθρα 1 (παρ. 2 περίπτ. α) και 4 του ν. 1406/1983 (ΦΕΚ 182), και επί των αποφάσεων των διοικητικών δικαστηρίων, αι οποίαι εκδίδονται επί διαφορών αναφυσμένων εκ της εφαρμογής της νομοθεσίας περί δημοτικής και κοινοτικής φορολογίας. Η ως άνω διάταξις αντικατεστάθη, διά της παρ. 1 του άρθρου 60 του ν. 2065/1992 "αναμόρφωση της άμεσης φορολογίας και άλλες διατάξεις" (ΦΕΚ 113/30-6-1992), διά νέας διατάξεως, διά της οποίας ωρίσθη ότι "σε έφεση υπόκεινται οι οριστικές αποφάσεις των διοικητικών πρωτοδικείων εάν το ποσό της φορολογικής διαφοράς υπερβαίνει τις διακόσιες χιλιάδες (200.000) δραχμές", διά δε της παρ. 2 του αυτού άρθρου 60 του ρηθέντος ν. 2065/1992 ωρίσθη ότι "οι διατάξεις του άρθρου αυτού εφαρμόζονται και για τις εκκρεμείς ενώπιον των διοικητικών εφετειών υποθέσεις, οι οποίες δεν έχουν συζητηθεί κατά το χρόνο της δημοσιεύσεως του νόμου αυτού".

6. Επειδή, η ως άνω διάταξις της παρ. 2 του άρθρου 60 του ν. 2065/1992, διά της οποίας ωρίσθη ότι αι διατάξεις της πρώτης παραγράφου του αυτού άρθρου, διά των οποίων εισήχθη περιορισμός του εκκλητού των αποφάσεων των διοικητικών πρωτοδικείων διά του καθορισμού υψηλοτέρου ελαχίστου χρηματικού ποσού της φορολογικής διαφοράς του μέχρι τότε ισχύοντος (200.000 δραχμών, έναντι προηγουμένως ισχύοντος 25.000 δραχμών) διά να είναι επιτρεπτή η άσκησης εφέσεως, εφαρμόζονται αναδρομικώς και επί των ασκηθεισών και μη συζητηθεισών μέχρι του χρόνου δημοσιεύσεως του νόμου τούτου εφέσεων, δεν παραβιάζει την συνταγματικώς κατοχυρουμένην αρχήν της ισότητας των διαδικών ενώπιον του νόμου και δεν θίγει το δικαίωμα του ασκήσαντος την έφεσιν διαδικου προς παροχήν εννόμου προστασίας. Κατ' ακολουθίαν, δεν είναι αντίθετος προς τας ανωτέρω διατάξεις των

άρθρων 4 και 20 παρ. 1 του Συντάγματος και ήτο εφαρμοστέα εν προκειμένω διά να κριθή υπό του δικάσαντος Διοικητικού Εφετείου το παραδεκτόν της από 1-2-1990 εφέσεως του Δήμου Αθηναίων κατά της υπ' αριθμ. 2064/1989 αποφάσεως του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών (η έφεσις ησκήθη την 2αν Φεβρουαρίου 1990, προ της δημοσιεύσεως του ν. 2065/1992 και δεν είχε συζητηθή μέχρι του χρόνου τούτου).

7. Επειδή, εν όψει των ανωτέρω δεκτών γενομένων, η προσβαλλομένη απόφασις του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, διά της οποίας η ως άνω διάταξις της παρ. 2 του άρθρου 60 του ν. 2065/1992 εκρίθη αντισυνταγματική και μη εφαρμοστέα, προκειμένου να κριθή το παραδεκτόν της από 1-2-1990 εφέσεως του Δήμου Αθηναίων κατά της υπ' αριθμ. 2064/1989 αποφάσεως του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών (διά της οποίας τα επιβληθέντα εις βάρος της εφεσιβλήτου εν Αθήναις εδρευούσης ανωνύμου εταιρείας υπό την επωνυμίαν "ΠΑΝΕΛΛΑΣ Α.Ε." τέλη διαφημίσεως 50.508 δραχμών περιορίσθησαν εις 7.333 δραχμάς) πρέπει να αναιρεθή υπέρ του νόμου, κατ' αποδοχήν του βασίμως προβαλλομένου, διά της υπό κρίσιν αιτήσεως, σχετικού λόγου αναιρέσεως, αφού το Δικαστήριον, μη εφαρμόσαν την ως άνω διάταξιν, έκρινε παραδεκτήν, κατ' εφαρμογήν των διατάξεων αι οποίαι ίσχυον προ αυτής, την έφεσιν του Δήμου Αθηναίων ως στρεφομένων κατά εκκλητής λόγω του ποσού της φορολογικής διαφοράς πρωτοδίκου αποφάσεως ενώ ώφειλε να εφαρμόση την μνημονευμένην διάταξιν και να απορρίψη την έφεσιν ως απαράδεκτον και ειδικώτερον ως στρεφομένην κατά ανεκκλήτου, λόγω του ποσού της φορολογικής διαφοράς, πρωτοδίκου αποφάσεως.

Δ ι ά τ α ύ τ α

Δέχεται την υπό κρίσιν αίτησιν και

Αναιρεί υπέρ του νόμου, κατά τα εις το αιτιολογικόν, την υπ' αριθμ. 4050/1992 απόφασιν του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών.

Η διάσκεψη έγινε στην Αθήνα στις 17 Μαΐου και 2 Ιουνίου 1995.

Ο Πρόεδρος Β. Μποτόπουλος

Η Γραμματέας Κ. Παπακοσμά

και η απόφαση δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση της 27ης Ιουνίου του ίδιου έτους.

Ο Πρόεδρος Β. Μποτόπουλος

Ο Γραμματέας Φρ. Καμπάνης

**11. Απόφαση υπ' αριθμ. 594/1983 του Αρείου Πάγου (Ποιν)
(Συμβ)¹**

Ποινική Δικονομία. Ένδικα μέσα: διάταξη νόμου που αποκλείει την άσκηση ενδίκων μέσων κατά αποφάσεων ή βουλευμάτων των τακτικών ποινικών δικαστηρίων δεν αντίκειται στο Σύνταγμα. Η απόφαση του Συμβουλίου Πλημ/κών για την τύχη των πειστηρίων είναι αμετάκλητη.

Παύση της ποινικής διώξεως που ασκήθηκε κατά της κατηγο/νης για παράβαση του αρθ. 6 του Ν 5351/32 (αφού παρέλειψε να δηλώσει ότι είχε στην κατοχή της αρχαία) λόγω παραγραφής του αξιοποιήσιμου βάσει του ν.1240/82, ως πλημμέλημα τιμωρούμενο με φυλάκιση μέχρι εξ μηνών. Η άσκηση έφεσης κατά του αποφανθέντος περί της τύχης των πειστηρίων βουλεύματος το οποίο διέταξε τη δήμευσή τους, είναι απαράδεκτη, αφού το βούλευμα αυτό είναι αμετάκλητο, μη υποκείμενο σε ένδικα μέσα, σύμφωνα με τη διάταξη της παρ.4 του αρθ. 1 του ν.1240/82. Η διάταξη αυτή δεν αντίκειται στο Σύνταγμα, αφού το επιτρεπτό ή μη της άσκησης ενδίκων μέσων με εξαίρεση το αρθ. 96 παρ.2, κατά αποφάσεων ή βουλευμάτων των τακτικών ποινικών δικαστηρίων επαφίεται στη ρύθμιση του κοινού νομοθέτου.

¹ ΔΙΚΑΣΙΜΟΣ- Ηλεκτρονική Συλλογή Νομολογίας – ΕλλάςLex

12. Απόφαση υπ' αριθμ. 150/1995 του Αρείου Πάγου (Τμ.Γ)

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ Γ' Πολ. Τμήμα ΣΥΓΚΡΟΤΗΘΗΚΕ από τους Δικαστές: Ευάγγελο Ρίκο, Αντιπρόεδρο, Βασίλειο Κούσουλα, Παύλο Ζιάννη, Παναγιώτη Κωστάκο και Γεώργιο Σκαρλάτο, Αρεοπαγίτες. ΣΥΝΗΛΘΕ σε δημόσια συνεδρίαση στο Κατάστημά του, στις 21 Σεπτεμβρίου 1994, με την παρουσία του Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου Σταύρου Κουτελιδάκη (ο Εισαγγελέας είχε κώλυμα να μετάσχει) και της γραμματέως Αικατερίνης Μακρυνιώτη, για να δικάσει μεταξύ: Του αναιρεσειόντος: Ελληνικού Δημοσίου, που εκπροσωπείται από τον Υπουργό Οικονομικών, που κατοικοεδρεύει στην Αθήνα. Εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιό του Θεόδωρο Ρ., Πάρεδρο Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Των αναιρεσιβλήτων: 1) Ευδοκίας Κ., κατοίκου Η. Αττικής, 2) Γεωργίου Κ., κατοίκου Η. Αττικής, οι οποίοι παραστάθηκαν με την πληρεξούσια δικηγόρο τους Βικτωρία Ευθυμιάδου, 3) Νικολάου Κ., κατοίκου Αθηνών, ο οποίος δεν παραστάθηκε και 4) Αθανασίου Κ., κατοίκου Αθηνών, τον οποίο εκπροσώπησε η ίδια παραπάνω δικηγόρος. Η ένδικη διαφορά άρχισε με την από 20 Ιουλίου 1992 αίτηση για καθορισμό οριστικής τιμής μονάδος που κατατέθηκε στο Εφετείο Αθηνών. Εκδόθηκε η 9556/1992 απόφαση του ίδιου Δικαστηρίου. Την αναιρέση της αποφάσεως αυτής ζητεί το αναιρεσείον με την από 29 Μαρτίου 1993 αίτησή του. Κατά τη συζήτηση της αιτήσεως αυτής, που εκφωνήθηκε από το πινάκιο, οι διάδικοι παραστάθηκαν όπως σημειώνεται πιο πάνω, ο εισηγητής Αρεοπαγίτης Παναγιώτης Κωστάκος ανέγνωσε την από 12 Σεπτεμβρίου 1994 έκθεσή του, με την οποία εισηγήθηκε την απόρριψη της κρινόμενης αιτήσεως αναιρέσεως, ο πληρεξούσιος του αναιρεσειόντος ζήτησε την παραδοχή της αιτήσεως και η πληρεξούσια των παραστάντων αναιρεσιβλήτων την απόρριψή της και καθένας την καταδίκη του αντιδίκου στη δικαστική δαπάνη. Ο Εισαγγελέας πρότεινε την απόρριψη της αιτήσεως.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

Επειδή, όπως προκύπτει από τη διάταξη του δεύτερου εδαφίου της παρ. 2 του άρθρου 19 Ν.Δ.797/1971, κατά την οποία αν δεν επιδοθεί απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου για προσωρινό προσδιορισμό αποζημιώσεως, η προθεσμία για την υποβολή αιτήσεως για τον οριστικό προσδιορισμό της είναι, σε κάθε περίπτωση, έξι μηνών από τη δημοσίευση της αποφάσεως, προκύπτει ότι προϋπόθεση για την ισχύ της προθεσμίας είναι η προηγούμενη δημοσίευση αποφάσεως του Μονομελούς Πρωτοδικείου για προσωρινό προσδιορισμό της αποζημιώσεως, η οποία προϋποθέτει την υποβολή αιτήσεως για προσωρινό προσδιορισμό της αποζημιώσεως. Οι ίδιες προϋποθέσεις απαιτείται να συντρέχουν για την υπαγωγή στην ανωτέρω εξάμηνη προθεσμία και της αιτήσεως για οριστικό καθορισμό της, κατά τη διάταξη της παρ. 4 του άρθρου 13 του ίδιου Ν.Δ./τος, ιδιαίτερης αποζημιώσεως, για το απομένον στον ιδιοκτήτη τμήμα ακινήτου, που αχρηστεύεται ή υφίσταται σημαντική υποτίμηση της αξίας του, ο οποίος (καθορισμός) μπορεί να ζητηθεί με αίτηση στο Εφετείο και να καθορισθεί από αυτό μαζί με την καθοριζόμενη για το απαλλοτριούμενο τμήμα του ακινήτου, χωρίς να έχει προηγηθεί υποβολή αιτήσεως για προσωρινό καθορισμό της ιδιαίτερης αυτής αποζημιώσεως μαζί με την αίτηση για προσωρινό καθορισμό της αποζημιώσεως για το απαλλοτριούμενο τμήμα. Επακολούθως, εφόσον δεν υποβλήθηκε τέτοια αίτηση και δεν υπάρχει στην απόφαση προσωρινού καθορισμού αποζημιώσεως για το απαλλοτριούμενο τμήμα και προσωρινός καθορισμός της ιδιαίτερης αποζημιώσεως για το απομένον και αχρηστευόμενο ή υφιστάμενο σημαντική μείωση της αξίας του τμήμα του ακινήτου, η αίτηση για οριστικό καθορισμό της ιδιαίτερης αποζημιώσεως που υποβάλλεται μαζί με την αίτηση οριστικού καθορισμού της αποζημιώσεως για το απαλλοτριούμενο τμήμα δεν υπόκειται στην προαναφερόμενη εξάμηνη προθεσμία από τη δημοσίευση της αποφάσεως προσωρινού προσδιορισμού της αποζημιώσεως για το τελευταίο.

Συνεπώς το Εφετείο, το οποίο δεν απέρριψε ως απαράδεκτη την αίτηση που υποβλήθηκε από τους αναιρεσιβλήτους για πρώτη φορά στο Εφετείο για οριστικό καθορισμό ιδιαίτερης αποζημιώσεως για το μη

απαλλοτριούμενο τμήμα του ακινήτου τους μαζί με την αίτηση για οριστικό καθορισμό της αποζημιώσεως για το απαλλοτριούμενο τμήμα του ακινήτου τους, παρά την υποβολή της μετά παρέλευση εξαμήνου από τη δημοσίευση της αποφάσεως για προσωρινό καθορισμό αποζημιώσεως για το απαλλοτριούμενο τμήμα, αφού δεν υποβλήθηκε αίτηση και δεν καθορίστηκε προσωρινώς με την απόφαση ιδιαίτερη αποζημίωση για το απομένον στους αναιρεσιβλήτους τμήμα του ακινήτου, δεν υπέπεσε στην πλημμέλεια της παρά το νόμο μη κηρύξεως απαραδέκτου που ιδρύει τον από τον αριθμό 14 του άρθρου 559 Κ.Πολ.Δ. λόγο αναιρέσεως, όπως υποστηρίζεται με τον πρώτο λόγο του αναιρετηρίου. Ο ίδιος λόγος του αναιρετηρίου κατά το μέρος του κατά το οποίο υποστηρίζεται ότι το Εφετείο υπέπεσε στην πλημμέλεια της εσφαλμένης ερμηνείας και εφαρμογής του άρθρου 19 παρ. 2 Ν.Δ. 797/1971 που ιδρύει τον από τον αριθμό 1 του άρθρου 559 Κ.Πολ.Δ. λόγο αναιρέσεως, είναι απαράδεκτος, διότι ο προδιαληφθείς κανόνας του άρθρου 19 παρ. 2 Ν.Δ./τος 797/1971, με τον οποίο θεσπίζεται δικονομική προθεσμία, δεν είναι ουσιαστικού δικαίου.

Επειδή, κατά τη διάταξη της παρ. 4 του άρθρου 13 Ν.Δ. 797/1971, σε περίπτωση αναγκαστικής απαλλοτριώσεως τμήματος ακινήτου, ως εκ της οποίας το τμήμα που απομένει στον ιδιοκτήτη υφίσταται σημαντική υποτίμηση της αξίας του ή καθίσταται άχρηστο για τη χρήση για την οποία προορίζεται, με την ίδια απόφαση καθορισμού αποζημιώσεως προσδιορίζεται και παρέχεται ιδιαίτερη αποζημίωση γι'αυτή στον ιδιοκτήτη μαζί με την καταβαλλόμενη για το απαλλοτριούμενο τμήμα. Από τη διάταξη αυτή προκύπτει, ότι η ιδιαίτερη αποζημίωση για τη μείωση της αξίας του απομένοντος στον ιδιοκτήτη μετά την απαλλοτρίωση τμήματος ακινήτου καθορίζεται βάσει της, κατά την ανέλεγκτη κρίση του δικαστηρίου της ουσίας, αξίας του απομένοντος τμήματος και όχι βάσει της αξίας του απαλλοτριουμένου, η οποία είναι δυνατό να είναι διαφορετική από την αξία του απομένοντος τμήματος του ακινήτου.

Συνεπώς, ο δεύτερος λόγος του αναιρετηρίου, με τον οποίο αποδίδεται στην προσβαλλόμενη απόφαση παραβίαση ευθεία και εκ πλαγίου της

προπαρατιθέμενης διατάξεως, διότι το ποσοστό μείωσης της αξίας του απομένοντος μετά την απαλλοτρίωση τμήματος του ακινήτου των αναιρεσιόντων υπολογίστηκε επί ποσού 65.000 δρχ. κατά τετραγωνικό μέτρο, ενώ η αξία της εδαφικής εκτάσεως που απαλλοτριώθηκε προσδιορίστηκε σε 61.000 δρχ. κατά τετραγωνικό μέτρο, στηρίζεται στην εσφαλμένη προϋπόθεση, ότι το ποσοστό μείωσης της αξίας του απομένοντος μετά την απαλλοτρίωση τμήματος πρέπει να υπολογίζεται επί της αξίας που προσδιορίζεται για το τμήμα που απαλλοτριώνεται, ενόψει του ότι δεν γίνεται επίκληση, ότι από το Εφετείο έγινε δεκτό ότι η αξία του απομένοντος τμήματος ήταν η ίδια με την αξία του απαλλοτριουμένου. Μετά από αυτά πρέπει να απορριφθεί η κρινόμενη αίτηση αναιρέσεως και να καταδικαστεί το αναιρεσίον Ελληνικό Δημόσιο στο ήμισυ των δικαστικών εξόδων.

ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ

Απορρίπτει την αίτηση του Ελληνικού Δημοσίου για αναίρεση της απόφασης 9556/1992 του Εφετείου Αθηνών. Και Καταδικάζει το αναιρεσίον στο ήμισυ της δικαστικής δαπάνης, ανερχόμενο στο ποσό των εκατό χιλιάδων (100.000) δραχμών. Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στην Αθήνα, στις.....

Και Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριο στην Αθήνα, στις 31 Ιανουαρίου 1995.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ